Хаксем ÿсни çемье бюджетне перекетлеме хистет... • 2 стр.

Анне, аппа та йăмăк, мăшăр... Эсир пуртан кил-çуртăм ăша

ХЫПАР

1997 çулхи январĕн 30-мĕшĕнче тухма пуçланă

Чăваш хĕрарăмĕ

2(872) №, 2015, январь/кăрлач, 24

Хакĕ ирĕклĕ.

16+

Хаçата электрон адреспа та çыру çырма пултаратăр: zuwxeraram@mail.ru.

Инкеке сирекенсем уява пухăнчĕç. 2 стр.

Йытă та çимен апата туянса тăкакланиччен... 3 стр.

ЧР Пуçлăхĕн Çырăвне сÿтсе яватпăр. 4-5 стр.

Организма, юн тымарĕсене тасатма, ĕмĕре тăсма пулăшакан çимĕçсем. 8 стр.

Пĕччен хĕрарăма шăши те кÿрентересшĕн. 9 стр.

Аттесĕр ÿснине кура “Тупăлча” тесе кÿрентеретчĕç... 10 стр.

Çемьери хутшăнусене идеал шайне çитерме пулать-и? 11 стр.

Арçын аллинчен паллă, пике – питĕнчен.
Каларăш.

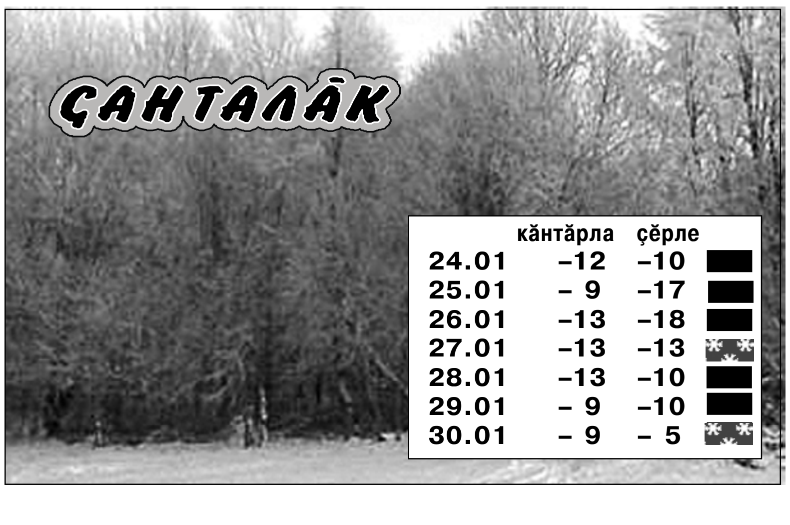

	кăнтăрла	çĕрле	
24.01	–12	–10	
25.01	– 9	–17	
26.01	–13	–18	
27.01	–13	–13	
28.01	–13	–10	
29.01	– 9	–10	
30.01	– 9	– 5	

ЧР Культура министерствин сайтĕнчи сăнÿкерчĕк.

«Кĕнекеçĕсем çыраççĕ чăвашсен кунне-çулне...»

Ĕнер Оперăпа балет театрĕнче Раççейре – Литература, Чăваш Республикинче Константин Иванов çулталăкне уçнă май кĕнекене юратмалли, калем ăстисен ĕçне хисеплемелли çинчен калаçрĕç. Тĕнчипе палăрнă çыравçăсемпе сăвăççен ĕçĕсене сцена çине кăларни хăпартлантарчĕ. Çакă – пирĕн чăн пуянлăх.

Республика Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев хăйĕн сăмахĕнче ăс-хакăл, чун вăйĕ нимрен хаклине палăртрĕ. Халăхпа пуçланă пĕтĕмĕшле ĕçе кашни çын хăйĕн тÿпине хывсан тин кăçалхи çул хăйнеевĕрлĕ те интереслĕ иртесси çинче чарăнса тăчĕ вăл. Чăнах, кĕнеке вулама юратаканăн тавракурăмĕ анлă. Халăха хăйĕн культурине, йăли-йĕркине пур енлĕн кăтартмашкăн тивĕçлĕ условисем туса панине аса илтерчĕ Михаил Васильевич. Ача садĕнчи шăпăрлансем те наци çи-пуçĕн пĕлтерĕшне ăнланни савăнтарать ăна.

Çĕнĕ технологисем вăй илнĕ тапхăрта кĕнеке чи сумлă вырăнта пулмаллине çирĕплетсе каларĕ республика Пуçлăхĕ. Пурне те ытларах вулама сĕнчĕ вăл. Хальхи ăру хăйĕн пултарулăхĕпе тыткăнласса ĕненнине палăртрĕ.

Чăваш халăх поэчĕсем Порфирий Афанасьев, Юрий Сементер, Валери Туркай хăйсен сăввисемпе паллаштарчĕç. Литература сĕтелĕ хушшинче вуланă йĕркесем ытла та сăнарлă илтĕнчĕç.

Пирĕн республикăра патшалăхăн 3 библиотекинче, муниципалитетăн 535 вулавăшĕнче 9 миллион ытла кĕнеке упранать. Вулакансен йышне пысăклатас тĕллевпе библиотекарьсем тĕрлĕ конкурс, тĕлпулу йĕркелеççĕ, хăйсен сайчĕсене çĕнĕ хыпарсемпе пуянлатаççĕ.

ХӐРУШСӐРЛӐХ

Инкеке сирекенсем

Ҫак эрнере Правительство ҫуртӗнче республикӑри васкавлӑ службӑсен ертӳҫисем вӗренӳпе методика пухӑвне пуҫтарӑнчӗҫ. Чрезвычайлӑ лару-тӑрӑва сирес ӗҫре вӑй хуракансем иртнӗ ҫулӑн кӑтартӑвӗсемпе, пӗтӗмлетӗвӗсемпе паллаштарчӗҫ. Пухӑва Раҫҫей МЧСӗн Атӑлҫи регион центрӗн пуҫлӑхӗн заместителӗ Дмитрий Маркушов та хутшӑнчӗ.

Мероприяти куравран пуҫланчӗ. Дмитрий Альбертовича республикӑри пушарпа ҫӑлав службисем хӑйсем ӗҫлекен ҫӗнӗ техникӑна кӑтартрӗҫ. Вӗсен йышӗнче вырӑна тухакан ӑшӑнмалли машинӑсем те, юр ҫийӗн ҫӳреме пултаракан транспорт та, шурлӑхра ҫӳремелли те... Ҫуркунне пӑр ирӗлнӗ вӑхӑтра та шыв ҫийӗн ҫӳреме пулать унпа. Уншӑн пӑр катӑлни те хӑрушӑ мар иккен. Ӑшӑнмалли пункт-палатка та вырнаҫтарнӑ куравра. Кӗҫнерникун ҫанталӑк сивӗччӗ те, унта чӑннипех те ӑшӑнма май пуррине тӗрӗслекен чылайӑн тупӑнчӗ. Правительствӑн чрезвычайлӑ лару-тӑрӑва сирес комиссийӗн ертӳҫи Олег Марков Комсомольски районӗнчи 31-мӗш пушар чаҫне шыв цистерниллӗ ҫӗнӗ КАМАЗ уҫҫине пачӗ.

Каярах уҫӑлнӑ ларӑва ЧР Министрсен Кабинечӗн Председателӗн ҫумӗ Олег Марков ертсе пычӗ. Раҫҫей МЧСӗн Чӑваш Республикинчи тӗп управленийӗн пуҫлӑхӗ Станислав Антонов иртнӗ 2014 ҫул пӗтӗмлетӗвӗсемпе паллаштарчӗ. Сентябрь уйӑхӗнче Шупашкарти Петров урамӗнче ҫурт ишӗлнӗччӗ. Ҫав уйӑхрах «Ҫӗрпӳ-Чӗмпӗр» ҫул ҫинче пысӑк инкек тухрӗ. Унта 5 ҫын вилчӗ, 2-ӗн аманчӗҫ. Октябрь уйӑхӗ пӑрлӑ ҫумӑрпа асра юлӗ. Ноябрь уйӑхӗнче Улатӑрта пурӑнакансене шывпа тивӗҫтерессипе йывӑрлӑх кӑларса тӑратнӑччӗ: ятарлӑ управва шыв нормӑран чакнипе ҫыхӑннӑччӗ ку.

Ҫав вӑхӑтрах пӗлтӗр 1032 пушар тухнӑ, 128 миллион тенкӗлӗх пурлӑх кӗлленнӗ. «Хӗрлӗ автан» серепинче 96 ҫын пурнӑҫӗ татӑлнӑ, вӗсен шутӗнче – 5 ача. Чи ҫунакан тӑрӑх Канаш районӗ пулса тӑнӑ, унта 56 пушар алхаснӑ.

Пӗлтӗрхи пархатарлӑ юхӑмсенчен пӗри – пушар хуралӗн ирӗклӗ пӗрлешӗвӗсем аталанни. Паянхи куна республикӑра вӗсен йышӗ 901-пе танлашать. Хӑйсен ирӗкӗпе хурала 5845 ҫын тухать. Вӗсем пурри усӑсӑр марах. Акӑ пӗлтӗр кӑна пушар ирӗклӗ хуралҫисем хӑйсем тӗллӗн 29 кӑвайта сӳнтернӗ. 247 тӗслӗхре пушар сӳнтерме пулӑшнӑ, 74 хутӗнче инкек вырӑнне пӗрремӗш ҫитнӗ. Ҫапла куллен пушарнӑйсемпе пӗрле 393 ҫын хурала хӑйсен ирӗкӗпе тухать.

Халӑха хӑрушсӑрлӑхпа тивӗҫтерес енӗпе чи маттур ӗҫленӗ вырӑнти хайтытӑмлӑх органӗсене ҫуллен палӑртасси те йӑлана кӗнӗ. Анчах ҫав вӑхӑтрах ҫак тата ытти конкурссене хутшӑнманнисем те пур иккен. Вӗсене Дмитрий Маркушов ура ҫине тӑратсах асӑрхаттарчӗ. Тепӗр тесен, сӑмах инкексен шучӗ ӳснӗ, япӑх ӗҫлекен, кӑтартусемпе савӑнтарман районсен представителӗсене те лекрӗ. Ӗҫре тивӗҫе май пур таран тӗплӗ те тӳрӗ кӑмӑлпа пурнӑҫлама ыйтрӗ Дмитрий Альбертович.

Штабра вӑхӑт-вӑхӑт тренировкӑсемпе вӗрентӳсем иртеҫҫӗ. Хӑш-пӗр муниципалитетсен ертӳҫисем хӑйсен тивӗҫне лайӑх пӗлменрен чылай ҫӗрте кирлӗ шайра пулаймаҫҫӗ иккен вӗсем. Ҫавӑнпах тӗрлӗ лару-тӑрура хӑйсене мӗнле тытмаллине пӗлменнисем те пур. Ертӳҫӗсен йышӗнчи должноҫри ҫынсене ятарлӑ пӗлӳ парасси те – пӗлтерӗшлӗ ыйтусенчен пӗри. Калӑпӑр, Раҫҫей МЧСӗн граждан хӳтӗлевӗн академийӗнче ЧР Министрсен Кабинечӗ ыйтнипе пӗлтӗр квалификаци ӳстерме 2 вырӑн уйӑрнӑ. Анчах пӗри ҫеҫ вӗреннӗ.

Пӗтӗмлетӳсемпе паллаштарнӑ май Станислав Юрьевич малашлӑха та палӑртрӗ. Тӗллевсен йышне пушар ирӗклӗ хуралӗсене йышлатассине, вӗсене техникӑпа тивӗҫтерессине кӗртрӗ. Чӑваш Еншӗн «112» тытӑма ҫаврӑма кӗртесси те ҫивӗч. Ҫав вӑхӑтрах «Хӑрушсӑр хула» проекта малалла аталантармалла.

Пӗлтӗрхи кӑтартусемпе ҫавӑн пекех ЧР информаци политикин министрӗн заместителӗ Алексей Новиков, Шупашкар хула администрацийӗн пуҫлӑхӗн заместителӗ Герман Александров, Вӑрмар район администрацийӗн пуҫлӑхӗн пӗрремӗш заместителӗ Александр Тихонов паллаштарчӗҫ.

Татьяна НАУМОВА.

ПРАВО ХУРАЛӖНЧЕ

Пакунлисем уява пухӑнчӗҫ

Раҫҫейре прокуратура тытӑмӗ йӗркеленнӗренпе кӑҫал 293 ҫул ҫитрӗ.

Уява пухӑннисене ЧР прокурорӗ Владимир Метелин саламларӗ. Ӗҫтешӗсене малашне те курӑмлӑ та пархатарлӑ, тӗллевлӗ, хастар тӑрӑшма сунчӗ. Прокуратура ӗҫченӗсем тӑрӑшни, пӑлахая пеменни вара цифрӑсенче те палӑрать. Вӗсем тӗрлӗ тӗрӗслев ирттернӗ хыҫҫӑнн 2014 ҫулта федераци саккунӗсене пӑснӑ 40 пин ытла тӗслӗхе палӑртнӑ. Ҫурри – 20 пинӗшӗ – ҫын прависене пӑснипе ҫыхӑннӑ. Вӗсене сирес тӗлӗшпе судсене 10 пин ытла тавӑҫ тӑратнӑ, саккунсӑр 1784 право актне протестленӗ, 4136 представлени ҫырнӑ. 1311 должноҫри ҫынна юридици сӑпатне административлӑ майпа айӑпланӑ, 39 уголовлӑ ӗҫ пуҫарнӑ...

Ӗҫӗ чӑннипех те курӑмлӑ та пархатарлӑ. Влаҫпа, тӗрлӗ тытӑмпа тачӑ ҫыхӑнса ӗҫлени те пысӑк пӗлтерӗшлӗ. Ҫакна салам сӑмахӗсенче ЧР Пуҫлӑхӗн Администрацийӗн ертӳҫи Юрий Васильев та, ЧР Патшалӑх Канашӗн Председателӗ Юрий Попов та, Следстви комитечӗн республикӑри управленийӗн ертӳҫи Александр Мигушов та, ЧР шалти ӗҫсен министрӗн ҫумӗ Андрей Тимофеев та, Ҫын прависемпе ӗҫлекен уполномоченнӑй Юрий Кручинин та, суд приставӗсен управленийӗн ертӳҫи Анатолий Иванов та тата ыттисем те асӑнчӗҫ.

Саккунлӑх хуралӗнче ӗҫлекенсене уявпа саламлакансен йышӗнче ЧР сутуилӳпе промышленноҫ палатин президенчӗ Игорь Кустарин та пулчӗ. Бизнес ҫыннисемпе прокурорсен хутшӑнӑвӗ тепӗр чухне кӑмӑлсӑр пулни пирки те асӑнчӗ. Мӗн тӑвӑн – саккун умӗнче пурте тан. ЧР СИПП ҫумӗнче йӗркеленӗ ансамбль саламне пакунлисем тӑвӑллӑн алӑ ҫупса йышӑнчӗҫ.

Татьяна НАУМОВА.

Ан кӳрентер тӑлӑха

Элӗк район прокурорӗ Ехремкасси ял тӑрӑхӗн малтанхи пуҫлӑхӗ тӗлӗшӗпе уголовлӑ ӗҫ пуҫарнӑ, ӑна Красноармейски район судне ярса панӑ. Явапла тивӗҫе пурнӑҫлама шаннӑскере тӑлӑхсен, ашшӗ-амӑшӗн хӳттисӗр юлнисен ҫурт-йӗр прависене пӑснӑ, должноҫӗпе хӑйӗн тӗллевӗпе усӑ курнӑ тесе айӑпланӑ.

Следстви материалӗсем тӑрӑх, ял тӑрӑхӗн пуҫлӑхӗ ашшӗ-амӑшӗсӗр юлнӑ ачана туса пӗтермен пурӑнма юрӑхсӑр ҫурт уйӑрса панӑ. Ҫакна тӗрӗслев ирттернӗ хыҫҫӑн Элӗк район прокуратури асӑрханӑ.

Э.ТЕКЛЕВ.

ХАКСЕМ

Хӗвелҫаврӑнӑш та ҫиме пӑрахнӑ

Лавккасенче апат-ҫимӗҫ хакӗ иртнӗ ҫулах, октябрь-ноябрь уйӑхӗсенчех, ӳсме пуҫларӗ. Чи малтан ҫакӑ хуратул кӗрпинчен пуҫланчӗ. Каярах Шупашкар пасарӗсенче панулми тӑруках 50-60 тенке ҫывхарчӗ.

Ҫак кунсенче ятарласа Шупашкарти тӗп пасара ҫитсе килтӗмӗр. Улма-ҫырла сентри аякранах илӗртнине кура чарӑнсах унти хаксемпе кӑсӑклантӑмӑр.

– Халӑх пире кураври пек туйӑнать. Пӑхкаласа тӑраҫҫӗ те пӑрӑнса утаҫҫӗ, хаклӑ теҫҫӗ. Пӗр панулми, пӗр груша виҫтерекен те пур, студентсем ахӑр, – терӗ Марина сутуҫӑ.

Мандарина 65-110 тенкӗпе туянма пулать паян. Панулми 55-60, банан – 75 тенкӗ, груша – 120-140 тенкӗ. Улма-ҫырларан пахчаҫимӗҫ хакӗ те юлмасть: помидор 140-180, хӑяр 150-200, пылак пӑрӑҫ 130-140 тенкӗ.

– Аслӑрах ӑрурисем ассӑн сывласа пӗр килограмм панулми, ҫавӑн чухлех мандарин туянаҫҫӗ. Ытти улма-ҫырла сутӑнсах каймасть. Хушӑран лимон илкелеҫҫӗ. Хаклине кура ҫынсем банан та, груша та ҫиесшӗн мар. Гранат пирки сӑмах та ҫук. Типӗ вӑхӑтӗнче мӗн пулӗ-ши, ун чухне хаксене яланах хӑпартаканччӗ. Нимех те сутӑнманнипе пирӗн те кӗсье пушӑ. Ку уйӑхра кредит мӗнле тӳлемеллине те пӗлместӗп. Тепӗр ӗҫе вырнаҫмалла-ши? – пӑшӑрханса калаҫрӗ Венера сутуҫӑ.

Хитре улма-ҫырла сентрисен умӗнче сехете яхӑнах тӑтӑмӑр. Чӑн та, ҫак хушӑра пӗтӗмпе те 7-8 ҫын кӑна енчӗк туртса кӑларчӗ, анчах туяннӑ ҫимӗҫӗ хутаҫ тӗпне те сарӑлмарӗ.

Кану кунӗсенче маларах пасара пӗрмай мӑйӑр туянма ҫӳрекенччӗ. Улма-ҫырла сентри умӗнчен пӑрӑнса ятарласа асӑннӑ ҫимӗҫ патӗнче чарӑнтӑмӑр. Хаксене курсан малтан ӗненесех те килмерӗ. Пӗр килограмм аҫтӑрхан мӑйӑрӗн хакӗ – 500-800 тенкӗ. Маларах ӑна 300 тенкӗпе илме пулатчӗ. Сентре ҫинче 1200-лӗххи те пур, ку – чи лайӑх йышши. Миндаль хакӗ те ҫыртать – 1200 тенкӗ. Бразили мӑйӑрне 800-пе, фундука 800-900 тенкӗпе туянма пулать.

– Мӑйӑр мар, хӗвелҫаврӑнӑш та ҫиме пӑрахрӗҫ. Доллар хӑпарсанах хаксем ӳссе кайрӗҫ. Пирӗн пата илан пӗр ҫынсемех килеҫҫӗ. Тахҫан пӗр килограмм туянаканнисем халь 100-200 грамм илкелесе каяҫҫӗ. Мӑйӑр пирки пӗчӗк хуранӑн пӑтти тутлӑ теҫҫӗ-и-ха, анчах та ытла та хаклӑ-ҫке. Ҫынсене ӑнланмалла, пӗр килограмм мӑйӑр вырӑнне виҫӗ килограмм какай туянаҫҫӗ те тутӑ пулаҫҫӗ. Ӑҫта ҫитӗпӗр тулккӑш ку хаксемпе? Нумай выртсан ҫимӗҫ тути улшӑнать, кӑвакарать, – пӑшӑрханчӗ мӑйӑр сутакан Ирина.

Пасара килнӗ-килнех аш-какай хакӗпе те кӑсӑклантӑмӑр. Халӑх кунта та ҫук, сентресем вара туллиех. Сысна, пӑру какайӗсен хакӗсем пӗрешкелех – 220 тенкӗрен тытӑнса 350 тенкӗ таран.

– Аш-какай Ҫӗнӗ ҫул умӗн тата та хакланнӑччӗ, ҫапах та питӗ лайӑх туянчӗҫ. Халӗ яшкалӑх 2-3 килограмм илкелеҫҫӗ, анчах та унран ытлашши мар. Ҫӗнӗ ҫул умӗнхипе танлаштарсан 15-20 тенкӗ таранах йӳнелчӗ. Типӗ пуҫланас умӗн аш-какай хакӗ татах та хакланчӗ, – тесе юлчӗҫ сутуҫӑсем.

Хаксем ӳсни, шалу вара вырӑнтах тапӑртатни ҫемье бюджетне мӗнле витӗм кӳрет-ши? Мӗн тӗлӗшпе перекетлеме лекет паян? Ҫак ыйтӑва тӗрлӗ ӗҫре вӑй хуракансене хуравлама ыйтрӑмӑр.

Алена МОРОЗОВА, 22 ҫулта, Шупашкар администрацийӗн ертсе пыракан специалист-эксперчӗ:

– Хаксем ӳсни палӑрмаллах сисӗнет. Укҫа-тенке тӗрлӗ енлӗ перекетлеме тивет. Пахчаҫимӗҫ, улма-ҫырла питӗ сайра туянма тытӑнтӑм. Япала, тумтир илме те халӗ сайра ҫӳретӗп. Хаксем пур ҫӗрте те «сыртаҫҫӗ». Строительство материалӗ туянма та йывӑрланчӗ. Пӳлӗм урайне ҫӗнетес, юсас килет, анчах хальлӗхе май тупаймастӑп-ха. Раҫҫейре кӑларакан линолеум кӑмӑла тивӗҫтермест, ют ҫӗршывран кӳрекеннин хакне курсан ҫӑвар карӑлать... Юрать-ха атте-анне ялта пурӑнать, сӗт-турӑхпа, какайпа тивӗҫтерет. Хаксем пур ҫӗрте те ӳснӗ пулин те аэробикӑна ҫӳреме пӑрахмастӑп-ха. Унта та абонемент ӳснӗ паллах. Апла пулин те кунта мар, ытти ҫӗрте перекетлеме тӑрӑшатӑп.

Вера БОМОНИНА, 72 ҫулта, пенсионер:

– Юлашки вӑхӑтра хаксем сисӗнмеллех хӑпарчӗҫ. Ҫавӑнпах перекетлӗ пурнӑма вӗренетпӗр. Калӑпӑр, ӗне какайӗ вырӑнне чӑх туянатӑп. Чей сахӑрсӑр ӗҫме вӗрентӗм. Нихӑҫан пӑтӑ ҫименнине ирпе ку апата хатӗрлеме те хӑнӑхрӑм. Сӗт тавраш юратмастӑп. Хушӑран ҫеҫ тӑпӑрчӑ туянатӑп. Япала лавккине сайра ҫӳретӗп. Тепӗр тесен пире, ватлӑх енне сулӑннӑскерсене, унта ахаль те туртмасть, мӗн пуррине тӑхӑнатпӑр. Пенси укҫин ҫурри хваттерӗн тӳлесех пӗтет. Юрать-ха чылай эмеле инвалид пулнӑ май тӳлевсӗр параҫҫӗ. Ҫӗнӗ сивӗтмӗш туянасшӑнччӗ, халӗ пулмасть ӗнтӗ. Ҫӗрулмине те, суханне те лавккаран туянатӑп. Мӑнуксене хӑналама канфет илме те май тупатпӑх. Паллах, хаксем «сыртакан» пулчӗҫ, анчах ӳкелешместӗп. Вӑрҫӑ ҫеҫ ан пултӑр, выҫӑ вилместпӗрех.

Татьяна ИВАНОВА, 35 ҫулта, сутуҫӑ:

– Юлашки вӑхӑтра общество транспорчӗпе ҫӳреме пуҫларӑмӑр. Бензин илсе тӑкакланмастпӑр. Ҫакӑ та ҫемье бюджетне перекетлеме пулӑшать.

Валентина СТЕПАНОВА, пенсионер:

– Йӳнӗ какай шыраса хула тепӗр вӗҫне ҫитрӗм. Хытах шӑннӑран ҫӑпан сиксе тухрӗ. Перекетлес тенӗччӗ, пачах тепӗр май пулса тухрӗ. Халӗ пенси эмел илме те ҫитмест.

СĂМАХ ПАРĂР-ХА

Пур-çук укçа çилпе вĕçет

Марина ТУМАЛАНОВА

Транспорт чарăнăвĕнче пĕр арçын пирус туртса тăратчĕ. Таçта васканăн çине-çинех ĕмсе илет вăл. Автобус килнине курсан пирус тĕпне айккинелле печĕ. Çунса пĕтменскер тахçанччен йăсăрланса выртрĕ. Хăçан та пулсан йĕркене вĕрентме пулать-ши çакнашкал çынсене? Вĕсем хыççăн тирпейлÿçĕсем те пуçтарса ĕлкĕреймеççĕ. Ирхине уйрăмах çын çÿрекен вырăнсенче унта та кунта пирус тĕпĕ йăваланать.

Куллен колледж умĕнчен иртсе çÿретĕп. Пĕр çĕре пуçтарăннă çамрăксем тĕтĕм мăкăрлантараççĕ. Шăпах çав тĕлте пирус туртма юраманнине çирĕплетекен паллă вырнаçтарнă. Сивĕрен те хăрамаççĕ хайхисем. Кĕпе вĕççĕнех урама чупса тухаççĕ. Унсăр пуçне йĕри-тавра сурса тултарни те вĕчĕрхентерет. Укçа-тенкĕ ытлашшипех-ши вĕсен? Пирус илсе тăкакланиччен тутлă çиесчĕ çав çамрăксен. Е кирлĕ хатĕр туянасчĕ. Эх, пур-çук укçана çилпе вĕçтереççĕ. Малашлăх çинчен шухăшласчĕ çав каччăсен.

Çак кунсенче пĕр лавккари пирус хакне тишкертĕм. Ахăртнех, ыттисенче те çавнашкалах. 47 тенкĕрен йÿнни çук. Укçаллăраххисем вара пĕр пачкăшăн 100 ытла тенкĕ тÿлеме хатĕр.

Пирус сиенĕ пирки пĕр вĕçĕм калаçатпăрçыратпăр. Анчах хăйне алла илме пултаракан çын çеç усал йăларан хăпма вăй çитерет. Вĕсенчен, паллах, ыттисен тĕслĕх илмелле.

Те пĕр-пĕрне курса туртма пуçлаççĕ çамрăксем? Малтанхи вăхăтра мăшăрăм та сигарет туянатчĕ. Ĕçрен таврăнсанах хваттерте пирус шăрши сарăлатчĕ. Манăн, ачасен мĕншĕн çав сывлăшпа сывламалла? Пĕрре, иккĕ каларăм та – итлерĕ, туртма пăрахрĕ. «Табак шăрши ăш-чике пăтратать», – тет халĕ тĕтĕм кăларакансем патĕнчен иртнĕ май. Çемье бюджечĕ те перекетленет.

«Мăшăрлансанах лавккаран апат-çимĕçпе пĕрле пирус туянтăм. «Упăшка валли илнĕ сигарет 50 тенкĕ тăрать-и-ха? Хăвна та ан кÿрентер. Çавăн чухлĕлĕх канфет вистер», – ăса вĕрентрĕ кÿршĕ. Эпĕ пылак çимĕçпе хамăр урамри ачасене хăналама пуçларăм. Тем, укçа çитсе пыми пулчĕ. Упăшкапа иксĕмĕр перекетлĕ пурăнма калаçса татăлтăмăр. Кăштахран туртма пăрахрĕ вăл. Унтанпа канфет та сайра хутра çеç туянатăп. Хам ăна çăвара та хыпмастăп, ачасем кăна çиеççĕ», – аса илет качча тухнă хыççăн ялта тĕпленнĕ юлташ.

Усал çав йăларан хăпакансене организаци ертÿçисем те хавхалантарма тăрăшаççĕ. Хăшпĕр тĕслĕх çинче чарăнса тăрас килет. Хĕрлĕ Чутай администрацийĕнче ĕçлекенсен кану кунĕсене тăсма май пур. Шăпах туртма пăрахакансем çак çăмăллăхпа усă курма пултараççĕ. Çакнашкал йышăну ырă витĕм кÿнине палăртаççĕ вĕсем.

Хĕрлĕ Чутай районĕнчи «Свобода» хуçалăх ертÿçишĕн те ку ыйту çивĕч. Вăл пирус туртма пăрахакансен шалăвне 1500 тенкĕ хăпартасшăн. Çак тăрăхри пур çын та сывă пурнăç йĕркине суйласа илсен тем пекехчĕ.

Пирус туртни лăпланма пулăшать имĕш. Акăлчан ăсчахĕсем çак шухăшпа килĕшмеççĕ. Вĕсем палăртнă тăрăх, табак çынна тата ытларах «муталать». Çавăнпах канăç шыракан пирус хыççăн пирус чĕртет.

Сахал çул туртакансене усал çак йăларан тÿрех хăпма сĕнеççĕ психологсем. Пысăк стажлисен пирус шутне чакарса пыма тивет. Наркологпа çыхăнни те ытлашши пулмĕ. Тухтăр сиплев курсĕ палăртĕ.

Пирус туртма пăрахакансен малтанхи вăхăтра пуç ыратма е çаврăнма пултарать, вăй чакать. Çын сăлтавсăрах вĕчĕрхенет. Тухтăрсем каланă тăрăх – çакă йĕркеллĕ пулăм. Кĕçех организм темиçе çул пуçтарăннă наркăмăшран хăтăлĕ. Çав вăхăтра шыв-сĕткен нумайрах ĕçмелле, улма-çырла çимелле теççĕ.

УЯВ

Çивĕч калем ăстисем

Январĕн 17-мĕшĕнче К.В.Иванов ячĕллĕ Чăваш патшалăх академи драма театрĕнче Раççей тата Чăваш пичечĕн кунĕсене халалласа савăнăçлă уяв иртрĕ. Ытти çулхинчен ăна кăçал хăйне майлăрах, илемлĕрех йĕркеленĕ. Чи малтан Сăмах вăйĕ, унăн пĕлтерĕшĕ пирки калаçу пулчĕ. Чăн та, сăмахра пысăк вăй-хăват пытаннă. Унпа çынна хавхалантарма та, çапса хуçма та пулать. Ăна хĕç-пăшалпа ахальтен танлаштармаççĕ пуль.

«Малтан сăмах пулнă» тени те ăнсăртран çуралман-тăр. Сăмах çумне сăмах хушсан шухăш çуралатех. Çапла майпа çынпа çын хутшăнать.

Тĕрлĕ информацие халăх патне журналистсен çивĕч те ĕнентерÿллĕ, тарăн шухăшлă сăмахĕсем илсе çитереççĕ. Хаçат ĕмĕрĕ пĕр куна çеç пырать тени тĕрĕсши? Паллах, çук. Унăн кашни номерĕ историре юлать, темиçе çул иртсен пĕр-пĕр пулăма таврăнма пулăшать.

Уява журналистсемпе издательсем, полиграфистсем, пичет ĕçĕн ветеранĕсем пухăнчĕç. Вĕсене Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев, ЧР информаци политикин министрĕ Александр Иванов, ЧР Патшалăх Канашĕн депутачĕсем саламларĕç.

Михаил Васильевич театр фойинче йĕркеленĕ курав экспозицийĕсемпе кăсăкланчĕ. МИХсем информаци технологийĕсемпе ăнăçлă усă курнине палăртрĕ.

ЧР информаци политикин министрĕ Александр Иванов хаçат-журнал, кĕнеке кăларакансен, телекуравпа радиора вăй хуракансен пĕлтĕрхи ĕç-хĕлне пĕтĕмлетрĕ.

«Эсир çынсен кăмăлне пысăк витĕм кÿретĕр, тĕрĕс çул-йĕрпе пыма пулăшатăр. Çавăнпах халăх сире шанать, ĕненет, хисеплет. Ырă енсене малашне те аталантарса пырăр», – терĕ министр зала пухăннисене уявпа ăшшăн саламланă май.

Республика Пуçлăхĕ уявра Культура çултталăкĕнчи çитĕнÿсене асă илчĕ. 150 пин ытла мероприяти иртнĕ. МИХсем вĕсене вăхăтра та туллин çутатнă. Литература тата чăваш классикĕ К.В.Иванов çулталăкĕнче те вĕсем хăйсен тивĕçне пархатарлă пурнăçлассине шанса тăнине палăртрĕ.

«Тĕрĕс информаци илекен çын пурнăçра çитĕнÿ тăвать, малалла талпăнать, хăйĕн вырăнне тупать», – терĕ Михаил Васильевич.

Хастарлăхпа, пултарулăхпа палăрнисене уявра патшалăх наградисене парса чысларĕç: Елена Гальперина /Чăваш наци телекуравĕ/, Елена Казарина /Чебоксарские новости/, Ирина Калентьева /Чăваш кĕнеке издательстви/ «Чăваш Республикин культурăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ» хисеплĕ ята, Сергей Петров /«Грани» хаçат/, Зинаида Павлова /Вăрмар районĕн «Хĕрлĕ ялав» хаçачĕ/, Галина Хрисанова /«Хыпар» ИÇ/ республика Пуçлăхĕн Тав çырăвне тата алла çыхмалли сехете тивĕçрĕç.

Çак наградăна журналистика ветеранĕсене те – Раççей тата ЧР культурăн тава тивĕçлĕ ĕçченне, СССР Писателĕсен союзĕн членне Аристарх Дмитриева тата паллă ăсчаха Виталий Станьяла – парса чысларĕç.

Уява пухăннисене ЧР Патшалăх Канашĕн строительстви, вырăнти хăйтытăмлăх, регламент тата депутат этики енĕпе ĕçлекен комитечĕн председателĕ, Пĕтĕм Раççейри «Пĕрлĕхлĕ Раççей» политика партийĕн Чăваш регион уйрăмĕн секретарĕ Николай Малов саламларĕ, пирĕн ĕçтеше Федор Чернова ЧР Патшалăх Канашĕн Хисеп хучĕпе чысларĕ. Комсомольски тата Муркаш районĕсен хаçачĕсен редакторĕсене Анатолий Тихоновпа Любовь Шуряшкинăна «Пĕрлĕхлĕ Раççей» партин регион уйрăмĕн Тав çырăвĕпе хавхалантарчĕ.

Чăваш Ен журналисчĕсен союзĕн председателĕ Валерий Комиссаров журналистсен пултарулăх конкурсĕнче çĕнтернисене чысларĕ. Çемен Элкер ячĕллĕ премие «Хыпар» хаçатăн общество пурнăçĕпе политика пайĕн тишкерÿçи Ирина Клементьева тата ЧР Наци телерадиокомпанийĕн аслă редакторĕ Роза Деменцова илчĕç, «Чăваш журналистикипе пичет энциклопедине» хатĕрленĕ Валерий Комиссаров, Владимир Зырянов, Надежда Осипова – Николай Никольский ячĕллĕ премие лауреачĕсем пулса тăчĕç. Леонид Ильин ячĕллĕ премие пичет ветеранне, «Хыпар» Издательство çуртĕн штатра тăман корреспондентне Герман Желтухина пачĕç.

Республикăра ирттернĕ «Чăваш Ен террора хирĕç» конкурс çĕнтерÿçи те – пирĕн Издательство çуртĕн ĕçченĕ, «Хыпар» хаçатăн пай редакторĕ Николай Коновалов.

Çĕнтерÿçĕ ĕçтешĕмĕрсене пĕтĕм чун-чĕререн ăшшăн-ăшшăн саламлатпăр!

Елена АТАМАНОВА.

ЛИТЕРАТУРА ÇУЛТАЛĂКĔ

«Кĕнекеçĕсем çыраççĕ чăвашсен кунне-çулне...»

/Вĕçĕ. Пуçламăшĕ 1-мĕш стр./.

Эпир, уява килнисем, кĕнеке сывлăш тата çăкăр пекех хаклине чунпа туйрăмăр. Янравлă та çепĕç чăваш чĕлхине Константин Иванов сăнланă çÿллĕ валак пусĕнчи шăнкăр-шăнкăр шыв юххипе танлаштарни асра юлчĕ.

Чăвашсене сума суса çакăнта тĕрлĕ халăх çынни пуçтарăннă. Тутар халăх поэчĕ Ренат Харис калашле, литература ырăлăх тĕнчине çул уçать. Калем ăстисене кăçал пушшех 100 пин сăмахпа усă курма, хĕвел ăшшинчен хăват илме сĕнчĕ вăл. Халăхшăн кирлĕ ĕç пуçарма пулăшакан, ыррипе усаллине уйăрма вĕрентекен кĕнекесем пичетлесе кăларма ыйтрĕ.

В.КУЗЬМИН сăнÿкерчĕкĕ.

«Хыпар» Издательство çуртĕн директорĕ – тĕп редакторĕ, Чăваш халăх поэчĕ Валерий Туркай Атăлпа Урал тăрăхĕнчи 7 халăхăн сăввисене уйрăм кĕнекен пичетлесе кăларни çинчен каларĕ. «Çиччĕрен – çиччĕ» сăвă пуххи коми, мари, мордва, пушкăрт, тутар, удмурт, чăваш пĕр-пĕрипе туслă пурăннине кăтарать.

«Нарспи» мюзиклăн сыпăкĕ, пултарулăх ушкăнĕсен юрри-кĕвви, ташши уява пуянлатрĕ.

Марина ТУМАЛАНОВА.

Михаил Игнатьев: «Пĕрле эпир

Чăваш Республикин Пуçлăхĕ

Хисеплĕ депутатсем, ĕçтешсем, Чăваш Енре пурăнакансем!

Иртнĕ çул пысăк пĕлтерĕшлĕ пулăмсемпе пуян пулчĕ. Вĕсенчен хăшĕ-пĕри паянхи социаллă пурнăçпа экономика тата политика лару-тăрăвне пысăк витĕм кӳме ĕлкĕрчĕ ĕнтĕ, ыттисем хăйсем çинчен каярах аса илтерĕç, çавăнпа та малашлăхра вĕсен витĕмне туйма тата çакă Раççей Федерацийĕн тата Чăваш Республикин аталанăвĕшĕн мĕнлерех пĕлтерĕшлĕ пулассине ăса хывма тивет.

Пĕлтĕрхи нарăс уйăхĕнче Сочи хулинче çĕршывра пуçласа хĕллехи Олимп вăййисем иртрĕç. Чăваш Енре пурăнакан кашни çынах Раççей спортсменĕсемшĕн чунтан хумханчĕ, вĕсен чаплă та мухтавлă çитĕнĕвĕсемшĕн тем пекех савăнчĕ. Эпир чун хавалĕпе вăйлă çын тума çуккине те тума пултарнине çирĕплетсе панă хамăрăн паралимпиецсен паттăрлăхĕпе хавхалантăмăр!

Раççейĕн пĕрлештернĕ Олимп команди йышĕнче нумай çул хушшинче пуçласа хĕллехи спорт тĕсĕсем енĕпе пирĕн республика спортсменки те ăмăртни уйрăмах камăллă пулчĕ. **Ку, паллах, çитĕнӳ, çавна май эпĕ шанатăп: Чăваш Ен спортсменĕсем çывăх вăхăтрах хĕллехи олимпиадăсен пьедесталĕсене тем тесен те парăнтарĕç.**

2014 çулта пысăк пĕлтерĕшлĕ пулăм пулса иртрĕ: Раççей Федерацийĕн йышне икĕ çĕнĕ субъект – Крым Республики тата Севастополь хули кĕчĕç. Чăваш Ен Крым тата Севастополь, унта пирĕн икĕ пин çурă ытла ентеш пурăнать, Раççейĕн туслă çемйине хутшăнма кăмăл тунине хĕрӳллĕн ырласа йышăнчĕ.

Юпа уйăхĕн 9-мĕшĕнчен пуçласа 11-мĕшĕччен Чăваш Енре Пĕтĕм тĕнчери V "Раççей – спорт çĕршывĕ" спорт форумĕ иртрĕ. Эпир çак пысăк пĕлтерĕшлĕ мероприятие йĕркелесе ирттерме тĕплĕн хатĕрлентĕмĕр тата ăна питех те çӳллĕ шайра ирттертĕмĕр.

Анчах та пĕлтĕр ырă пулăмсем кăна пулмарĕç. Спорт форумĕ вĕçленнĕ хыççăн темиçе кунранах çутçанталăк пирĕн çирĕплĕхе тĕрĕслесе пăхрĕ. Хуласемпе ялсем çине йăтăнса аннă пăрлă çумăр электричествăпа тивĕçтерекен линисен бетон юписене тӳнтерчĕ, пралуксене татрĕ тата йывăççене хуçрĕ. Районсем, ял çĕрĕнчи халăх пурăнакан вырăнсен виççĕмĕш пайĕ çутăсăр тăрса юлчĕ.

Çак йывăр вăхăтра никам та хăраса ӳксе çухалса каймарĕ. Чăваш Ен çыннисем пирĕн йыхрава йышăнса кӳршĕ регионсенчен пулăшма килнĕ энергетиксемпе çума-çумăн тăрса электричествăпа тивĕçтерес тĕлĕшпе пĕрле тăрăшрĕç, урамсемпе картишсене йĕркене кĕртрĕç. Вĕсен ырми-канми ĕçне пула çутçанталăк инкекĕн сиенĕсене кĕске вăхăтра пĕтерме май килчĕ.

Ку манăн Патшалăх Канашне тата Чăваш Республикин халăхне янă пиллĕкмĕш çыру, çавăнпа та эпĕ маларах тунă ĕçĕн хăш-пĕр пĕтĕмлетĕвне илсе кăтартас тетĕп.

Эпĕ Чăваш Ен Президенчĕн должноçне кĕнĕ 2010 çула аса илер. Республика территорийĕнче ун чухне вăрмансенче пушарсем алхасатчĕç, вăраха тăсăлакан шăрăх та типĕ çанталăка пула ялхуçалăхĕ пысăк тăкак тӳсетчĕ, ĕççĕрлĕх шайĕ 9,5 процента çитнĕ, ĕç укçи енĕпе пухăннă парăм 120 миллион тенкĕрен те иртнĕччĕ. Пир-авăр комбинатĕнче, Шупашкарти трикотаж фабрикинче, Çĕнĕ Шупашкарти çурт-йĕр тăвакан комбинатра панкрутлăх лару-тăрăвĕ йĕркеленнĕччĕ, пиншер çын ĕççĕр тăрса юлнăччĕ.

Халăх хăй хальлĕн вилесси чарăнманччĕ, унăн кăтартăвĕ пилĕк çул хушшинче – 2005 çултан пуçласа 2010 çулта – 21 пине яхăн çынпа танлашатчĕ.

Паян эпир тулли кăмăлпа палăртма

пултаратпăр: çӳлерех асăннă çивĕч ыйтусенчен ытларахăшне татса панă.

Экономика палăрмаллах çирĕпленчĕ. Тăватă çул хушшинче пĕр пысăк предприятире те панкрутлăх ĕçĕсене пуçарман. Пачах урăхла, эпир вуншар пысăк технологиллĕ çĕнĕ производствăсем туса хута ятăмăр, пысăк ĕç укçи тӳлекен пиншер ĕç вырăнĕ йĕркелерĕмĕр.

Уйрăммăн палăртатăп: ял çĕрĕнчи таса уйра кĕске вăхăт хушшинче производство культури çӳллĕ шайра шутланакан ку чухнехи хăватлă заводсем туса лартнă. Çак проектсене ăнăçлăн пурнăçлани Чăваш Енĕн инвестици вăй-хăвачĕ пысăк пулнине кăтартать, республикăра пурăнакансене малашлăх çине ырă куçпа пăхма шанăç кӳрет.

Шута илекен ĕççĕрлĕх 2,5 яхăн чакрĕ, нумай хваттерлĕ пурăнмалли çурт-йĕр тăвассин калăпăшĕ 55 процент ӳсрĕ.

Пулăшу кирлисене, чăн малтанах нумай ачаллă çемьесене тата ветерансене, социаллă пулăшу парасси вăйланчĕ, бюджет сферинче ĕçлекенсен ĕç укçийĕ палăрмаллах пысăкланчĕ, çавна пула республикăри чухăнлăхра пурăнакансен шучĕ 14 процент чухлĕ чакрĕ, Чăваш Енре халăх йышĕ хăй хальлĕн ӳснине виççĕмĕш çул шута илетпĕр! Ку чухнехи ача сачĕсем тумалли, нумай хваттерлĕ çуртсене, картишсене тата вĕсен патне пымалли çулсене тĕпрен юсамалли, спорт площадкисене оборудованипе тивĕçтермелли программăсем йĕркеллĕн пурнăçланаççĕ.

Чăваш Ен ял çĕрĕнче фельдшерпа акушер пункчĕсен тытăмне тата пĕтĕмĕшле практика врачĕн офисĕсене аталантарас енĕпе Раççейри чи лайăх сакăр регион йышне кĕчĕ.

Юлашки икĕ çулта республикăри ялсемпе саласенче ку чухнехи модульлĕ 60 фельдшерпа акушер пункчĕ туса лартнă, кăçалхи çурла уйăхĕнче "Ял çыннисене – 100 ФАП" проекта вĕçлетпĕр.

Пирĕн хресченсем, тăрантаруçă-çĕр ĕçченĕсем, пурнăç тăршшĕпех колхозра е совхозра вăй хунă ветерансем халĕ пахалăхлă медицина пулăшăвне лайăх шайри хăтлă условисенче илме пултарĕç!

Паянхи куна республика предприятийĕсенче пысăк тухăçлă ĕç вырăнĕ пĕтĕмпе 160 пин ытла шутланать, çакă 2011 çулхи шайран 1,6 хут пысăкрах.

Ют çĕршыв предпринимателĕсене проектсем пурнăçлама лайăх майсем туса парас тесе Чăваш Республикин экономикине ют çĕршыв инвестицийĕсене явăçтарасси çинчен калакан саккун йышăннă.

Унăн витĕмĕн малтанхи кăтартăвĕсем çинчен халех калама пулать. Сăмахран, 2015 çулта республикăра ют çĕршыври ĕçтешсене хутшăнтарса çĕнĕ предприятисем йĕркелеме палăртнă. "Шупашкарти электроаппарат завочĕ" АХО территорийĕнче Фуджикура Аутомотив **яппун компанийĕпе** пĕрле автомобиль промышленноçĕ валли жгут туса кăларассине йĕркелемелле.

Унсăр пуçне, "Турбоком-Инвест" производствăпа коммерци фирмин турбокомпрессорсем туса хатĕрлекен **Раççейри пĕртен-пĕр** завочĕ хута каймалла, вăл ют çĕршыври паллă тавар туса кăларакансен продукцине улăштарассине тивĕçтерĕ.

Асăннă проектсене пурнăçлани малтанхи тапхăртах 1200 яхăн пысăк тухăçлă ĕç вырăнĕ, проектпа пăхнă хăватпа ĕçлеме пуçласан вара – 3000 таран ĕç вырăнĕ йĕркелеме май парать.

Хисеплĕ ĕçтешсем!

Эсир пĕлетĕр: пĕлтĕр Раççее хирĕç йышăннă санкцисем майлă пулнă çĕршывсенчен продуктсем кӳрсе килме чарчĕç. Республикăри çĕр ĕçченĕсемшĕн тата аграри секторĕшĕн хушма майсем уçăлчĕç. Паян ӳсен-тăран çитĕнтерес тата выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес енĕпе ĕçлекен отрасльсен продукцийĕ потребитель рынокĕнче уйрăмах кирлĕ, унăн хальхи хакĕ пирки те пирĕн хресченсем унччентерех ĕмĕтленме кăна пултарнă. Çак ырă туртăмсем чи çывăх малашлăхра та сыхланса юлмалла.

Сĕт паракан выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçре темиçе проекта пурнăçланă. Сĕт туса илесси çулталăкĕпех тупăш илме май паракан тухăçлă отрасль шутланать. Анчах та вăл лайăх ĕçлетĕр тесен рынока хутшăнакансен – сĕт туса илекенсен, ăна пуçтаракансен тата тирпейлекен организацисен – хăйсен хушшинче пĕр-пĕриншĕн усăллă вăрах вăхăтлăх хутшăнусем йĕркелемелле.

Çавăнпа та Чăваш Ен Ялхуçалăх министерствипе Экономика аталанăвĕн министерстви, Патшалăх ветеринари служби тата районсемпе хуласен администрацийĕсен умне чĕрĕ сĕт пахалăхĕпе калăпăшне тата сĕт туса илекенсен таврашĕнче йĕркеленекен хаксене патшалăх тĕрĕслесе тăрассине тивĕçтерме тĕллев лартатăп.

Çавăн пекех сĕт туса илекен килти хушма хуçалăхсемпе, вĕсем паракан сĕт пахалăхне шута илсе, тӳлесе татăлмалли тухăçлă тытăма 2015 çулхи утă уйăхĕн 1-мĕшĕччен туса хума хушатăп. Пысăк хуçалăх субъекчĕсемпе туса илнĕ сĕтшĕн тӳлесе татăлнă чухне çавнашкал тытăмпа усă кураççĕ ĕнтĕ. Çапла шутлатăп: ку ыйтура тĕрĕслĕхе уççăн палăртмалла тата тĕрлĕ формăллă хуçалăхсене тытса пыма пĕр пек лайăх майсем туса памалла.

Аса илтеретĕп: 2003 çултан пуçласа федераци тата республика программисен шайĕнче паракан патшалăх пулăшăвĕпе усă курса ялта пурăнакан 7700 ытла çемье хăйсен пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатнă.

2014 çул пĕтĕмлетĕвĕсем тăрăх, Чăваш Енре пĕр çын пуçне 0,7 тăваткал метр пурăнмалли çурт-йĕр хута янă. Ку вăл федерацин Атăлçи округĕнчи чи лайăх кăтартусенчен пĕри.

Социаллă хӳтлĕхсĕр граждансен ушкăнĕсене пулăшу парас ĕç палăрмаллах вăйланчĕ. **2010 çултан пуçласа республика хăйĕн укçи-тенки шучĕпе кăна тăлăх ачасен пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатма каякан тăкаксем валли укçа-тенкĕ уйăрассине 6,3 хут, çамрăк çемьесем пурăнмалли çурт-йĕр туянассине субсидилессине – 2 хута яхăн, нумай ачаллă çемьесене çав тĕллевсемпех паракан укçа-тенкĕ шутне – 1,4 хут ӳстерчĕ.** Пĕтĕмĕшле илсен, асăннă категорири граждансене пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатма уйăракан укçа-тенкĕн пĕтĕмĕшле калăпăшĕ 1,5 хут пысăкланнă.

Пурăнмалли çурт-йĕр тума е туянма ипотека кредичĕсем уйăрса парасси аталанать. 2010 çултан пуçласа Чăваш Енре ипотека кредичĕсемпе заемĕсене илнисен шучĕ – 2,4 хут, ипотека кредичĕсемпе туяннă пурăнмалли çурт-йĕр лаптăкĕ вара – 2,5 хут ытла ӳснĕ.

2012 çулччен ишĕлекен тесе йышăннă пурăнмалли çурт-йĕр фондĕнчен граждансене урăх вырăна пурăнма куçарас ĕç хастар пырать. Программа темиçе тапхăрпа пурнăçланать. Пĕтĕмпе 2017 çул тĕлне 860 ишĕлекен çуртра пурăнакан 5 пине яхăн çемьене урăх вырăна пурăнма куçармалла.

2014 çулта республика "Раççей çемйи валли кил-çурт" программăна хутшăнакансен йышне кĕчĕ, унăн шайĕнче 210 пин тăваткал метр эконом-класс йышши пурăнмалли çурт-йĕр тума палăртнă. Çавнашкал пурăнмалли çурт-йĕре вăтам шайра пурăнакан 5000 яхăн çемье юрăхлă хакпа туянма тата çапла майпа хăйсен пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатма пултарать.

Тĕллев лартатăп: 2015 çул вĕçне республикăра хута яракан пурăнмалли çурт-йĕрĕн пĕтĕм калăпăшĕн 48 процентĕнчен кая мар пайĕ /415 пин тăваткал метр/ эконом-класс йышши пурăнмалли çурт-йĕр пулмалла.

Çав хушăрах халăх пурăнакан вырăнсенчи урамри çулсем япăх шайра пулни пирки граждансем мана пĕр хутчен çеç мар ӳпкелешсе пĕлтерчĕç.

Эпĕ вĕсен пăшăрханăвне ăнланатăп тата асăннă ыйтусен тĕрĕслĕхне йышăнатăп. Республикăри халăх пурăнакан кашни вырăнах хытă сийлĕ çулпа çыхăнтармалли программăна пурнăçланинчен кĕтнĕ социаллă пурнăçпа экономика эффекчĕ бюджет тăкакĕсемпе шайлашуллă пулса тухаймарĕ.

Асăннă программăна хывнă питĕ нумай укçа-тенкĕ, хавхаланчăк прогнозсене пăхмасăр, инçетри ялсенче производство ĕçне аталантарма катализатор евĕр витĕм кӳреймерĕ, çавăнпа та поселени бюджечĕсем налукран кĕрекен шантарнă йышлă нухрата илеймерĕç. Паян поселенисен çулсене тытса тăма та, çулсем тума та укçа çук.

Районсенче пурăнакансен шухăш-кăмăлне шута илсе эпĕ Чăваш Республикинчи халăх пурăнакан вырăнсенчи урамсемпе çул-йĕр тытăмĕн регионти пахалăх стандарчĕсене туса хатĕрлеме хушрăм.

Çав стандартсемпе килĕшӳллĕн 2015 çултан пуçласа ял çĕрĕнчи халăх пурăнакан вырăнсенче куçăмлă сийлĕ автомобиль çулĕсем тума тытăнаççĕ.

2015 çулта аслă çулти çынсене социаллă хӳтлĕх парассин шайне ӳстерес тĕллевпе "Чăваш Республикин ĕç ветеранĕ" ята тивĕçмелли ĕç стажне 2,5 çити чакарнă, халĕ вăл хĕрарăмсемшĕн – 37 çул та 6 уйăхпа, арçынсемшĕн – 42 çул та 6 уйăхпа танлашать. Çак мера Чăваш Енре пурăнакан тата вунă пине яхăн çынна хăйсене тивĕçлĕ ята, унпа пĕрле вара социаллă çăмăллăхсем илме май парать.

Демографи лару-тăрăвне лайăхлатасси влаç органĕсен ĕçĕнчи чи пĕлтерĕшлĕ ыйту пулса тăрать.

нумай çитĕнӳ тăваятпăр!»

Патшалăх Канашне янă Çыру

Паянхи куна республикăра **халăхăн кĕтекен пурнăç тăршшĕн çирĕп ӳсĕмне шута илнĕ.** Вăл – медицинăпа демографи лару-тăрăвĕн тĕп характеристики. Чăваш Енре вăтамран палăртакан çын юлашки виçĕ çулта 2,3 çул ытларах пурăнма пуçларĕ, пурнăçăн кĕтекен вăтам тăршшĕ вара **71 çулпа танлашрĕ.** Республикăра вăрăм ĕмĕрлĕ çынсен шучĕ 2010 çултан пуçласа 18,5 процент чухлĕ ӳсрĕ.

Нумай ачаллă çемьесен шучĕ 25 процент ӳснĕ. Паян Чăваш Енри кашни вунпиллĕкмĕш çемье виçĕ тата ытларах ача пăхса çитĕнтерет тата çакă нормăна кĕрсе пырать.

Демографи енĕпе тытса пыракан патшалăх политикин саккунлă пĕтĕмлетĕвĕ республикăра юлашки виçĕ çул хушшинче шута илекен халăх йышĕ хăй хальлĕн ӳсни пулса тăчĕ. 2014 çулта вăл **848 çынпа** танлашнă.

Хисеплĕ ĕçтешсем!

Юлашки виçĕ-тăватă çулта вĕренӳ тытăмĕнче пысăк улшăнусем пулса иртрĕç. 2014 çулта çак сфера валли каякан тăкаксем, 2009 çулхипе танлаштарсан, 1,8 хут ӳсрĕç тата 14,9 миллиард тенкĕпе е Чăваш Республикин пĕрлештернĕ бюджечĕн калăпăшĕн 31,2 процентне танлашрĕç.

Виçĕ çул каялла çеç-ха ача сачĕсенчи вырăнсемпе çыхăннă çивĕч ыйтăва татса пама май та çук пек туйăнатчĕ. Паян вара ăна кун йĕркинчен кăларнă!

2014 çулта 15 çĕнĕ ача сачĕ туса хута янă, виçĕ пине яхăн ачапа ашшĕ-амăшĕ тахçантанпах кĕтнĕ парнене тивĕçрĕç. Шантарнă пекех, Шупашкарти бассейнлă ку чухнехи 300 вырăнлă çĕнĕ ача садне Чăваш Ен Правительствине тухăçлă ĕçленĕшĕн панă преми шучĕпе туяннă.

2015 çулта эпир тата çичĕ çĕнĕ ача сачĕ уçатпăр, çапла майпа шкулчченхи учрежденисем тумалли программăна вĕçлетпĕр. Чăваш Енри виçĕ çултан аслă мĕнпур ача, муниципалитетсен çуррине вара пепкесем çулталăк çурăран тытăнса ача садне çӳреме пултарĕç!

Паллах ĕнтĕ, Чăваш Ен шкул ачисен пĕлтĕрхи çитĕнĕвĕсене палăртса хăварас тетĕп.

Республикăра, 2013 çулхипе танлаштарсан, Пĕтĕм Раççейри шкул ачисен олимпиадисен юлашки тапхăрĕн çĕнтерӳçисемпе призерĕсен шучĕ 1,5 хут ытла ӳснĕ.

2014 çулта Чăваш Республикинчи хулари 6 шкул Раççейри чи лайăх 500 шкул шутне кĕнĕ */Шупашкарти 3-мĕшпе 4-мĕш лицейсем; 1-мĕш, 4-мĕшпе 5-мĕш гимназисем; Çĕнĕ Шупашкарти 6-мĕш гимнази/,* тата 5 шкул */Элĕкри Иван Яковлев ячĕллĕ шкул, Йĕпреçри 1-мĕш шкул, Патăрьелĕнчи 1-мĕш шкул, Вăрмарти Герман Егоров ячĕллĕ шкул тата Вăрнарти 2-мĕш шкул/* Раççейри ял çĕрĕнчи чи лайăх 200 шкул йышне кĕнĕ.

Кăçал Раççей Аслă Çĕнтерӳ 70 çул тултарнине паллă тăвать. 2010 çултан пуçласа пирĕн республикăра Раççей Президенчĕн указне пурнăçланă шайра Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин 5,5 пин ытла ветеранĕ çĕнĕ те хăтлă хваттерсем илнĕ. Пурăнмалли çуртйĕр условийĕсене лайăхлатма кирлĕ мĕнпур вăрçă ветераннех пурăнмалли çурт-йĕрпе тивĕçтерме тĕллев лартнă. Паян унашкаллисем 277 çын.

Пирĕн республикăра Тăван çĕршывăн Аслă вăрçине халалланă асăну вырăнĕсемпе сооруженийĕсем 1026 ытла шутланаççĕ, çав шутра 500 ытла асăну объекчĕ /обелисксем, мемориалсем, палăксем, стелăсем, асăну паллисем/. Вĕсен пĕр пайне паян юсамалла. **Хăйсен пурнăçне шеллемесĕр пире тăнăç пурнăçпа ирĕклĕх парнеленĕ паттăрсем умĕнче эпир ĕмĕр-ĕмĕр парăмра. Вĕсен ячĕсем тав тăвакан ăрусен чĕрисенче яланлăхах упранĕç!**

<u>Хисеплĕ депутатсем, чĕннĕ хăнасем!</u>

Эпĕ каларăм ĕнтĕ: Пĕтĕм тĕнчери V "Раççей – спорт çĕршывĕ" спорт форумĕ ***республика пурнăçĕнчи чи çутă самант пулса тăчĕ тата унăн историне ылтăн саспаллисемпе çырăнса кĕрсе юлчĕ.*** Пирĕн пата тĕнчери 20 çĕршывпа Раççей Федерацийĕн 81 субъекчĕн представителĕсем, 50 Олимп чемпионĕ килчĕç.

Форум шайĕнче пуçласа РФ Президенчĕ çумĕнчи Физкультурăпа спорта аталантарас енĕпе ĕçлекен канаш ларăвĕ иртрĕ. Çав ларура Раççейре массăллă спорта аталантарма хушма майпа 3,5 миллиард çурă тенкĕ уйăрасси çинчен калакан йышăнăва çирĕплетрĕç.

"Республикăра демографи 20 çул хушши хавшаса пынă. 20 çул... Юлашки виçĕ çулта вара çĕкленӳ, çитменнине стабильлĕ тата çирĕппĕн палăракан çĕкленӳ!" – Раççей патшалăхĕн лидерĕн Чăваш Енре пурăнакансем çинчен каланă çак ырă сăмахĕсем мухтани пек кăна янăрамарĕç.

Вĕсем пуриншĕн те малашнехи ĕçри тĕп ориентир пулса тăчĕç!

Демографи лару-тăрăвĕ лайăхланса пыни пирки каланă май, Раççей Федерацийĕн Президенчĕ çак ĕçре физкультурăпа спорт çине тимлĕ пăхни те пысăк пĕлтерĕшлĕ пулнине палăртрĕ.

Паян Чăваш Ен халăхĕн 37 процентĕ физкультурăпа тата спортпа тăтăшах çыхăну тытать.

Хисеплĕ депутатсем тата Чăваш Енре пурăнакансем!

2014 çул пĕтĕм Раççейри пекех, Чăваш Енре те наци культурин еткерĕ патне таврăнмалли паллăпа иртрĕ.

Пирĕн республикăра 128 наци çынни тата сакăр халăх ушкăнĕ туслăн та килĕштерсе пурăнаççĕ. Эпĕ тĕн тата наци диаспорисен представителĕсене тав тăватăп, вĕсем тĕрлĕ наци çыннисем тата тĕрлĕ тĕне ĕненекенсем хушшинче пĕр-пĕрне хисеплеме, пĕртан диалога тĕп вырăна хума кирлине шута илекен хутлăх йĕркелес тĕлĕшпе пысăк ĕç тăваççĕ.

Пĕлтĕр пĕрлештернĕ бюджетран культура сферине 1,5 миллиард тенкĕ янă, ку вăл унччен хинчен 10 процент ытларах.

Ялти культура çурчĕсене тĕпрен юсамалли тата çĕнетмелли анлă программа пурнăçланать. Енчен те 2008 çулта унта ялти 17 культура çуртне кĕртнĕ пулсан, вĕсен хальхи шучĕ 186 ĕнтĕ.

Паян республикăра 4 пин ытла художество пултарулăх ушкăнĕ ĕçлет, вĕсен ĕçне 55 пин ытла çын хутшăнать. Юлашки пилĕк çулта клубсенче 377 çĕнĕ кружок уçăлнă. Халĕ вĕсен шучĕ 6 пин ытла, унта çӳрекенсен йышĕ 84 пин çынран та иртет.

Музыка шкулĕсене тата ачасен искусство шкулĕсене çӳрекен вĕренекенсен тӳпи Чăваш Енре Раççей Федерацийĕнчи вăтам шайран пысăкрах.

Раççей Федерацийĕн Президенчĕн указĕпе килĕшӳллĕн 2015 çул Литература çулталăкĕ шутланать. Чăваш Енре çак çула Константин Васильевич Ивановăн, хальхи чăваш литературине никĕслевçин, вилĕмсĕр "Нарспи" поэма авторĕн çулталăкĕ тесе пĕлтернĕ.

Унăн хайлавĕсем этеме, тăван çĕре, чăваш халăхĕн авалхи йăлисемпе пурнăç йĕркине тата унăн хăйнеевĕрлĕ культурине чунтан юратса хисеплемеллине ăса хывма вĕрентеççĕ. Пирĕн пулас несĕлĕмĕрсем тивĕçлĕ граждансем, чăн-чăн патриотсем пулса çитĕнччĕр, Тăван çĕршывпа мăнаçланччăр, унăн ирĕклĕхĕпе никама пăхăнманлăхне хамăрăн мăн асаттемĕрсем пекех паттăррăн хӳтĕлеме пултарччăр тесен пирĕн çав улшăнми хаклăхсене килес ăрусем валли сыхласа хăвармалла.

Чăваш Енре пурăнакансем влаç органĕсене çирĕп шанни пире хавхалантарать. Умра – çĕнĕ тĕллевсем. Тĕнчери лару-тăрăва пула сиксе тухакан йывăрлăхсене çĕнтерсе экономикăпа социаллă пурнăçа малашне те çирĕп аталантарса лайăхлатасси.

Малашнехи ĕçсем ăнса пырасси пирки пĕрре те иккĕленместĕп.

Пĕрле эпир нумай çитĕнӳ тăваятпăр! Пĕрлĕхре – пирĕн вăй!

Чăваш Ен халăхне мухтав!

Итленĕшĕн пысăк тав.

Çырăвăн тулли варианчĕпе «Хыпарăн» 2015 çулхи январĕн 22-мĕшĕнче тухнă 8-мĕш номерте паллашма пулать.

ЫЙТĂМ

Маргарита ПАВЛОВА, Шупашкарти Ача çурчĕн пуçлăхĕ:

– Ача çуртĕнчи пепкесем Çырăва тӳрĕ эфирта итленĕ. Залри халăх хушшинче мана та асăрханă вĕсем. "Маргарита Яковлевна, мĕншĕн чĕнсе илнĕ сире?" – каялла таврăнсанах сырса илчĕç республика пурнăçĕпе кăсăкланакансем. Эпир Çырăва пурте пĕрле сӳтсе яврăмăр, юлашки çулсенчи кăтартусене тишкертĕмĕр. Иртнĕ çул вĕçĕнче пирĕн ачасенчен иккĕшне Шупашкар районĕнче хваттер пачĕç. Вĕсемпе пĕрле чунран савăнтăмăр. Ыттисене те патшалăх пулăшасса шанатпăр, кĕтетпĕр.

Пурнăçра кашни пулăм пĕр-пĕринпе çыхăнса пырать. Кулленхи ырă улшăнусем те ачасене тĕрĕс воспитани пама пулăшаççĕ.

Владимир ЧЕРЛАКОВ, Етĕрне районĕнчи Мăн Чураш ял тăрăхĕн пуçлăхĕ:

– Кăçалхи Çыру республика ниме пăхмасăр малалла аталаннине кăтартать, шанчăк çуратать. Çав вăхăтрах хавхалантарать те. Чăнах, ĕçлекен çыннăн лайăх пурăнма пĕтĕм услови пур.

Константин Ивановăн хайлавĕсем тăван халăха юратса хисеплеме вĕрентни çинчен калани килĕшрĕ. Наци хăйнеевĕрлĕхне сăнлакан пĕтĕмĕшле пуянлăха ăруран ăрăва куçармалла пирĕн.

Сывă пурнăç йĕркине сарасси пур тăрăхра та малти вырăнта. Çамрăксене тивĕçлĕ воспитани парас енĕпе те çине тăрса ĕçлемелле.

Малашне пахалăхне кура сĕт хакне палăртасси çинчен каларĕ республика Пуçлăхĕ. Çул-йĕр юсама, çĕнĕ шкулсемпе ача сачĕсем уçма укçа хывни те ыранхи куншăн пĕлтерĕшлĕ. Халĕ, малтанхипе танлаштарсан, шалу вăхăтра параççĕ. Влаç халăх пурнăçне лайăхлатассишĕн ĕçлени куçкĕрет.

Николай ЧУГАРОВ, Йĕпреç район администраци пуçлăхĕ:

– Мана Михаил Игнатьев Çырăвĕ питĕ килĕшрĕ. Тарăн та анлă шухăшлăскер, халăха тата хастартарах пулма чĕнет. Вырăнти хăйтытăмлăх умне пысăк тĕллевсем лартрĕ, республикăра пурăнакан кашни çыннăнах малашне те пĕтĕм вăя хурса килĕшӳллĕн ĕçлемелли, чăтăмлă та тăрăшуллă пулмалли пирки каларĕ. Республика экономикăна вун-вун миллиард инвестици хывма пултарни пысăк пĕлтерĕшлĕ. Çырура çакăн пирки те асăнчĕ. Халăхăн пурнăç шайне лайăхлатасси тата кулленхи çивĕч ыйтусем пирки те сăмах хускатрĕ.

Республика куç умĕнчех аталанса пырать. Чăваш Енри хуласемпе ялсен сăн-сăпачĕ улшăнса çĕнелни савăнтарать.

Николай ГОЛОВИН, Елчĕк районĕнчи "Победа" хуçалăх ертӳçи, район депутачĕсен Пухăвĕн депутачĕ:

– Малашлăхпа пуласлăх хамăртан та нумай килет. Çанă тавăрса ĕçлесен пĕтĕмпех ăнăçлă пулĕ. Ялхуçалăхне нихăçан та çăмăл пулман, çапах та йывăрлăх хăратмасть.

Михаил Васильевич Çырура халăх ĕçне пысăка хурса хакларĕ. Ачасемпе, çамрăксемпе çине тăрса ĕçлени, воспитани ыйтăвĕсене манманни те савăнтарчĕ.

Александр КРАСНОВ, Комсомольски район администрацийĕн пай пуçлăхĕ:

– Ялсенчи урамсенче çул сарма вăхăт çитни пирки сăмах пуçарчĕ Михаил Васильевич. Кунпа чăннипех те килĕшмелле. Хамăр район пирки калас пулсан кашни ялах асфальт çитет, анчах урамсенче – çук. Çак ыйту тахçантанпах çивĕччисен йышĕнче. Эпир хальхи вăхăтра 5 проектпа ĕçлетпĕр. Кăçалхи план – кунашкал çул 5 пин метртан кая мар тăвасси. Ку цифрăна транспорт министерстви палăртнă.

Ача сачĕсен тĕлĕшĕпе сахал мар каларĕ Чăваш Ен Пуçлăхĕ. Ку ыйту пирĕн районшăн та çивĕч-ха. Çулталăкран пуçласа 6,5 çулччenхи пепкесенчен 1026-шĕ ача садне çӳрет, 389-шĕ черет кĕтет-ха. 2013 çулта хута янă 145 вырăнлăскерне те 190 ача çӳрет. Кăçал Урмаелĕнче 110 вырăнлă ача сачĕ çĕклеме палăртнă. Унăн проекчĕ хатĕр, кăрлач вĕçĕнче экспертиза пĕтĕмлетĕвне кĕтетпĕр. Çавăн пекех Нĕркеçре тума палăртатпăр.

Вячеслав ИЛЮТКИН, Совет Союзĕн Геройĕ А.В.Кочетков полковник ячĕллĕ Шупашкарти кадет шкулĕн директорĕ:

– Шкул директорĕ пулнă май Михаил Игнатьев кадетсен юхăмĕ пирки аса илнине, вĕсем пирки сăмах хускатнине илтме питĕ кăмăллă. Ку юхăм çамрăксене çарпа патриот воспитанийĕ парас ĕçре чăннипех те пысăк вырăн йышăнать.

Республикăра кадет шкулне хăпартасшăн, вăл чăннипех те тĕп пулăмсенчен пĕри.

26 тунтикун

1 КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40, 3.00 Новости
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55, 2.40, 3.05 «Модный приговор»
12.20 Т/с «МОСГАЗ» 16+
14.05, 15.15, 23.55 «Время покажет» 16+
16.00, 3.45 «Мужское / Женское» 16+
17.00, 1.45 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.35 Т/с «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ» 16+
0.45 Х/ф «ПРОВЕРЬ СЕБЯ» 12+

РОССИЯ 1

5.00 Утро России
9.00 «Диалог со смертью. Переговорщики» 12+
9.55 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Местное время
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.55 «Особый случай» 12+
14.50, 4.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ» 12+
16.00 Т/с «ПОСЛЕДНИЙ ЯНЫЧАР» 12+
17.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
18.30 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «КОСАТКА» 12+
23.40 Т/ф «Крым. Приятное свидание»
0.45 Т/ф «ПРОФЕССИЯ - СЛЕДОВАТЕЛЬ»
2.15 Горячая десятка 12+
3.20 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
11.35-11.55 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

Россия К

7.00 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.00, 23.15 Новости культуры
10.15 «Наблюдатель»
11.15 Т/с «РАССЛЕДОВАНИЯ КОМИССАРА МЕГРЭ». «МЕГРЭ НАПУГАН»
12.10 Д/ф «Дом»
13.05 «Линия жизни»
14.05, 1.40 Т/с «ПЕТЕРБУРГСКИЕ ТАЙНЫ»
15.10 «Живешь в таком климате»
15.40 Х/ф «Я РОДОМ ИЗ ДЕТСТВА»
17.05, 1.25, 2.40 «Мировые сокровища культуры»
17.20 Избранные симфонии Бетховена. Симфония №3. Владимир Юровский и ГАСО России им. Е.Ф. Светланова
18.10 «Полиглот»
19.15 Главная роль
19.30 «Сати. Нескучная классика...»
20.10 «Правила жизни»
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Д/ф «Человек с неограниченными возможностями»
21.35 «Тем временем»
22.25 Д/ф «Блокада...когда исцеляло только сострадание»
23.35 Д/ф «Кино и музыка. Место встречи»
0.20 Д/ф «Палка»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.30 «ДЕЛО ВРАЧЕЙ» 16+
9.25, 10.30 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
11.55 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 «Прокурорская проверка» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.45 Т/с «СВЕТ И ТЕНЬ МАЯКА» 16+
22.40, 5.15 «Анатомия дня»
23.30 Т/с «ПЯТНИЦКИЙ» 16+
1.30 «Точка невозврата» 16+
2.30 Дикий мир 0+
2.55 Т/с «ШЕРИФ» 16+
4.25 Т/с «ЧС - ЧРЕЗВЫЧАЙНАЯ СИТУАЦИЯ» 16+

ТВЦ

6.00 «Настроение»
8.20 Х/ф «ДЕМИДОВЫ»
11.30, 14.30, 17.30, 22.00 События
11.50 «Постскриптум» 16+
12.55 «В центре событий» 16+
13.55 «Операция «Жесть» 16+
14.50, 19.30 Город новостей
15.10 Городское собрание 12+
16.00, 17.50 Х/ф «МИСС МАРПЛ АГАТЫ КРИСТИ» 12+
18.20 «Право голоса» 16+
19.45 Т/с «ЕДИНСТВЕННЫЙ МОЙ ГРЕХ» 16+
21.45 Петровка, 38 16+
22.30 «История под снос» 16+
23.05 Без обмана. «Прощание с икрой» 16+
0.00 События. 25-й час
0.35 Х/ф «ПУАРО АГАТЫ КРИСТИ» 12+
1.40 Х/ф «БЛИЗКИЕ ЛЮДИ» 12+

РЕН

5.00 «Территория заблуждений» 16+
6.00, 18.00 «Верное средство» 16+
7.00 «СЛЕДАКИ» 16+
7.30, 13.00 Званый ужин 16+
8.30, 12.30, 19.30, 23.00 «24» 16+
9.00 «Военная тайна» 16+
11.00 Д/ф «Живые камни» 16+
12.00, 19.00 «Информационная программа 112» 16+
14.00 «Засуди меня» 16+
15.00 «Семейные драмы» 16+
16.00, 17.00 Не ври мне! 16+
20.00, 23.30 Х/ф «ЧЕРНЫЙ РЫЦАРЬ» 12+
21.50 «Смотреть всем!» 16+
1.20 Х/ф «5 НЕИЗВЕСТНЫХ» 16+
3.00 Т/с «ТУРИСТЫ» 16+

Чăваш Наци телекуравĕ

06.00 "Близко к сердцу. В.Галкин" /12+/
07.00, 17.00 М/ф «Приключения Рекса» /6+/
07.30, 17.30 Т/с «Чужие тайны» /16+/
8.30 «Скажи, что не так» /16+/
09.30 Х/ф «Сильва» /12+/
11.00 «Барышня и кулинар» /12+/
11.30 Д/ф «Битва интерьеров» /12+/
12.30 «Я подаю на развод» /16+/
13.30 М/с «Симба-Король-Лев» /12+/
14.00 Д/ф «Упавший с неба» /12+/
15.00 Т/с «Сестры» /16+/
16.00 Д/ф «Левитан» /12+/
18.30, 21.00 «Республика» хыпарсен кăларăмĕ
18.45 «Ылтăн çунçеренʼ /6+/
19.00 «Яш чух, çамрăк чух» /12+/
19.30, 21.30 «Республика»
20.00 «Открытый регион» /12+/
20.30 «Земляки» /12+/
22.00 Х/ф «Душечка» /12+/

Чăваш Наци радиовĕ

06.30-07.00 По зову памяти (12+) 7.10-8.00 Янра, юрă!(хит-парад) (12+) 8.10-8.30, 11.10-11.30, 15.10-15.30, 16.10-16.30, 17.10-17.30, 18.10-18.30, 19.10-19.30, 20.10-20.30, 21.10-21.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00 (12+), 15.30-16.00 Çĕр Сум. (12+) 9.10-10.00 Не формат. (12+) 10.10-10.30, 22.10-22.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 10.30-11.00 Чăваш Ен: çулсем тата çынсем. (12+) 11.10-12.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 12.10-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.10-15.00 Путешествие в историю чуваш. (12+) 15.30-16.00 Мăшăр çунат (12+) 16.30-17.00 Социальный вопрос. (12+) 17.30-18.00 Сирĕн сад-пахча. (12+) 18.30-19.00 Тема дня. (12+) 19.30-20.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 20.30-21.00 Уйăхпи юмахĕсем. (6+) 21.30-22.00 Çемье ăшши. (12+) 22.10-23.00 Янра юрă. (12+) 23.30-24.00 Присягая Родине. (12+)

Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Тунтикун, ытларикун, юнкун, кĕçнерникун, эрнекун
6.00, 7.00, 12.00, 13.00, 15.00, 18.00, 20.00, 22.00 — Хыпарсем. (12+)
8.00, 9.00, 11.00, 14.00, 16.00, 17.00, 19.00, 21.00, 23.00 — Новости. (12)

Чăваш радиовĕ

6.10 Анонс передач
6.15 События
6.27 Салтак пăтти
6.40 Столичный курьер
6.54 Юрă çаврăмĕ
6.58-7.00 Погода
* * *
7.10 О чувашском
7.29 Паянхи кун
7.33 Çула тухсан
7.47 Мы - вместе
7.54 Юрă çаврăмĕ
7.58-8.00 Погода
* * *
12.10-13.00 День за днем. Радиожурнал
* * *
18.10 Çĕнĕ хыпарсем
18.24 Библия сегодня
18.39 Каçхи юмах
18.49-19.00 Вести-Чувашия

27 ытларикун

1 КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40, 3.00 Новости
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55, 2.40, 3.05 «Модный приговор»
12.20, 21.35 Т/с «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ» 16+
14.25, 15.15, 23.55 «Время покажет» 16+
16.00, 3.50 «Мужское / Женское» 16+
17.00, 1.45 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
0.45 Х/ф «ПРОВЕРЬ СЕБЯ» 12+

РОССИЯ 1

5.00 Утро России
9.00, 2.15 «Русский след Ковчега завета» 12+
9.55 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Местное время
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.55 «Особый случай» 12+
14.50, 4.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ» 12+
16.00 Т/с «ПОСЛЕДНИЙ ЯНЫЧАР» 12+
17.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
18.30 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «КОСАТКА» 12+
23.45 «Моя блокада» 12+
0.45 Т/ф «ПРОФЕССИЯ - СЛЕДОВАТЕЛЬ»
3.15 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Утренний гость /на чувашском языке/
9.40-9.55 Вспомни, солдат /на чувашском языке/
11.35-11.55 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

Россия К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.00, 23.40 Новости культуры
10.15 «Наблюдатель»
11.15 Т/с «РАССЛЕДОВАНИЯ КОМИССАРА МЕГРЭ». «МЕГРЭ НАПУГАН»
12.10, 20.10 «Правила жизни»
12.35 «Мировые сокровища культуры»
12.50 «Эрмитаж-250»
13.20 Д/ф «Блокада... когда исцеляло только сострадание»
14.05, 1.55 Т/с «ПЕТЕРБУРГСКИЕ ТАЙНЫ»
15.10 «Живешь в таком климате»
15.40 «Сати. Нескучная классика...»
16.20 Д/ф «Вадим Фиссон. Человек с неограниченными возможностями»
17.05 Д/с «Монологи великого Дуни»
17.30 Избранные симфонии Бетховена. Симфония №4. Владимир Федосеев и БСО им. П. И. Чайковского
18.10 «Полиглот»
19.15 Главная роль
19.30 Искусственный отбор
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Жизнь замечательных идей. «Битва с бессмертным»
21.20 «Игра в бисер»
22.00 Д/ф «Последний маг. Исаак Ньютон»
22.55 «Выкрутасы Гарри Бардина»
23.20 «Три Мелодии»
0.00 Х/ф «БЕСКОНЕЧНЫЙ МИР»
1.35 И. Штраус. Не только вальсы
2.50 Д/ф «Эзоп»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.30 «ДЕЛО ВРАЧЕЙ» 16+
9.25, 10.30 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
11.55 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 «Прокурорская проверка» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.45 Т/с «СВЕТ И ТЕНЬ МАЯКА» 16+
22.40, 5.15 «Анатомия дня»
23.30 Т/с «ПЯТНИЦКИЙ» 16+
1.30 Главная дорога 16+
2.10 Дикий мир 0+
2.50 Т/с «ВЕРСИЯ» 16+
4.25 Т/с «ЧС - ЧРЕЗВЫЧАЙНАЯ СИТУАЦИЯ» 16+

ТВЦ

6.00 «Настроение»
8.15 Х/ф «ДОРОГОЙ МОЙ ЧЕЛОВЕК»
10.20 «Ворошиловский стрелок» 12+
10.55 «Доктор И...» 16+
11.30, 14.30, 17.30, 22.00 События
11.50 Х/ф «СМЕРТЬ ПО ЗАВЕЩАНИЮ» 12+
13.35 Д/с «Династія. Чего хочет женщина?» 12+
14.50, 19.30 Город новостей
15.10 Без обмана. «Прощание с икрой» 16+
16.00, 17.50 Х/ф «МИСС МАРПЛ АГАТЫ КРИСТИ» 12+
18.20 «Право голоса» 16+
19.45 Т/с «ЕДИНСТВЕННЫЙ МОЙ ГРЕХ» 16+
21.45 Петровка, 38 16+
22.30 «Осторожно, мошенники!» 16+
23.05 «Удар властью. Виктор Гришин» 16+
0.00 События. 25-й час
0.35 Х/ф «Я ОБЪЯВЛЯЮ ВАМ ВОЙНУ» 12+
2.20 Х/ф «ДВЕНАДЦАТАЯ НОЧЬ» 12+
4.05 Д/ф «Последняя любовь Савелия Крамарова» 12+
5.05 Д/ф «Атака тигровой акулы. Во власти страха» 12+

РЕН

5.00, 3.00 Т/с «ТУРИСТЫ» 16+
5.40, 21.50 «Смотреть всем!» 16+
6.00, 18.00 «Верное средство» 16+
7.00 «СЛЕДАКИ» 16+
7.30, 13.00 Званый ужин 16+
8.30, 12.30, 19.30, 23.00 «24» 16+
9.00 «Военная тайна» 16+
11.00 Д/ф «Зеленый Солярис» 16+
12.00, 19.00 «Информационная программа 112» 16+
14.00 «Засуди меня» 16+
15.00 «Семейные драмы» 16+
16.00, 17.00 Не ври мне! 16+
20.00, 23.30 Х/ф «ДОМ БОЛЬШОЙ МАМОЧКИ» 16+
1.20 Х/ф «СОТОВЫЙ» 16+

Чăваш Наци телекуравĕ

06.00, 18.30, 21.00 «Республика» хыпарсен кăларăмĕ
6.15 «Ылтăн çунçеренʼ /6+/
6.30, 19.30, 21.30 «Республика»
07.00, 17.00 М/ф «Приключения Рекса» /6+/
07.30, 17.30 Т/с «Чужие тайны» /16+/
08.30 Д/ф «Скажи, что не так» /16+/
09.30 Х/ф «Сильва» /12+/
11.30 Д/ф «Мавзолей» /12+/
12.30 «Я подаю на развод» /16+/
13.30 М/с «Симба-Король-Лев» /12+/
14.00 Д/ф «Левитан» /12+/
15.00 Т/с «Сестры» /16+/
16.00 «В мире домашних животных» /12+/
16.30 Д/ф «Утомленные славой» /16+/
18.45, 21.15 «Тĕплĕ калаçу» /12+/
19.00 «Эх, юррăм, янăра» /12+/
20.00 «Комфортный город» /12+/
20.30 «Земляки» /12+/
22.00 Х/ф «Братская любовь» /16+/

Чăваш Наци радиовĕ

6.10-6.30, 7.10-8.00 Ирхи кăмăл.(12+) 6.30-7.00, 21.30-22.00 Республика сасси. (12+) 8.10-8.30, 9.10-9.30, 10.10-10.30, 16.10-16.30, 17.10-17.30, 18.10-18.30, 20.10-20.30, 21.10-21.30, 22.10-22.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00, 19.10-19.30 Тема дня. (12+) 9.30-10.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 10.30-11.00 Социальный вопрос. (12+) 11.10-11.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 11.30-12.00, 22.30-23.00 Çемье ăшши. (12+) 12.05-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.10-15.00 Янра юрă. (12+) 15.30-16.00 Ачалăх урхамахĕ. (12+) 16.30-17.00, 23.30-24.00 Экстренный час. (16+) 17.30-18.00 Çĕр сум. (12+) 18.30-19.00 Вăрçă ахрăмĕ. (12+) 19.30-20.00 Студгородок. (12+) 20.30-21.00 Уйăхпи юмахĕсем. (6+)

Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Чăваш радиовĕ

6.10 Вести-Чувашия
6.24 Анонс передач
6.26 Паттăрлăх
6.40 Столичный курьер
6.54 Юрă саламĕ
6.58-7.00 Погода
* * *
7.10 Вести-Чувашия
7.23 Паянхи кун
7.29 Будьте здоровы
7.37 Тĕсĕм
7.47 Олимпийские горизонты
7.55-8.00 Юрă çаврăмĕ
* * *
12.10-13.00 День за днем. Радиожурнал
* * *
18.10 Çĕнĕ хыпарсем
18.24 Остров молодых
18.39 Каçхи юмах
18.49-19.00 Вести-Чувашия

28 юнкун

1 КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40, 3.00 Новости
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55, 2.40, 3.05 «Модный приговор»
12.20, 21.35 Т/с «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ» 16+
14.25, 15.15, 23.55 «Время покажет» 16+
16.00, 3.50 «Мужское / Женское» 16+
17.00, 1.45 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
0.45 Х/ф «ПРОВЕРЬ СЕБЯ» 12+

РОССИЯ 1

5.00 Утро России
9.00, 2.20 «Кузькина мать. Итоги» «Мертвая дорога» 12+
9.55 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Местное время
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.55 «Особый случай» 12+
14.50, 4.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ» 12+
16.00 Т/с «ПОСЛЕДНИЙ ЯНЫЧАР» 12+
17.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
18.30 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «КОСАТКА» 12+
22.50 «Русская Антарктида. XXI век»
0.45 Т/ф «ПРОФЕССИЯ - СЛЕДОВАТЕЛЬ»
3.20 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
11.35-11.55 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

Россия К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.00, 23.40 Новости культуры
10.15 «Наблюдатель»
11.15 Т/с «РАССЛЕДОВАНИЯ КОМИССАРА МЕГРЭ». «ПРЕСТУПЛЕНИЕ В ГОЛЛАНДИИ»
12.15, 20.10 «Правила жизни»
12.45 «Красуйся, град Петров!» «Петергоф. Царицын павильон»
13.10 Д/ф «Последний маг. Исаак Ньютон»
14.05, 1.55 Т/с «ПЕТЕРБУРГСКИЕ ТАЙНЫ»
15.10 «Живешь в таком климате»
15.40 Искусственный отбор
16.20 «Больше, чем любовь»
17.05 Д/с «Монологи великого Дуни»
17.30 Избранные симфонии Бетховена. Симфония №7. Эса Пекка Салонен и Оркестр де Пари
18.10 «Полиглот»
19.15 Главная роль
19.30 «Абсолютный слух»
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Жизнь замечательных идей. «Принтер для трансплантолога»
21.20 Власть факта. «Информационные войны»
22.00 ТОРЖЕСТВЕННОЕ ОТКРЫТИЕ ГОДА ЛИТЕРАТУРЫ В РОССИИ. Мхатовский вечер «Круг чтения»
22.55 «Выкрутасы Гарри Бардина»
23.20 «Брэк»
23.30 Д/ф «Арман Жан дю Плесси де Ришелье»
0.00 Х/ф «БЕСКОНЕЧНЫЙ МИР»
1.40 «Pro memoria» «Венецианское стекло»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.30 «ДЕЛО ВРАЧЕЙ» 16+
9.25, 10.30 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
11.55 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 «Прокурорская проверка» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.45 Т/с «СВЕТ И ТЕНЬ МАЯКА» 16+
22.40, 5.15 «Анатомия дня»
23.30 Т/с «ПЯТНИЦКИЙ» 16+
1.30 Квартирный вопрос 0+
2.30 Дикий мир 0+
2.50 Т/с «ВЕРСИЯ» 16+
4.25 Т/с «ЧС - ЧРЕЗВЫЧАЙНАЯ СИТУАЦИЯ» 16+

ТВЦ

6.00 «Настроение»
8.15 Х/ф «РЯДОМ С НАМИ»
10.05 Д/ф «Олег Даль - между прошлым и будущим» 12+
10.55 «Доктор И...» 16+
11.30, 14.30, 17.30, 22.00 События
11.50 Х/ф «МОСКВА - НЕ МОСКВА» 16+
13.35 Д/с «Династія. Фике» 12+
14.50, 19.30 Город новостей
15.10 «Удар властью. Виктор Гришин» 16+
16.00, 17.50 Х/ф «МИСС МАРПЛ АГАТЫ КРИСТИ» 12+
18.20 «Право голоса» 16+
19.45 Т/с «ЕДИНСТВЕННЫЙ МОЙ ГРЕХ» 16+
21.45 Петровка, 38 16+
22.30 Линия защиты 16+
23.05 «Хроники московского быта. Убить генсека» 12+
0.00 События. 25-й час
0.25 «Русский вопрос» 12+
1.10 Х/ф «ПОБЕДНЫЙ ВЕТЕР, ЯСНЫЙ ДЕНЬ» 16+
5.10 Д/ф «Тигры-людоеды с Суматры» 12+

РЕН

5.00, 3.40 Т/с «ТУРИСТЫ» 16+
6.00, 18.00 «Верное средство» 16+
7.00 «СЛЕДАКИ» 16+
7.30, 13.00 Званый ужин 16+
8.30, 12.30, 19.30, 23.00 «24» 16+
9.00 «Территория заблуждений» 16+
11.00 Д/ф «Крылатая раса» 16+
12.00, 19.00 «Информационная программа 112» 16+
14.00 «Засуди меня» 16+
15.00 «Семейные драмы» 16+
16.00, 17.00 Не ври мне! 16+
20.00, 23.30 Х/ф «ДОМ БОЛЬШОЙ МАМОЧКИ-2» 16+
21.50 «Смотреть всем!» 16+
1.20 Х/ф «ОРУЖЕЙНЫЙ БАРОН» 16+

Чăваш Наци телекуравĕ

06.00, 18.30, 21.00 "Республика" хыпарсен кăларăмĕ
6.15 «Тĕплĕ калаçу» /12+/
6.30, 19.30, 21.30 «Республика»
07.00, 17.00 М/ф «Приключения Рекса» /6+/
07.30, 17.30 Т/с «Чужие тайны» /16+/
08.30 Д/ф «Скажи, что не так» /16+/
09.30 Х/ф «Хороший денек для свадьбы» /12+/
11.30 «Близко к сердцу. В.Галкин» /12+/
12.30 «Я подаю на развод» /16+/
13.30 М/с «Симба – Король-Лев» /12+/
14.00 «В мире домашних животных» /12+/
14.30 Т/с «Утомленные славой» /16+/
15.00 Т/с «Московская сага» /16+/
16.00 Д/ф «Розы для синьоры Раисы» /12+/
18.45 «Юрă çаврăмĕ» /12+/
19.00 «Пехил» /12+/
20.00 «Бухты барахты» /6+/
20.30 «Земляки» /12+/
22.00 Х/ф «Виолет и Дейзи» /16+/

Чăваш Наци радиовĕ

6.10-6.30, 7.10-8.00 Ирхи кăмăл. (12+) 6.30-7.00, 21.30-22.00 Республика сасси. (12+) 8.10-8.30, 10.10-10.30, 11.10-11.30, 14.10-14.30,15.10-15.30, 16.10-16.30, 18.10-18.30, 20.10-20.30, 21.10-21.30, 22.10-22.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 9.10-10.00 Женская среда. (12+) 10.30-11.00 Вăрçă ахрăмĕ. (12+) 11.30-12.00 Çĕр сум. (12+) 12.05-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.30-15.00 Çемье ăшши. (12+) 15.30-16.00 Библи калавĕсем. (6+) 16.30-17.00, 23.30-24.00 Экстренный час. (16+) 17.10-18.00 Пĕччен мар. (12+) 18.30-19.00 Ялтан яла. (12+) 19.10-19.30 Тема дня. (12+) 19.30-20.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 20.30-21.00 Уйăхпи юмахĕсем. (6+) 21.10-22.00 Çиларман-шоу. (12+) 22.30-23.00 Радиовулав. (6+)

Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Чăваш радиовĕ

6.10 Вести-Чувашия
6.24 Анонс передач
6.26 Журналистсем ентешсем
6.34 Имею право
6.40 Столичный курьер
6.54 Юрă çаврăмĕ
6.58-7.00 Погода
* * *
7.10 Вести-Чувашия
7.23 Паянхи кун
7.26 Диалоги о школе
7.37 Права потребителя
7.43-8.00 Ирхи концерт
* * *
12.10-13.00 День за днем. Радиожурнал
* * *
18.10 Çĕнĕ хыпарсем
18.24 Юрă çаврăмĕ
18.29 Будни ЖКХ
18.39 Чĕрĕ шыв
18.49-19.00 Вести-Чувашия

29 кĕçнерни

1 КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40, 3.00 Новости
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55, 2.40, 3.05 «Модный приговор»
12.20, 21.35 Т/с «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ» 16+
14.25, 15.15, 23.55 «Время покажет» 16+
16.00, 3.50 «Мужское / Женское» 16+
17.00, 1.45 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
0.45 «На его месте мог быть я» 12+

РОССИЯ 1

5.00 Утро России
9.00 «Финансовые битвы Второй Мировой» 12+
9.55 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Местное время
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.55 «Особый случай» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ» 12+
16.00 Т/с «ПОСЛЕДНИЙ ЯНЫЧАР» 12+
17.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
18.30 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «КОСАТКА» 12+
22.50 Специальный корреспондент 16+
0.30 «Красота по-русски» 16+
1.30 Т/ф «ПРОФЕССИЯ - СЛЕДОВАТЕЛЬ»
3.55 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Альбир Крганов, муфтий Чувашии. Актуальное интервью
9.35-9.55 Рождественская елка
11.35-11.55 Вести-Чăваш ен
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

Россия К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.00, 23.40 Новости культуры
10.15 «Наблюдатель»
11.15 Т/с «РАССЛЕДОВАНИЯ КОМИССАРА МЕГРЭ». «ПРЕСТУПЛЕНИЕ В ГОЛЛАНДИИ»
12.10 Д/ф «Эдгар Дега»
12.15, 20.10 «Правила жизни»
12.45 Россия, любовь моя! «Татарский Сабантуй»
13.10 Д/ф «Амбициозный проект Средневековья - Страсбургский собор»
14.05, 1.55 Т/с «ПЕТЕРБУРГСКИЕ ТАЙНЫ»
15.10 «Живешь в таком климате»
15.40 «Абсолютный слух»
16.20 Д/ф «Его Превосходительство товарищ Бахрушин»
17.05 Д/с «Монологи великого Дуни»
17.30 Избранные симфонии Бетховена. Симфония №5. Густаво Дудамель и Берлинский филармонический оркестр
18.10 «Полиглот»
19.15 Главная роль
19.30 Черные дыры. Белые пятна
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Жизнь замечательных идей. «Частица Бога»
21.15 «Культурная революция»
22.00 Д/ф «Потерянная могила Ирода»
22.55 «Выкрутасы Гарри Бардина»
23.20 «Банкет»
23.30 Д/ф «Фрэнсис Бэкон»
0.00 Х/ф «БЕСКОНЕЧНЫЙ МИР»
1.35 Pro memoria. «Лютеция Демарэ»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.30 «ДЕЛО ВРАЧЕЙ» 16+
9.25, 10.30 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
11.55 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 «Прокурорская проверка» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.45 Т/с «СВЕТ И ТЕНЬ МАЯКА» 16+
22.40, 5.15 «Анатомия дня»
23.30 Т/с «ПЯТНИЦКИЙ» 16+
1.30 «Дачный ответ» 0+
2.35 Дикий мир 0+
3.00 Т/с «ВЕРСИЯ» 16+
4.30 Т/с «ЧС - ЧРЕЗВЫЧАЙНАЯ СИТУАЦИЯ» 16+

...ун

ТВЦ

6.00 «Настроение»
8.15 Х/ф «ПОПРЫГУНЬЯ»
10.05 Д/ф «Скобцева - Бондарчук. Одна судьба» 12+
10.55 «Доктор И...» 16+
11.30, 14.30, 17.30, 22.00 События
11.50 Х/ф «НЕНОРМАЛЬНАЯ» 12+
13.40 Д/с «Династія. Русский Гамлет» 12+
14.50, 19.30 Город новостей
15.10 «Хроники московского быта. Убить генсека» 12+
16.00, 17.50 Х/ф «МИСС МАРПЛ АГАТЫ КРИСТИ» 12+
18.20 «Право голоса» 16+
19.45 Т/с «ЕДИНСТВЕННЫЙ МОЙ ГРЕХ» 16+
21.45 Петровка, 38 16+
22.30 «Истории спасения» 16+
23.05 «Повелитель дельфинов» 12+
0.00 События. 25-й час
0.35 Х/ф «ПАРИЖСКИЕ ТАЙНЫ»
2.45 Х/ф «СМЕРТЬ ПО ЗАВЕЩАНИЮ» 16+
4.35 Линия защиты 16+
5.10 Д/ф «Блюз лемура» 12+

РЕН

5.00, 4.00 Т/с «ТУРИСТЫ» 16+
5.30 Т/с «ВОВОЧКА» 16+
6.00, 18.00 «Верное средство» 16+
7.00 «СЛЕДАКИ» 16+
7.30, 13.00 Званый ужин 16+
8.30, 12.30, 19.30, 23.00 «24» 16+
9.00 Д/ф «Планета обезьяны» 16+
10.00 Д/ф «Проделки смертных» 16+
11.00 Д/ф «Звездолет для фараона» 16+
12.00, 19.00 «Информационная программа 112» 16+
14.00 «Засуди меня» 16+
15.00 «Семейные драмы» 16+
16.00, 17.00 Не ври мне! 16+
20.00, 23.30 Х/ф «ДОМ БОЛЬШОЙ МАМОЧКИ-3» 16+
21.50 «Смотреть всем!» 16+
1.30 Х/ф «ПЛОТЬ И КРОВЬ» 16+

Чăваш Наци телекуравĕ

06.00, 18.30, 21.00 "Республика" хыпарсен кăларăмĕ
6.30, 19.30, 21.30 «Республика»
07.00, 17.00 М/ф «Приключения Рекса» /6+/
07.30, 17.30 Т/с «Чужие тайны» /16+/
08.30 Д/ф «Скажи, что не так» /16+/
09.30 Х/ф «У самого Черного моря» /12+/
11.30 «Упавший с неба» /12+/
12.30 «Я подаю на развод» /16+/
13.30 М/с «Симба – Король-Лев» /12+/
14.00 Д/ф «Крутые маршруты русского авангарда» /12+/
15.00 Т/с «Московская сага» /16+/
16.00 Д/ф «Светлана» /12+/
18.45, 21.15 «Тĕплĕ калаçу» /12+/
19.00 «Каçхи тĕл пулу» /12+/
20.00 «Дерево дружбы» /12+/
20.30 «Земляки» /12+/
22.00 Х/ф «ПОП» /16+/

Чăваш Наци радиовĕ

6.10-6.30 Тăван юрă-кĕвĕ, 7.10-8.00 . (12+) 6.30-7.00, 8.10-8.30, 9.10-9.30, 14.10-14.30, 17.10-17.30, 20.10-20.30, 22.10-22.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00, 22.30-23.00 Республика сасси. (12+) 10.10-11.00 Пĕччен мар (12+), 11.10-12.00 Чĕнтĕрлĕ чаршав. (12+) 12.05-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 15.10-16.00 Путешествие в историю чуваш. (12+) 16.10-16.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 16.30-17.00, 23.30-24.00 Экстренный час. (16+) 17.30-18.00 Ачалăх урхамахĕ. (12+) 18.10-19.00 Мăшăру эп сан, ай, пулам-и. (12+) 19.30-20.00 Вăрçă ахрăмĕ. (12+) 19.10-19.30 Тема дня. (12+) 20.30-22.00 Çичĕ юрă. (12+)

Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Чăваш радиовĕ

6.10 Вести-Чувашия
6.24 Анонс передач
6.26 Юхма енĕм – Патăрьел
6.31 Спорт площадки
6.40 Столичный курьер
6.54 Юрă çаврăмĕ
6.58-7.00 Погода

* * *

7.10 Вести-Чувашия
7.22 Паянхи кун
7.27 Открытая студия
7.56-8.00 Юрă çаврăмĕ

* * *

12.10-13.00 День за днем. Радиожурнал

* * *

18.10 Çĕнĕ хыпарсем
18.24 Шăнкăрав
18.49-19.00 Вести-Чувашия

30 эрнекун

1 КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
9.15, 5.30 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 «Модный приговор»
12.20 Т/с «ТЕСТ НА БЕРЕМЕННОСТЬ» 16+
14.25, 15.15 «Время покажет» 16+
16.00 «Мужское / Женское» 16+
17.00 «Жди меня»
18.45 «Человек и закон» 16+
19.50 «Поле чудес» 16+
21.00 «Время»
21.35 «Три аккорда» 16+
23.35 «Вечерний Ургант» 16+
0.30 Х/ф «ИЛЬЯ КАБАКОВ. В БУДУЩЕЕ ВОЗЬМУТ НЕ ВСЕХ» 16+
1.35 Х/ф «ОМЕН 3» 18+
3.40 Х/ф «НАЧИНАЮЩИЕ» 16+

РОССИЯ 1

5.00 Утро России
8.55 Мусульмане
9.10 «Нинель Мышкова. До и после «Гадюки» 12+
10.05 «О самом главном»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Местное время
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.55 «Особый случай» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ» 12+
16.00 Т/с «ПОСЛЕДНИЙ ЯНЫЧАР» 12+
17.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
18.30 «Прямой эфир» 12+
21.00 «Главная сцена»
23.15 «Вечер с Владимиром Соловьевым» 12+
0.55 Х/ф «ПРЕВРАТНОСТИ СУДЬБЫ» 12+
2.50 Х/ф «ВЕРИШЬ, НЕ ВЕРИШЬ»
4.30 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.10-10.05 Телеюрă
11.35-11.55 Вести-ПФО
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

Россия К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.00, 23.50 Новости культуры
10.20 Х/ф «ПОРУЧИК КИЖЕ»
12.00 «Мировые сокровища культуры»
12.15 «Правила жизни»
12.45 «Письма из провинции»
13.10 Д/ф «Потерянная могила Ирода»
14.05, 1.55 Т/с «ПЕТЕРБУРГСКИЕ ТАЙНЫ»
15.10 Д/ф «Доктор Чехов. Рецепт бессмертия»
16.05 Билет в Большой
16.50 Д/с «Монологи великого Дуни»
17.20 Х/ф «ЖДИТЕ ПИСЕМ»
18.50, 2.50 Д/ф «Константин Циолковский»
19.15 Смехоностальгия. Спартак Мишулин
19.45 «Искатели» Легенда «Озера Смерти»
20.30 Т/с «НИКОЛЯ ЛЕ ФЛОК. ЛЮБИТЕЛЬ ПСОВОЙ ОХОТЫ»
22.10 По следам тайны. «Йога - путь самопознания»
22.55 «Выкрутасы Гарри Бардина»
23.20 М/ф «Серый волк энд Красная шапочка»
0.10 Х/ф «БЕСКОНЕЧНЫЙ МИР»
1.45 М/ф «Сказки старого пианино»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.30 «ДЕЛО ВРАЧЕЙ» 16+
9.25, 10.30 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
11.55 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 «Прокурорская проверка» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.45 Х/ф «БЫК И ШПИНДЕЛЬ» 12+
23.30 Т/с «ПЯТНИЦКИЙ» 16+
1.25 «Сталинград. Противостояние» 16+
2.20 Х/ф «ДЕЛО ТЕМНОЕ» 16+
3.10 Т/с «ВЕРСИЯ» 16+
4.45 Т/с «ЧС - ЧРЕЗВЫЧАЙНАЯ СИТУАЦИЯ» 16+

ТВЦ

6.00 «Настроение»
8.10 Х/ф «КЛЮЧИ ОТ НЕБА» 12+
9.40, 11.50 Х/ф «ДВОЙНОЙ КАПКАН» 12+
11.30, 14.30, 17.30, 22.00 События
12.50 Х/ф «ПАРИ НА ЛЮБОВЬ» 16+
14.50, 19.30 Город новостей
15.10 «Советские мафии. Рабы «белого золота» 16+
16.00, 17.50 Х/ф «МИСС МАРПЛ АГАТЫ КРИСТИ» 12+
18.20 «Право голоса» 16+
19.50 Х/ф «ПРЕДЛАГАЕМЫЕ ОБСТОЯТЕЛЬСТВА» «БЕЛЫЕ ЛИЛИИ» 16+
22.30 Ксения Алферова в программе «Жена. История любви» 16+
0.00 Х/ф «ПУЛЯ-ДУРА. АГЕНТ ДЛЯ НАСЛЕДНИЦЫ» 12+
3.30 Петровка, 38 16+
3.45 Д/ф «Кумиры. Назад в СССР» 12+

РЕН

5.00 Т/с «ТУРИСТЫ» 16+
6.00, 18.00 «Верное средство» 16+
7.00 «СЛЕДАКИ» 16+
7.30, 13.00 Званый ужин 16+
8.30, 12.30, 19.30 «24» 16+
9.00 Д/ф «Пирамида. Воронка времени» 16+
10.00 Д/ф «Девы Древней Руси» 16+
12.00, 19.00 «Информационная программа 112» 16+
14.00 «Засуди меня» 16+
15.00 «Семейные драмы» 16+
16.00, 17.00 Не ври мне! 16+
20.00 «Территория заблуждений» 16+
22.00 «Смотреть всем!» 16+
23.00 Х/ф «СТРИПТИЗ» 18+
1.15 Х/ф «ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ В РАЙ-2: РИФ» 16+
3.00 Х/ф «В ТЫЛУ ВРАГА» 16+

Чăваш Наци телекуравĕ

06.00, 18.30, 21.15 «Республика» хыпарсен кăларăмĕ
06.15 «Тĕплĕ калаçу» /12+/
06.30, 19.30, 21.30 «Республика»
7.00, 17.00 М/ф «Приключения Рекса» /6+/
7.30, 17.30 Т/с «Чужие тайны» /16+/
09.30 Х/ф «Гостья из будущего» /6+/
12.30 «Я подаю на развод» /16+/
13.30 М/с «Симба – Король-Лев» 12+/
14.00 Д/ф «Светлана» /12+/
15.00 Т/с «Московская сага» /16+/
16.00 Д/ф «Первая любовь» /12+/
18.45 «Чăвашлăх тĕнчине килсемĕр» /12+/
19.00 «Аван-и» /12+/
20.00 «Наобум» /12+/
20.30 «Земляки» /12+/
22.00 Х/ф «Александр» /16+/

Чăваш Наци радиовĕ

6.10-6.30, 7.10-8.00 Ирхи кăмăл. (12+) 6.30 Республика сасси . (12+)8.10-8.30, 14.10-14.30, 18.10-18.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00, 19.10-19.30 Тема дня. (12+) 9.10-10.00 Не формат. (12+) 10.10-11.00 Вăрçă ахрăмĕ. (12+) 11.30-12.00 Пултарулăх çулĕпе. (12+) 12.05-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.30-15.00 Çĕр Сум. (12+) 15.10-16.00 Пачăшкă сăмахĕ. (12+) 16.10-16.30,17.10-17.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 16.30-17.00 Социальный вопрос. (12+) 17.30-18.00 Студгородок. (12+). 18.30-19.00 Радиовулав. (12+) 19.30-20.00 Присягая Родине. (12+) 20.10-24.00 Каçхи микс. (12+)

Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Чăваш радиовĕ

6.10 Вести-Чувашия
6.24 Анонс передач
6.26 Чăваш тĕнчи
6.35 Юрă çаврăмĕ
6.40 Столичный курьер
6.54 Юрă çаврăмĕ
6.58-7.00 Погода

* * *

7.10 Вести-Чувашия
7.23 Паянхи кун
7.28 Из сводок МВД
7.38 Ĕмĕр сакки сарлака
7.48 Кăмăлтан. Ирхи концерт
7.58-8.00 Погода

* * *

12.10-13.00 День за днем. Радиожурнал

* * *

18.10 Çĕнĕ хыпарсем
18.25 Ăраскал
18.49-19.00 Вести-Чувашия

31 шăматкун

1 КАНАЛ

6.00, 10.00, 12.00, 18.00 Новости
6.10 Х/ф «ОРЕЛ И РЕШКА» 12+
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 «Смешарики. Новые приключения»
9.00 «Умницы и умники» 12+
9.45 «Слово пастыря»
10.15 «Смак» 12+
10.55 «Виктор Косых. «Не бейте его, это артист!» 16+
12.15 «Идеальный ремонт»
13.10 Х/ф «ВЫШЕЛ ЕЖИК ИЗ ТУМАНА...» 16+
17.05 «Кто хочет стать миллионером?»
18.20 «Угадай мелодию» 12+
19.00 «Театр Эстрады» 16+
21.00 «Время»
21.30 «Сегодня вечером» 16+
23.10 Т/ф «НЕРАССКАЗАННАЯ ИСТОРИЯ США» 16+
0.20 Х/ф «ВОЗЛЮБЛЕННЫЕ» 18+
2.55 Х/ф «ЧЕРНЫЕ НЕБЕСА» 16+
4.50 «Мужское / Женское» 16+

РОССИЯ 1

5.10 Х/ф «SOS» НАД ТАЙГОЙ»
6.35 «Сельское утро»
7.05 Диалоги о животных
8.00, 11.00, 14.00 Вести
8.10, 11.10, 14.20 Местное время. Вести-Москва
8.20 «Военная программа» Александра Сладкова
8.50 «Планета собак»
9.25 Субботник
10.05 «Моя планета» представляет. «Земля Героев. Урал-Батыр» «Чудеса России. Валаам. Земля Бога»
11.20, 14.30 Х/ф «КОСТЕР НА СНЕГУ» 12+
15.40 Субботний вечер
17.35 «Петросян-шоу» 16+
20.00 Вести в субботу
20.45 Х/ф «ГОРДИЕВ УЗЕЛ» 12+
0.25 Х/ф «КРАСАВИЦА И ЧУДОВИЩЕ» 12+
2.40 Х/ф «НАЗНАЧЕНИЕ»
4.30 Комната смеха

ЧТВ

8.10-8.20 Вести-Чăваш ен
10.05 Для вас, любимые. Концерт по заявкам
10.50-11.00 Солнечный зайчик /на чувашском языке/
14.20-14.30 Вести-Чувашия

Россия К

6.30 «Евроньюс»
10.00 Библейский сюжет
10.35 Х/ф «ЖДИТЕ ПИСЕМ»
12.05 Д/ф «Анатолий Кузнецов»
12.45 Большая семья. Вера Глаголева
13.40 Д/с «Нефронтовые заметки»
14.10 Анна Нетребко, Петр Бечала, Рене Папе в гала-концерте в Венском Бургтеатре
15.30 «Чуча» «Чуча-2» «Чуча-3»
16.50, 1.55 Д/ф «Короли и шаманы Аруначал-Прадеша»
17.40 «Романтика романса» Эдуард Артемьев
18.35 Д/ф «Николай Симонов. Герой не нашего времени»
19.15 Х/ф «ПЕТР ПЕРВЫЙ»
22.30 К 100-летию Камерного театра Александра Таирова. Спектакль-посвящение театра им. А.С. Пушкина
0.50 Д/ф «Удивительный мир моллюсков»
1.40 М/ф «Медленное бистро» «Дождь сверху вниз»
2.50 Д/ф «Вальтер Скотт»

НТВ

5.35, 0.35 Т/с «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ» 16+
7.25 Смотр 0+
8.00, 10.00, 13.00 Сегодня
8.15 «Золотой ключ» 0+
8.45 «Медицинские тайны» 16+
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминым» 0+
10.20 Главная дорога 16+
11.00 «Поедем, поедим!» 0+
11.50 Квартирный вопрос 0+
13.20 Х/ф «УБИТЬ ДВАЖДЫ» 16+
17.00 «Контрольный звонок» 16+
18.00 Следствие вели...16+
19.00 «Центральное телевидение»
20.00 «Новые русские сенсации» 16+
22.00 «Ты не поверишь» 16+
23.00 «Холод» Научное расследование Сергея Малоземова 12+
0.00 «Мужское достоинство» 18+
2.30 Х/ф «ДЕЛО ТЕМНОЕ» 16+
3.20 Дикий мир 0+
3.40 Т/с «ВЕРСИЯ» 16+
5.10 Т/с «ЧС - ЧРЕЗВЫЧАЙНАЯ СИТУАЦИЯ» 16+

ТВЦ

5.25 Д/ф «Самые милые собаки» 12+
6.15 АБВГДейка
6.40 Х/ф «ПАРИ НА ЛЮБОВЬ» 16+
8.25 Православная энциклопедия 6+
8.55 Х/ф «РАЗ, ДВА - ГОРЕ НЕ БЕДА!»
10.20 «Дмитрий Маликов. О чем мечтает пианист» Фильм-концерт 12+
11.30, 14.30, 23.05 События
11.45 «Чародеи» 12+
12.15 Х/ф «СИССИ. РОКОВЫЕ ГОДЫ ИМПЕРАТРИЦЫ» 16+
14.45 Петровка, 38 16+
14.55 Х/ф «НАСТОЯЩАЯ ЛЮБОВЬ» 16+
16.55 Х/ф «РАЗВОД И ДЕВИЧЬЯ ФАМИЛИЯ» 12+
21.00 «Постскриптум» с Алексеем Пушковым
22.00 «Право знать!» 16+
23.15 «Право голоса» 16+
1.35 «История под снос» 16+
2.05 Х/ф «НЕНОРМАЛЬНАЯ» 12+
4.00 Д/ф «Лунатики. Тайная жизнь» 12+
4.50 Д/ф «Олег Даль - между прошлым и будущим» 12+

РЕН

5.00 Х/ф «ХОЛОСТЯКИ» 16+
10.30 «Смотреть всем!» 16+
12.30 «24» 16+
13.00 «Военная тайна» 16+
17.00 «Территория заблуждений» 16+
19.00, 3.45 «Не дай себе заглохнуть!» Концерт Михаила Задорнова 16+
21.10 Х/ф «ДЕНЬ ВЫБОРОВ» 16+
0.30 Х/ф «АЛЬПИНИСТЫ» 18+
2.15 Х/ф «ЧУДНАЯ ДОЛИНА» 16+

Чăваш Наци телекуравĕ

06.00 "Республика" хыпарсен кăларăмĕ
06.30 «Республика»
07.00 М/ф «Приключения Рекса» /6+/
07.30 Д/ф «Первая любовь» /12+/
08.30 «Барышня и кулинар» /12+/
09.00 «Çĕнĕ çул ячĕпе!» Чăваш эстрада артисчĕсен шоу-концерчĕ /12+/
12.00 Х/ф «Гостья из будущего» /6+/
13.00 Д/ф «Произвольная программа Т.Навки» /12+/
13.30 Д/ф «Женщина – праздник. Л.Полищук» /12+/
14.30 Д/ф «Битва интерьеров» /12+/
15.30 Х/ф «Очарованный странник» /16+/
17.00 «Расписанире çук пуйăс». Чăвашла куçарнă фильм /12+/
19.00 «Ырă кăмăлпа» /12+/
19.15 «Открытие года литературы в Чувашии» /12+/
21.00 Х/ф «Низшее образование» /16+/
23.00 Т/с «Массовка» /16+/

Чăваш Наци радиовĕ

6.00-7.00 Чĕнтĕрлĕ чаршав. (12+) 7.05-8.00 Женская среда. (12+) 9.05-9.30, 10.05-10.30, 15.05-15.30, 16.05-16.30, 18.10-18.30, 19.05-19.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00 Пултарулăх çулĕпе. (12+) 9.30-10.00 Радиовулав (12+) 10.30-11.00 Символ веры. (12+) 11.05-11.30, 15.05-15.30, 17.05-17.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 11.30-12.00 Ачалăх урхамахĕ (6+) 12.00-12.10, 16.00-16.10 Хыпарсем. (12+) 12.10-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.05-15.00 Радиотеатр. (12+) 15.30-16.00 Мăшăр çунат (12+) 16.30-17.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 17.30-18.00 Шурăмпуç. (12+) 18.30-19.00 Радиовулав. (12+) 19.30-20.00 Уйăхпи юмахĕсем. (6+) 20.05-24.00 Каçхи микс. (12+)

Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Чăваш радиовĕ

7.10 Вести-Чувашия
7.23 Анонс передач
7.25 Паянхи кун
7.31 Столичный курьер
7.42 С нами Бог
7.57-8.00 Юрă çаврăмĕ

* * *

12.10 Жемчужина Поволжья
12.33 Килте пĕçерер-ха
12.39-13.00 Эсир юратнă юрă-кĕвĕ

* * *

18.10-19.00 Юрă пултăр парне. Тÿрĕ эфир

1 вырсарникун

1 КАНАЛ

6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 Х/ф «ВЕРСИЯ ПОЛКОВНИКА ЗОРИНА»
8.10 «Служу Отчизне!»
8.45 «Смешарики. ПИН-код»
8.55 «Здоровье» 16+
10.15 «Непутевые заметки» 12+
10.35 «Пока все дома»
11.25 «Фазенда»
12.15 «Теория заговора» 16+
13.15 Х/ф «ПИРАТЫ КАРИБСКОГО МОРЯ: НА СТРАННЫХ БЕРЕГАХ» 12+
15.45 «Игорь Матвиенко. Круто, ты попал...» 12+
16.50 «ДОстояние РЕспублики: Игорь Матвиенко»
18.40 «Клуб Веселых и Находчивых» Высшая лига. Финал 16+
21.00 Воскресное «Время»
22.30 «Точь-в-точь»
23.55 Х/ф «ПРИСЛУГА» 16+
2.35 «Прима из клана сопрано» 12+
3.35 «Мужское / Женское» 16+

РОССИЯ 1

5.25 Х/ф «РУССКОЕ ПОЛЕ»
7.20 Вся Россия
7.30 Сам себе режиссер
8.20 «Смехопанорама» Евгения Петросяна
8.50 Утренняя почта
9.30 «Сто к одному» Неделя в городе
11.00, 14.00 Вести
11.10 «Кулинарная звезда»
12.10 Х/ф «ИЩУ ТЕБЯ» 12+
14.20 Местное время. Вести-Москва
14.30 «Смеяться разрешается»
16.15 Х/ф «КРАСОТКИ» 12+
20.00 Вести недели
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым» 12+
23.50 Х/ф «ЧАСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ ТАТЬЯНА ИВАНОВА» «БЕС В РЕБРО» 12+
1.45 Х/ф «СУМАСШЕДШАЯ ЛЮБОВЬ» 12+
3.40 «Моя планета» представляет. «Земля Героев. Урал-Батыр» «Чудеса России. Валаам. Земля Бога»

ЧТВ

10.20-11.00 Вести-Чувашия. События недели

Россия К

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым»
10.35 Х/ф «НЕПОВТОРИМАЯ ВЕСНА»
12.10 «Легенды мирового кино» Джек Николсон
12.35 «Россия,любовь моя!» «Кухня ногайцев»
13.05 Гении и злодеи. Генрих Шлиман
13.30 Д/ф «Удивительный мир моллюсков»
14.25 «Пешком...» Москва железнодорожная
14.50 «Что делать?»
15.40 Габриэла Монтеро. Концерт в Филармонии Эссена
16.45 «Кто там...»
17.15 Д/ф «Святитель»
18.00 Итоговая программа «Контекст»
18.40, 1.55 «Искатели» «Сокровища Радзивиллов»
19.25 К 70-летию Великой Победы. «Война на всех одна»
19.40 Х/ф «РАДУГА»
21.05 Сергей Гармаш. Творческий вечер в Доме актера
22.20 Опера Рихарда Вагнера «ЛОЭНГРИН» Постановка театра «Ла Скала»
2.40 «Мировые сокровища культуры»

НТВ

6.00, 0.25 Т/с «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ» 16+
8.00, 10.00, 13.00 Сегодня
8.15 «Русское лото плюс» 0+
8.50 Их нравы 0+
9.25 Едим дома 0+
10.20 «Первая передача» 16+
11.00 «Чудо техники» 12+
11.50 «Дачный ответ» 0+
13.20 Своя игра 0+
14.15 Х/ф «БЫК И ШПИНДЕЛЬ» 12+
18.00 Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю
19.00 «Сегодня. Итоговая программа»
20.00 «Список Норкина» 16+
21.05 Х/ф «ВОЛЧИЙ ОСТРОВ» 16+
23.05 «Таинственная Россия» 16+
0.00 «Мужское достоинство» 18+
2.25 Х/ф «ДЕЛО ТЕМНОЕ» 16+
3.20 Дикий мир 0+
3.45 Т/с «ВЕРСИЯ» 16+
5.15 Т/с «ЧС - ЧРЕЗВЫЧАЙНАЯ СИТУАЦИЯ» 16+

ТВЦ

5.25 Х/ф «ПРЕДЛАГАЕМЫЕ ОБСТОЯТЕЛЬСТВА» «БЕЛЫЕ ЛИЛИИ» 16+
7.20 «Фактор жизни» 12+
7.55 Д/ф «Просто Клара Лучко» 12+
8.45 Х/ф «КУБАНСКИЕ КАЗАКИ» 12+
10.55 «Барышня и кулинар» 12+
11.30, 0.10 События
11.45 Х/ф «КОЛЬЦО ИЗ АМСТЕРДАМА» 12+
13.30 «Смех с доставкой на дом» 12+
14.20 Пелагея в программе «Приглашает Борис Ноткин» 12+
14.50 Московская неделя
15.20 Х/ф «ХОЗЯИН» 16+
17.15 Х/ф «ТАКСИ ДЛЯ АНГЕЛА» 16+
21.00 «В центре событий»
22.10 Х/ф «ПУАРО АГАТЫ КРИСТИ» 12+
0.25 Х/ф «ДВОЙНОЙ КАПКАН» 12+
2.40 Х/ф «КЛЮЧИ ОТ НЕБА» 12+
4.00 Д/ф «Жадность больше, чем жизнь» 16+
5.20 Д/ф «Знаменитые соблазнители. Джек Николсон и его женщины» 12+

РЕН

5.00 «Не дай себе заглохнуть!» Концерт Михаила Задорнова 16+
6.00 Т/с «ГАИШНИКИ» 16+
23.00 «Добров в эфире» 16+
0.00 «Военная тайна» 16+
4.00 «Территория заблуждений» 16+

Чăваш Наци телекуравĕ

06.00 Д/ф «Женщина – праздник. Л.Полищук» /12+/
07.00 М/ф «Приключения Рекса» /6+/
07.30 Д/ф «Жены Высоцкого» /12+/
08.30 «Барышня и кулинар» /12+/
09.00 «Юбилейный концерт, посвященный 50-летию творческой деятельности С.А.Кондратьева» /6+/
12.00 Х/ф «Эрнест и Селестина: приключения Машки и медведя» /6+/
13.30 Д/ф «Произвольная программа Т.Навки» /12+/
14.00 Д/ф «Неслужебный роман А.Фрейндлих» /12+/
15.30 Х/ф «Снегурочку вызывали?» /12+/
17.00 «Сире тĕлленмен те». Чăвашла куçарнă фильм /12+/
18.30 «Дни Российской и Чувашской печати» /12+/
21.00 Т/с «Сестры» /16+/
23.00 Т/с «Массовка» /16+/

Чăваш Наци радиовĕ

6.05-6.30, 7.05-7.30, 9.05-9.30, 15.05-15.30 Юрă вăчăри. (12+) 6.30-7.00 Пултарулăх çулĕпе. (12+) 7.30-8.00 Символ веры. (12+) 8.05-8.30, 11.05-11.30, 16.10-16.30, 17.05-17.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 8.30-9.00 Присягая Родине. (12) 9.30-10.00 Шурăмпуç. (12) 10.05-11.00 Çичĕ юрă. (12+) 11.30-12.00 Ачалăх урхамахĕ. (12+) 12.05-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.05-15.00 Радиотеатр. (12+) 15.30-16.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 16.30-17.00 Социальный вопрос. (12+) 17.10-18.00 Мăшăру эп сан, ай, пулам-и. (12+) 18.10-19.00 Чĕнтĕрлĕ чаршав. (12+) 19.05-20.00 Янра юрă! (хит-парад) (12+) 20.05-24.00 Каçхи микс. (12+)

Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Чăваш радиовĕ

7.10 Анонс передач
7.17 Паянхи кун
7.21 Столичный курьер
7.34 Здоровье
7.44 Сан яту-вĕрентекен
7.55-8.00 Юрă çаврăмĕ

* * *

8.00-9.00 Между Волгой и Уралом

* * *

12.10-13.00 Кайри - мала. Хит-парад

* * *

18.10 -19.00 Ылтăн çÿпçерен

АПАЧĔ ТУТЛĂ ПУЛТĂР

Çăмартапа, грушăпа

100 грамм краб патакĕ, пĕçернĕ 3 çăмарта, 100 грамм сыр, 200 грамм груша, 100 грамм майонез, тăвар кирлĕ.

Çимĕçсене тăваткалласа турамалла, майонезпа пăтратмалла. Салата груша çаврашкисемпе илемлетме юрать.

Пĕвер рулечĕ

0,5 килограмм чăх пĕверĕ, пуçлă 4 сухан, 150 грамм услам çу, 300 грамм шампиньон, тип çу, пĕçернĕ 3 çăмарта, тăвар, пăрăç кирлĕ.

Пĕвере, шампиньона уйрăммăн тип çупа ăшаламалла. Çăмартана пĕверпе, кăмпапа, сухანпа пĕрле аш арманĕ витĕр кăлармалла. Тăварпа пăрăç хушмалла. Çак хутăша апат-çимĕç çатăрки çине хумалла. Çиелтен услам çу сĕрсе çаврăмалла. Пĕвер рулетне сивĕтмĕше хумалла.

Кекс

3 çăмарта, 500 грамм çăнăх, 150 грамм сахăр, 100 миллилитр тип çу, 1 чей кашăкĕ апат соди, 100 миллилитр сĕт, 1/2 чей кашăкĕ лимон йӳçекĕ кирлĕ.

Çăмартана сахăрпа пăтратса кăпăклантармалла, çăнăх, тип çу хушмалла, апат содипе лимон йӳçекĕ, вĕретнĕ сĕт ямалла. Чустана ятарлă савăта çурри таран тултармалла. Кекса сивĕ духовкăна лартмалла, 40-50 минут пĕçермелле.

Пăрçа яшки

500 грамм сысна какайĕ, тĕтĕмленĕ 300 грамм кăлпасси, 250 грамм пăрçа, пуçлă 1 сухан, 1 кишĕр, 3 çĕрулми, тăвар, петрушка, пăрăç, лавр çулçи кирлĕ.

Пĕрчĕлесе туранă сухана, кишĕре, кăлпассие тип çупа ăшаламалла. Какайпа пăрçана кастрюльте пĕçермелле. Çĕрулми, ăшаланă пахчаçимĕçпе кăлпасси ямалла, лавр çулçи, тăвар, вĕтетнĕ петрушка хушмалла.

Хура хурлăхан коктейлĕ

Шăнтнă 1 стакан хура хурлăхан, 0,5 стакан сахăр, 1 стакан сĕт кирлĕ.

Кăштах ирĕлнĕ хура хурлăхана блендерпа вĕтетмелле. Çырлана сахăрпа пăтратмалла, сĕт ямалла.

Сĕт вырăнне йогурт е турăх хушма юрать.

Хăймари пулă

500-700 грамм пулă, 1 стакан хăйма, 1 стакан шыв, теркăланă 2 апат кашăкĕ сыр, 1 апат кашăкĕ çăнăх, тип çу, тăвар, пăрăç кирлĕ.

Пулă касăкĕсене тăварпа, пăрăçпа сăтăрса тип çу сĕрнĕ çатмана хумалла. Çиелтен çурма çаврашкан туранă сухан сармалла. Хăймана шывпа, çăнăхпа, тăварпа пăтратмалла. Çак хутăша пулă çине ямалла, теркăланă сыр сапмалла. Çатмана 12-15 минутлăха микрохумлă кăмакана лартмалла.

Печени

2 стакан çăнăх, 1 стакан сахăр, 1/3 стакан сĕт, 100 грамм услам çу, 3-5 грамм типĕ çĕпре кирлĕ.

Ăшă сĕте çĕпрепе пăтратмалла, çăнăх, услам çу хушмалла. Чустана 0,5-1 сантиметр хулăнăш йĕтĕрлемелле. Çаврашкасем касса кăлармалла. Кашнине сахăрпа йăваламалла. Печение духовкăра 10 минут пĕçермелле.

Желе торчĕ

500 грамм печени, 2 стакан шĕвĕ хăйма, 400 грамм çăра хăйма, 0,5 стакан сахăр, консервланă 1 банка ананас, 3 пакет желатин кирлĕ.

Желатин кашни пакетне уйрăммăн шӳтермелле. Печение вĕтетмелле. Шĕвĕ хăймана сахăрпа пăтратмалла. Желатинăн пĕр пайне ăшăтса çăра хăймапа хутăштармалла. Хăйма хутăшне печенипе пăтратмалла. Ăна форма тĕпне сармалла. Тепĕр савăтри желатина шĕвĕ хăймапа лайăх пăтратмалла. Унпа печени хутăшне витмелле. Юлашки желатина ананас сиропĕпе хутăштармалла. Ăна çиелтен ямалла. Торта ананас çаврашкисемпе илемлетмелле.

ПĔЛЕТĔР-И?

Тутлă ыйхă вăрттăнлăхĕ

Ыйхă ан çĕттĕр тесен кашни каçах пĕр вăхăтра çывăрма выртма тăрăшмалла. Çавăн пекех пӳлĕме уçăлтарни те пысăк пĕлтерĕшлĕ. Çывăрма выртас умĕн çăвăнни те пăсмĕ. Ӳт çăмăлрах сывлĕ. Çапах та ыйхă килмесен çак сĕнӳсене шута илĕр:

- Урана вĕри шыва чиксе ларни нерв тытăмне лăплантарать, ун хыççăн çăмăллăнах çывăрса кайăр.
- Сахăр катăкĕ çине лаванда çăвĕ тумлатăр, çывăрас умĕн ĕмсе ярăр.
- 1 сухан çиййĕр. Вăл организма лăплантарĕ.
- 1 апат кашăкĕ пыла ăшă сĕтре ирĕлтерсе ĕçни те тутлăн çывăрма пулăшĕ.
- 1 апат кашăкĕ пыла 1 стакан ăшă шывра ирĕлтерĕр те çывăрма выртас умĕн ĕçĕр.

ЧӲРЕЧЕ АНИНЧЕ

Роза ӳстеретпĕр

Чечек çыххинчи кĕл чечек те тымар яма пултарать. Мĕнпур çулçăпа чечеке татса турата 25-30 сантиметртан касмалла. Кашнин шывпа йĕпетмелле, вĕçĕсене марганцовкăпа çунтармалла. Туратсене марганцовкăн йăваш шывĕнче талăк тытмалла та тăпрана иккĕмĕш кăчки курăнмалла лартмалла. Савăта банкăпа е полиэтиленпа витмелле. Тăпра яланах нӳрĕ пулмалла, анчах ытлашши те мар, унсăрăн роза чирлеме пултарать. Пĕрремĕш çулçă курăнсанах чечеке сутăрах вырăна куçармалла. Ӳснĕ вăхăтра папки тухсан ăна татмалла – тымарĕ аталантăр. Тĕмĕ сарăлма тытăнсан 4-5 çирĕп тураттине çеç хăвармалла.

Хушма çутă кирлĕ

Пӳлĕмри чечек çутă витĕмĕпе лайăх çитĕнет тата çеçке çурать. Паллах, ăна хĕвел çути кирлĕ. Хĕлле те çуллахи вăхăт хăйне евĕрлĕхне тавăрма май пур – люминесцент лампи туянмалла çеç. Вăл пӳлĕме хĕвел пекех çутатĕ. Унпа усă курнă чухне çулталăк, талăк вăхăтне кăна мар, чӳрече хăш енне тухнине те шута илмелле. Кăнтăр енче çутă ытларах. Çак лампа хăватне пула чечек ытларах вăхăт çеçкере ларать.

СЫВЛĂХ

Ĕмĕре вăрăмлатар-и?

Чир-чĕр ан çыпăçтăр, ĕмĕр вăрăмлантăр тесен тĕрĕс апатланмалла. Унсăр пуçне тĕрлĕ шĕвек те организма ырă витĕм кӳрет.

Хĕрлĕ пилеше типĕтмелле. Ăна шăнтсан та пуçтарма юрать. Çырлана вĕри шыва ямалла. Сивĕнсен сăрăхтармалла.

Симĕс чей ĕçсен шăк хăмпинче, пӳреpe, пĕверте чул пулмасть. Вăл тар кăларать тата тар шăтăкĕсене тасатать.

Курăк чейĕ те сывлăха çирĕплетет.

Йывăç вулли çинче çитĕнекен хурăн кăмпи те усăллă. Ăна авăртмалла, чей хатĕрлесе ĕçмелле.

Шăлан çырлине вĕри шыва ярса лартмалла. Шĕвеке кирек мĕн чухлĕ те ĕçме юрать, унăн сиенĕ çук. Ачана малтан кăшт çеç ĕçтермелле.

Панулмипе импĕр чейĕ

Панулмипе импĕр чейĕ организма тасатмата, чир алхаснă вăхăтра иммунитета çирĕплетме те пулăшать. Ăна хатĕрлеме 30 грамм импĕр, 2 панулми, 2,5 литр шыв, çур лимон, 100 грамм сахăр кирлĕ. Импĕр тымарне теркăласа эмаль савăта ямалла, шыв хушмалла. Пĕçерме лартмалла, вĕреме кĕрсенех çулăма пĕчĕклетмелле, туранă панулми хушса 3-4 минут вĕретмелле. 10 минутран лимон сĕткенĕпе сахăр ямалла. Сиплĕ чей хатĕр те. Сахăр вырăнне фруктоза е пыл хушма юрать. Анчах пыла чей сивĕнсен кăна хушмалла, вĕри шывра вăл пахалăхне çухатать.

Юн тымарĕсене тасатма

Юн тымарĕ çирĕплентĕр тесен çак хутăшпа усă курма юрать. 1 чей кашăкĕ лимон сĕткенне, 1 чей кашăкĕ пыла, 1 чей кашăкĕ тип çăва пăтратмалла та ирсерен выçăлла 10 кун ĕçмелле.

Е 1 чей кашăкĕ пылпа çур лимон сĕткенне 3/4 стакан ăшă шыва ярса çывăрас умĕн 10 кун ĕçмелле.

Юн тымарĕсене тасатма çак меслет те пулăшать: 2 лимона аш арманĕ витĕр кăлармалла та 2 апат кашăкĕ пылпа пăтратмалла, кĕленче савăта ярса талăк лартмалла. Апат умĕн кунне пĕрре 2-3 апат кашăкĕ ĕçмелле.

5 лимон, 200 грамм ыхра, çур литр пыл кирлĕ. Лимонпа ыхрана аш арманĕ витĕр кăларса пылпа хутăштармалла та кĕленче савăта тултарса 10 кун лартмалла. Каçсерен пĕрер апат кашăкĕ ĕçмелле. Сиплев курсне çуркуннепе кĕркунне ирттермелле.

УСĂЛЛĂ КАНАШСЕМ

- Апат-çимĕç ăшаланă чухне çу сирпĕнесрен çатма тĕпне малтан кăштах тăвар сапмалла.
- Ватă чăх хăвăртрах пиçтĕр тесен ăна 20-30 минут вĕретнĕ хыççăн 5-6 минутлăха сивĕ шыва ямалла.
- Какай çунса ан кайтăр, типĕ ан пултăр тесен духовкăна шыв тултарнă савăт лартмалла.
- Теркăпа хырнă çĕрулмие тӳрех сĕтпе /кăштах çеç илмелле/ хутăштармалла, унсăрăн ăна хура тĕс çапĕ.
- Катлет тутлă пултăр тесен фарша вĕттĕн тураса ăшаланă суханпа тата чĕрĕ çĕр улмипе пăтратмалла.
- Лавр çулçине яшкара ан хăварăр, пиçсе çитсенех кăларса илĕр, унсăрăн яшка тути япăхланĕ.
- Пулла ăшалас умĕн алшăллипе типĕтмелле, тăвар сапмалла – вăл саланмĕ, ылтăн тĕслĕ пулĕ.
- Пулла ăшаланă чухне шăршă тухасран ӳсентăран çăвĕ ярсанах çатмана пĕçермен 1 çĕрулми татăкĕ хурăр.
- Косметика кремĕпе вараланнă шурă япалана тасатас тесен ăна 10 процентлă нашатырь спирчĕпе йĕпетнĕ мамăкпа сăтăрмалла, унтан натри гидросульфатне сапмалла, 3-4 минутран уксус шывĕпе /1:1/ йĕпетмелле.
- Духи йĕрне тасатма спирт кирлĕ. Ун хыççăн йĕпе салфеткăпа сăтăрмалла.

ЭХ, ÇАМРĂКЛĂХ

Хыт пăрçа

"Ан пăшăрхан – урăх хĕр тупăн", – терĕм юлашкинчен хĕрхенсе. "Атя, тĕл пулăпăр", – хăпартланчĕ каччă. Эпĕ хирĕçлеймерĕм. Çынпа хутшăнни пăсăк пулас çук.

Транспорт чарăнăвĕнче курнăçмашкăн калаçса татăлтăмăр. Каччă пĕрремĕш тĕлпулăва чечекпе килекенччĕ. Ку яш вара пушă алăпах çитсе тăнă. Тĕссĕрленнĕ курткăпа калпак, чĕркуççи тĕлĕнчен тăсăлнă трико тăхăннă. Вăл кафене те, кинона та чĕнмерĕ. Укçа перекетлемелли çинчен сăмах пуçарчĕ. "Кĕрĕк илсе ахалех тăкакланнă эсĕ. Курткăпа та ăшă", – ăса вĕрентме пуçларĕ çĕнĕ пĕлĕш. Кăмăл пăсăлчĕ.

Ман пата пĕр çамрăк шăнкăравлать. Сассинчен уйăрса илеймерĕм – такам пулчĕ. Чим, мĕн кирлĕ ăна? Тем каласшăн – ăнланма çук. Чăвашах-ши тата? Аранах тавçăртăм – шăннă, чĕтрет вăл.

"Эх, хăвна упрама пĕлместĕн. Киле вĕçтер. Вĕри чей ĕçсе ăшăн", – терĕм ăна хĕрхенсе. Те итлерĕ ĕнтĕ мана çав яш? Шăпах транспортран тухнăччĕ. Урамра шартлама сивĕре пĕр самантлăха та чарăнса тăрас килмест. Çапах мĕншĕн шăпах манпа çыхăнчĕ хайхискер?

Темиçе сехетрен татах шăнкăравларĕ палламан каччă. Эпĕ шухăшланă пекех – пĕрремĕш хутĕнче урăх çыннăн номерне манăннипе арпаштарнă. Пурнăçра сахал-и унашкал тĕслĕх? Подъезд умĕнче савнине кĕтсе тăнă тет. Чиперкке киле вăхăтра таврăнман. "Юлташĕсемпе пĕрле ĕç хыççăн кафене кĕрсе ларнă ĕнтĕ", – ăнлантарать çамрăк. Кам пĕлет, те юри тарса çӳрет каччăран çав хĕр? Вăрах калаçрăмăр яшпа. Ялтан килнĕскер вĕреннĕ вăхăтра ĕçлеме те ĕлкĕрет. Çакăншăн мухтарăм ăна.

Манăн унпа усăлса çӳрес килмерĕ. Кӳршĕпе пĕрле йĕлтĕрпе е конькипе ярăнма кайманшăн ӳкĕнме пуçларăм.

"Васкаса тухнăран телевизор сӳнтерме маннă", – хыпăнса ӳкнĕн тытрăм хама. "Ĕçлесе лартăрах..." – ыталасшăн мана çамрăк. Эпĕ пăрăнса утрăм. "Уншăн та укçа тӳлемелле вĕт", – çапла çеç каларăм ăна. Хăйне килĕштерменнине ăнланчĕ-ши? Маншăн пурпĕрех.

Пĕччене кафене кĕрсе лартăм. Çула май чечек çыххи туянтăм. Аранах кăмăл усăлчĕ.

Екатерина ЦВЕТКОВА.

АХ, АНЧАХ...

Вăхăтлăх савни

Иртнĕ çулла кăна санпа уйрăлми туссемччĕ. Пĕр-пĕрне çур кун курмасан та тунсăхласа çитеттĕмĕр. Сăн-питрен кунĕпе те кулă таталмастчĕ, утса мар, вĕçсе çӳреттĕм ун чухне. Эх, калама çук телейлĕччĕ! Куç ӳкрĕ-ши пире? Шур чечеклĕ уйра хăлхаран "юрататăп" тесе пăшăлтатнă сăмахсем самантлăх кăна пулчĕç-ши? Темле çав.

Халь те сана кашни кунах куратăп. Сывлăх сунмасăр, ман енне куç хӳрипе пăхмасăр иртсе кайнинчен тĕлĕнме пăрахаймастăп. Ним çукран ĕмĕрлĕх тăшман пулса юлтăмăр-ши çапла? Мĕншĕн?

Çĕнĕ çулпа çырупа та пулин саламламарăн хăть. Уяв касĕнче пĕччененех телевизор курса лартăм. Эсĕ килсе алăкран шаккасса кĕтрĕм. Кăлăхах.

Никама кирлĕ мар çын пекех туятăп хама. Сан умра мĕнпе айăпа кĕнине те ăнланмастăп. Йăлăхтарнă, çавă çеç пуль. Сире, арçынсене, çĕнĕрен çĕнни, хитререн хитри кирлĕ-çке. Пĕчĕк ачаран нимĕнпе те кая мар. Эпĕ те пукане вырăнне çеç пултăм саншăн. Çапла кирлĕ те мана, айванккана. Çемьеллĕ пулнине те систермен эсĕ мана. Хам та çавна тавçăрма пултарайман. Юрату çынна суккăрлатать çав. Телефонпа вăрттăн калаçнине, çырусем çырнине сисеттĕм-ха, ыйтса тĕпчеме аван марччĕ.

Пĕррехинче хăнана чĕнтĕн мана. Килӳнте хĕрарăмăн пĕр япалине те асăрхамарăм. Чее çав эсĕ, лайăх пытарма пĕлетĕн. Çывăрмалли пӳлĕмне темшĕн питĕрсех илнĕччĕ. "Унта хушăран аппан ывăлĕ килсе пурăнкалать, çын япалине тытас килмест, питĕрсе хăварма ыйтатăп", – тенĕччĕ эсĕ. Çук, çу вăхăтĕнче арăму яла пурăнма кайнăран унăн япалисене, тапăчки таранах, çавăнта куçарнă-мĕн эсĕ. Ӳркенмен те. Ваннăйри косметикăпа духисене вара шаларах чиксе хума маннă. Качча кайман хĕрпе вăхăтлăх йăпанни кăмăлна тивĕçтерчĕ-и? Санăн çĕнĕ савни тупăннă теççĕ. Мĕн тăвăн, айван, çав вăхăтран питĕ усал та эпĕ. Халь йăлтах эсĕ мĕнле çын пулнине, ăна урăххисемпе улталанине арăмна каласа кăтартма тĕв турăм. Çапла эпир, хĕр-хĕрарăм. Хамăртан кулнине сиссенех тавăрма юрататпăр. Эсĕ манран та айванрах пулнине те тавçăрса илтĕм. Çемьеллĕскерĕн хĕрпе сăн ӳкерĕнсе çӳремелле пулнă-и? Питĕ лайăх, эсĕ ăçта пурăннине шыраса çӳремелли çук. Пĕр-пĕр кун сирĕн пата хăнана çитетĕп-ха. Эсĕ ĕçре чухне. Шур чечеклĕ уйра çапăннă сăнӳкерчĕксемпе. Урăх пĕр пĕрчĕ куççуль те тăкмастăп. Ман çул çинчен пăрăнса утнишĕн савăнатăп кăна.

ГАЛИНА.
Шупашкар районĕ.

ВĂТ, ТĔНЧЕ!

Шăши те кӳрентересшĕн

Упăшкаран уйрăлнă хыççăн виççĕмĕш çул пĕччене пурăнатăп. Хĕллехи вăхăтра пирĕн пĕчĕк ялта тĕлĕнмелле кичем. Тепĕр чухне Çтаппан Михалуккĕсен Çинукĕ юмах яма каçкаласа ларать. Пĕр-пĕр сăмах илтсенех тепĕр урамри Мĕкĕте пиччесен Тарусĕ вĕçтерсе çитет. Хам тухса çӳреме ытлах юратмастăп, ялти хыпарсене çавсенчен кăна пĕлкелетĕп. Кӳршĕсем те ним çукран манран сивĕнчĕç. Паян лавккана кайсан хам çинчен нумай çĕнни пĕлсе килтĕм, ялти мĕнпур хĕрарăмăн упăшки ман пата çупать-мĕн. Пĕччен хĕрарăма шăши те хӳрипе çапса кӳрентерет тесе ахальтен каламан çав. Никама пăта та çаптарма çук, тупата, ялта, тӳрех кĕвĕçме пуçлаççĕ. Иртнинче çапла пĕрле вĕреннĕ Кĕçтука пуртă аври лартма чĕнсе кĕртрĕм. Мухмăрлă пулнăран килне каяс умĕн çуттине пĕр черкке ярса патăм. Унсăрăн епле-ха, тепрехинче итлес те çук мана. Каç енне арăмĕ шăпăр йăтса хĕнеме вĕçтерсе те çитрĕ. Ай-тур-тур, мĕн кăна илтсе пĕтмерĕм пуль. Çĕр çинчи чи хаяр сăмахсемпе вăрçрĕ. Çырса кăтартма та намăс. Иртнĕ эрнере тата, мур илесшĕ, мунча алăкĕ персе анчĕ. Мĕн тăвас, пĕччен юсасси пулмарĕ, мунча хутса кĕмеллех, ирĕксĕрех хирĕçри Качака Кулине чĕнсе илтĕм. Алли çыпăççуллă пулнăран хисеплетĕп ăна. Самантрах ман алăка вырнаçтарчĕ. Сурăхсене хупакан вите урайне те сарса пачĕ. Çынна хăна тумасăр епле кăларса ярăн? Ĕçкĕпе ытлах иртĕхменнине кура сакайĕнчен хайхи хаяр аншарлине туртса кăлартăм. Куляна киле кучченеç те чиксе парса ятăм. Тепĕр кунне ир-ирех алăкран кĕмсĕртеттернипе вăранса кайрăм. Качакин арăмĕ вĕçтерсе те çитнĕ. Эпĕ унăн упăшкине астаратăп-мĕн. "Ан сулăх ман упăшка çумне, тухса кай ялтан. Илĕртсе ан кĕртнĕ пултăр урăх. Сана çавах хамăн Куляна памастăп", – çухăрчĕ Качака Вери. Çук, урса кайнăскере ниепле те лăплантараймарăм, кайран пĕччене пĕр урам янраша кайрĕ. Ял халăхĕ тĕлĕнме пăрахнă унран, вăл ним çукран кирек кампа вăрçăнма юратнине пурте пĕлеççĕ.

Чикан Петĕрĕсен Çерушĕ иртнĕ çулла анкартинчи утта капана хывма пулăшнăччĕ. Чĕнмен эпĕ ăна, çумăр килнине кура вĕçтерсе çитнĕ. Тăрăшса çулнă утă йĕпенсе сая каясран хăранă кӳршĕ. Иккĕн иккĕнех çав, хăвăртах купаласа хутăмăр. Кăштахранах çумăр витререн тăкнă пек çума тытăнчĕ. Çӳхе кĕпе тăхăннă Çеруш та килне каçма ĕлкĕреймерĕ. Лупас хыçĕнче хура пĕлĕтсем çухаличченех шăкăл-шăкăл калаçса тăтăмăр. Арăмĕ вара чӳречерен пăхса ларнă пире. Нимĕн усалли те туман-çке. Каллех лекрĕ мана. Çеруш арăмĕ айĕн-çийĕн тустарса кайрĕ. Чĕнмерĕм, çынпа вăрçăнма юратмастăп эпĕ.

Хуларисенех аван, унта пулăшу кирлĕ тĕк "муж на час" текеннине чĕнсе илме пулать. Укçуна кăна ан шелле, пăта та çапать, чӳрече каррисем те çакать теççĕ. Кĕвĕçӳпе тулнă ял хĕрарăмĕсем йăлăхтарсах çитерчĕç. Çын çемйине кĕместĕп эпĕ. Кирлĕ мар мана вĕсен упăшкисем. Пачах çылăхсăр хĕрарăма пустуях йĕртеççĕ. Тăван ялтан тухса тарас патнех çитрĕм. Çурта сутса хулана вĕçтермелле-ши? Мĕскĕн качака путеккисене ăçта чиксе? Ман пек вĕсене никам та пăхаяс çук. Усă сывлăша, вылăх-чĕрлĕхе, пахча ĕçне юратнăран çеç ялта пурăнатăп çав. Эх, çын сăмахне хăçан хăлхана чикме пăрахăп-ши?

НАТЮШ.

КУН ПЕК ТЕ ПУЛАТЬ

Харлаттарать çеç...

Çулсем иртнĕ май çамрăклăхăм часчасах асăма килет. Тепĕр чухне çывăрма выртсан та çумра выртакан старик харлаттарнă сасăпа тăçта та çитетĕп. Ыйхă килмен чухне куç умне кăлармалли сахал мар.

Паянхи çамрăксем пек шухă пулман эпир. Пач урăх вăхăтра ӳснĕ. Ĕçмен, туртман, ясарланса çӳремен. Кĕлеткесенче юн вĕресен те хамăра сăпайлă тытнă. Хальхи çамрăксем пек çарамасланман. Хĕрлех качча каясси йăлара пулнă тата.

Çавăнпах-тăр мăшăрăм хисеплет, юратать мана. Хĕрĕх çула яхăн килĕштерсе пурăнатпăр ĕнтĕ. Паллах, çемьере чашăк-тирĕк шăкăртатмасăр пулмасть. Ара, кашнин хăйĕн шухăш-кăмăлĕ. Чи кирли – мăшăрăм шанать. Нихăçан та кĕвĕçмен вăл мана. Ĕçрен каярах юлса таврăнсан та, ют арçынсемпе калаçнине курсан та харкашу пуçламан. Халĕ те çаплах. Пурнăçра такампа та хутшăнма тивет-çке. Эпĕ те ăна ют хĕрарăмсен çумне хушман. Пĕр-пĕрин

шанчăкĕнчен тухмалли сăлтав та пулман тепĕр тесен. Яланах юнашар çывăрнă. Упăшкам ăçта çӳрет-ши тесе чӳрече умĕнче куç хупмасăр кĕтмен. Ĕçрен яланах вăхăтра таврăннă Çтаппан, укçа-тенкине те киле илсе килнĕ. Акă халĕ те, ватлăх енне сулăнтăмăр пулин те, пĕр-пĕрин çурăмĕсене ăшăтатпăр. Упăшкам ыйха путсан харлаттарнине те пăхмастăп – çумне выртатăп. Тепĕр чухне тарăхтарать паллах. Ниепле те çывăраймасан чавсапа чышатăп вара.

Каччăсем... Пирĕн вăхăтра та хĕрсем хыççăн чупнă вĕсем. Пикисем те çăмăлттай шухăшлисем пулман мар. Ара, хам та чутах пĕр савни айне пулаттăм вĕт!

Ун чухне автобуссем хальхи пек тăтăш тата кашни яла çӳреместчĕç. Çула май пĕр-пĕр машинăпа ларса кайсан çеç. Вĕсем те, пысăк тиевлисем, сайраччĕ. Тепĕр чухне район центрĕнчен яла çитиех вун пилĕк çухрăм çуран утма тиветчĕ.

Çапла эпĕ, Шупашкарта вĕренекенскер, тăван киле çӳренĕ май пĕр водительпе паллашрăм – пĕрре мар чарчĕ вăл çул çинче. Шупашкарта йĕкĕтпе темиçе хутчен те тĕл пултăмăр. Пĕррехинче чей ĕçме хăнана та чĕнчĕ. Шăнса хытнăскер килĕшрĕм. Общежитире пĕччене пурăнатчĕ Миша. Калаçса ларнă май хайхискер çумарах та çумарах куçрĕ. Унтан манпа юнашарах вырнаçрĕ. Чĕрем кăлт-кăлт тапрĕ. Йĕкĕтсемпе юнашар ларман-çке, тĕршĕнсе те курман. Хитрескере ыталасан та тĕкмерĕм. Ара, хама темле ырă хум пырса çапрĕ те. Çавăнпах чуп тума та ирĕк патăмтăр. Çав вăхăтра чалт! сиксе тăтăм. Сывпуллашса тухса чупрăм. Ĕç-пуç темпе вĕçленетчĕ...

Иртнине аса илсе кĕлеткем тăрăх сивĕ чупса иртрĕ. Юрать вăхăтра тăна кĕнĕ. Пурнăç темле килсе тухатчĕ-ха... Упăшкана ыталарăм та канлĕ ыйха путрăм. Лайăх-çке вăл манăн. Харлаттарать çеç.

МАРЬЕ АППА.

Николай ВАСМАТ

Тупăлча

Кĕркуннехи пĕр хура кун пĕлĕшĕм шăнкăравларĕ. «Пĕлетĕн-и яла кам килсе ҫитнине?» – ыйтрĕ вăл манран. Паллах пĕлместĕп. «Ҫав ҫын ялтан тахҫанах, ачаллах, тухса кайнă та ҫур ĕмĕр иртсен тин килсе курас терĕ пуль, – сăмахне тăсрĕ юлташ. – Тата хамăн та санпа курса калаҫас килет. Астăватăн-и эпир хăҫан тĕл пулнине? Нумай вăхăт иртсе кайрĕ, ҫапах пĕрне пĕри курса калаҫма вăхăт тупаймастпăр вĕт. Ватăлса ҫитрĕмĕр-ши? Паян кил ман пата. Килте хамăр кăна пулăпăр. Калаҫса ларма чăрмантаракан ҫук».

Кĕркуннехи кунсем кичем. Пĕлĕшĕм патне кайса вăхăт ирттерме шухăшларăм. Тулта чăн-чăн хура кĕркунне хуҫаланать. Пĕр самант ҫумăр чарăнса илнĕ пек пулать те ҫав вăхăтрах тӳперен тата вайлăрах тăкма пуҫлать. Ҫав ҫын, хам пĕлмен, курманскер, темшĕн мана сĕре кăсăклантарса ячĕ те. Темĕн хистет, чĕнет унта утма.

Алăка уҫса ярсан ҫывăх юлташ ҫумĕнче патвар та ҫӳллĕ ҫынна куртăм. Сĕтел хушшине вырнаҫса ларса пĕрер черкке ӳпĕнтерсен сăмах ҫăмхи сӳтĕлме тытăнчĕ. Хайхискер питĕ сăпайлă. Вăл вырăсла сăмах хускатсан тĕлĕнсе кайрăм. Виктор хăнасене хăватлах мар хĕрлĕ эрех сĕннĕ май сăмах тупăнсах пырать. Ҫак самантра кил хуҫи: «Коля тете, каласа пар ĕнтĕ эсĕ хăвăн ҫинчен. Пире итлесе ларма интереслĕ пулать. Хăҫан тухса кайрăн ялтан?» – тесе ыйтрĕ.

«Пурнăҫ ҫăмăл пулмарĕ, – пуҫларĕ хăна. – Ҫавăн пек шăпа пӳрнĕ пуль мана. Ытти ачасем атте-аннепе ӳссе ырă курчĕҫ. Манăн вара хĕн курнисĕр пуҫне пурнăҫра урăх нимĕн те пулмарĕ. Ҫакă ҫумра атте ҫуккипе ҫыхăннă пулмалла. Пĕчĕк чухнех мана иттисем ялан: «Эсĕ тупăлча ача, аҫу ҫук, сана купăста хушшинчен тупса кĕнĕ те сăпкана пăрахнă», – тесе кӳрентеретчĕҫ. Пирĕн кас ял хĕрринче вырнаҫнăччĕ. Эпир пурăнакан ҫурт чи катари вырăнтаччĕ. Пахча хыҫĕнчех – тарăн ҫырма. Малалла вĕҫĕ-хĕрри курăнми уй-хир тăсăлать. Ҫавсен хушшинчи ҫырмара чуна ҫӳҫентерекен тăп-тăрă шыв ҫуталса шăнкăртатса юхса выртатчĕ. Икĕ ҫырана та сип-симĕс курăк пусса илнĕ. Ялăн тепĕр енче хура вăрман кашласа ларать. Пирĕн тĕлтен вăрмана ҫитме ик-виҫ ҫухрăм утмалла. Унта пурпĕрех кĕме юраманнипе ачасем кăна мар, ваттисем те сайра хутра ҫеҫ каятчĕҫ. Вăрмана темиҫен пĕр харăс сыхлатчĕҫ. Хăрăк турат хуҫма кайсан та хĕнесе пĕтерме пултарнă. Ҫакна эпир лайăх пĕлсе тăнă. Ҫавăнпа унталла утма шухăшламан та. Хĕллехи хаяр сивĕсенче пире, ачасене, мĕн килнĕ ҫавна тумлантарса сивĕ пӳртре ҫывăрма выртаратчĕҫ. Мĕн пур-ши сивĕ пӳртрен тата выҫă хырăмран хăрушăраххи? Ҫакна хăй курман ҫын нихăҫан та ăнланса илеес ҫук. Ҫавăн чухне ҫынсем килти выльăхсене хĕл каҫарма мĕнле вăй-хал ҫитернĕши? Темле йывăр пулсан та хуҫалăхра ĕне тытма тăрăшнă. Ку ĕнтĕ ҫемьешĕн пĕртен пĕр ҫăлăнăҫ пулса тăнă. Хĕл каҫнă ĕнесене ҫуркунне курсан ик куҫран та куҫҫуль шăпăртатса юхса анатчĕ. Вĕсен шăммишакки ҫеҫ тăрса юлнă. Хĕрарăмсем вĕренпе хырăмĕсенчен ҫыхса ҫакса хуратчĕҫ – ан ӳктĕр тесе. Апат пулманран пӳрт тăррисене витнĕ кивĕ улăма антарса ĕнесене ҫитернĕ. Выҫă хырăм темĕн те чăмлама пултарать иккен. Ял халăхĕ хăй выҫă тăрсан та выльăха ҫăлса хăварма тăрăшатчĕ. Хăш-пĕр хĕрарăм каҫхине, ҫĕрлехи тĕттĕмпе усă курса, хуралҫă хĕнесрен хăрамасăрах ҫуна сĕтĕрсе е пилĕкĕсене пăяв ҫыхса вăрмана хăрăк-турат пуҫтарма тухса утатчĕ. Ҫавсене пуҫтарма та юраман-ҫке. Каялла хăваласа ярсан ылханса: «Вĕсен те шалчи тулĕ-ха, ял халăхĕ выҫă е шăнса вилсе пĕтчĕр тесе шухăшлаҫҫĕ пуль», – йĕре-йĕре хытă ылханатчĕҫ хĕрарăмсем пĕчĕк ачисене хăйсен кăкăрĕ ҫумне ыталаса ăшăтнă май.

Темле йывăр пулсан та хĕрарăмсем малалла пурăнма ăнтăлнă, кунĕн-ҫĕрĕн ĕҫленĕ. Ҫĕр хута йĕтем ҫинче ҫапăҫҫипе тырă ҫапатчĕҫ. Ҫавăнта ĕҫленине вара иккĕн-виççĕн сыхласа тăнă. Никамăн та пĕр пĕрчĕ тырă та илме юраман. Кам та кам кĕсйине тырă тултарса илсе кайма тăрăшать, ҫавсене тĕрмене хупса хунă. Килĕнчи ачисем выҫă йĕрсе ларнине пĕлсе тăрсах пĕр ывăҫ та пулин тырă илме пултарайман.

Вăрҫă кĕрлесе тăракан вырăнтан выҫă кашкăрсем те пирĕн енне куҫса килнĕ. Вĕсем нимрен хăрамасăр ялсене килсе, пур-ҫук выльăха вĕлерсе инҫе каймасăрах ҫырма хĕррисенче ҫисе выртатчĕҫ. Вĕсем шăмăсене шаклаттарса катнине инҫетренех илтме пулатчĕ. Каҫхи вăрмана мĕнле кайма пултарнă-ши хĕрарăмсем? Калама кăна вĕт! Пĕр-пĕр выҫă кашкăр сиксе тухсан? Ҫавсене хам куҫпа курман пулсан нихăҫан та ҫак сăмаха калас ҫук. Анне ҫĕрле вăрмана пĕччен тухса утнине пĕрре мар курнă эпĕ. Вăл эпĕ шăнса е выҫă вилесрен хăранă ĕнтĕ. Хăйĕнпе мĕн пулса тухма пултарни ҫинчен ҫав самантра шухăшлама та пултарайман. Унăн чи ҫывăх чунĕ эпĕ пулнă-ҫке. Маншăн тăрăшнă. Ҫакăн пирки халĕ тин шухăшласа илетĕп те чун сĕрлесе каять. Ялтан тухса кайса пĕтĕм ҫĕршывăма ҫаврăнтăм пулин те ҫав вăхăтсем пуҫран тухма пĕлмеҫҫĕ. Тăван кĕтес, тăван кил нихăҫан та манăҫмасть иккен.

...Хĕллехи сивĕсенче тулта ҫил-тăман алхаснипе ниҫта тухма май та ҫук. Вăл вăхăтсенче хальхи пек сивĕсем кăна пулман. Ҫĕр хута эпир, пĕчĕк ачасем, пĕр киле пуҫтарăннă кӳршĕсем йĕри-тавра пуҫтарăнса ларатттăмăр та вĕсем мĕн ĕҫленине, мĕн калаҫнине итлесе сăнаттăмăр. Ҫакă нихăҫан та манăҫмасть. Килте краҫҫын пĕтсе ларнă. Мĕн тумалла ҫакăн пек чухне? Анне хурăн вуттине ҫурса хăйă чĕлетчĕ те ăшă кăмакана хурса лайăх типĕтетчĕ. Краҫҫын лампи сӳнсе ларсан вара ҫав хăйăсене чĕртсе мĕн те пулин ĕҫлетчĕҫ. Хĕллехи каҫсем вăрăм, никамăн та ир выртса ҫывăрас килмест. Мĕн хистенĕ-ши хĕрарăмсене ҫавăн пек харсăр пулма? Темле йывăр пулсан та пĕрле пуҫтарăнса вăйă выляма, ĕҫлеме, ҫавăнтах юрă юрлама вăй ҫитеретчĕҫ. Ҫур ҫĕр иртсен тин килĕсене саланатчĕҫ, эпир вара, пĕчĕкрех ачасем, вĕсемпе пĕрле кăна ҫывăрма выртаттăмăр. Мĕн кăна аса илместчĕҫ нуша курса пурăнакан хĕрарăмсем! Хăйсем калаҫса, хăш чухне кулса е юрласа ларнă вăхăтрах вĕсен аллисем выляса кăна тăраҫҫĕ: пĕри чăлха-нуски ҫыхать, тепри тĕрĕ тĕрлет. Пурте мĕн те пулин ĕҫлеҫҫĕ. Ку кăна-и-ха, ывăнма пĕлменни тĕлĕнтеретчĕ. Каҫхине ĕҫлени кăна мар вĕт-ха, ирпе ирех тăрса колхоз ĕҫне васкатчĕҫ. Унсăрăн килсе чӳречерен шаккама пуҫлатчĕҫ. Ăҫтан тупса пĕтернĕ ҫав юрăсене, халап-юмаха? Ҫавсенчен пирĕн те вĕренсе юлмалла пулнă та... Хам чăваш пулсан та халĕ пĕр сăмах та калама пултараймастăп, – тесе хучĕ эпĕ палламан ҫын. – Епле хитре те ҫепĕҫ, асамлăччĕ манăн тăван чĕлхе. Мĕне пула манса кайрăм пулать-ха? Паллах, нумайранпа тăван чĕлхепе калаҫса курманнипе, хальччен, утмăл ҫул иртиччен пĕр чăваш ҫыннипе те пулин калаҫса курманнипе. Шел те, халĕ эпĕ тăван чĕлхепе калаҫса савăнма пултараймастăп. Тăвансемпе ют чĕлхепе пуплесе ларни хамăн кăмăла каймасть пулсан та нимĕн те тăваймастăп. Эсир манран ыйтма пултаратăр: «Тăван чĕлхене мĕнле манма пулать?» – тесе. Анчах пулать иккен. Кашни кун тенĕ пек пĕр шухăш канăҫ памастчĕ: мĕншĕн ман пуҫ ҫине килсе капланчĕ ҫак нуша?» – тесе хучĕ вырăсла калаҫакан ҫын.

Манăн юлташ Виктор та, эпĕ те вăл мĕн каланине тимлĕн итлесе ларнă май пĕр сăмахне те пӳлместпĕр.

«Пĕррехинче, ҫĕрлехи вăрăм каç, хĕрарăмсем юптараҫҫĕ кăна хăйсен кăмăл-туйăмне уҫса. Вĕсенчен пĕри калать: «Вăт вăрҫă ҫулĕсенче халăха хĕстерчĕҫ-тĕк хĕстерчĕҫ. Шухăшласа пăх-ха хăвах, Пăлаки, пăруламан сурăхран ăҫтан тата мĕнле майпа суса сĕт илме пулать? Ҫав вăхăтсенче кашни ҫулах сурăхсем тытнăшăн та патшалăха сĕт памаллаччĕ вĕт. Камăн пуҫĕ ҫитнĕ-ши ҫакна шутласа кăларма? Ĕнерен сĕт суса илесси паллă-ха, анчах сурăхран... Сăмах чĕнме хăраса тăраттăмăр. Вăл вăхăтра пуҫлăхсене хирĕҫ пĕр сăмах каласан ăҫта кайса ларма пултарнине пурте ăнланаттăмăр ҫав. Ачасем выҫă ларсан та килте мĕн пуррине йăлтах патшалăха памалла пулчĕ. Чăнах та, салтаксене выҫă тытма пулмасть. Анчах эпир капла та хамăра нимĕн хăвармасăр мĕн ĕҫлесе илнине йăлтах вăрҫă хирне ăсатнă. Вĕсем пирĕншĕн, хăйсен ачисемшĕн пуҫĕсене шеллемесĕр ҫапăҫаҫҫĕ вĕт. Ҫапах та сурăхшăн сĕт, улма йывăҫҫишĕн налук хуни тĕрĕс мар. Ҫынна ҫын вырăнне хуманнине пĕлтермест мари-ха ку? Тĕрлĕ заем валеҫме тытăнсан ял халăхĕ ҫырмасене тарса пытаннине лайăх астăватăп. Ҫавсене районтан килнĕ пуҫлăхсем шыраса тупатчĕҫ те пĕр шеллемесĕр, йĕрте-йĕрте алă пустарса аллисене заем тыттарса хăваратчĕҫ. Мĕн тума пултарнă-ха ял халăхĕ? Ытла чухăн пурăнтăмăр эпир ҫав вăхăтсенче. Ҫакă нумай вăхăт тăсăлнă-ҫке. Вăрҫă кĕрлесе иртсе кайсан та нумай выльăх усрама юраман. Мĕнпе тăранса пурăнмалла ял халăхĕн выльăх та тытмасан? Ҫи-пуҫ та пулман. Колхозра ĕҫленĕшĕн укҫа нихăҫан та алла тыттарман. Ҫавăн чухне хĕрарăмсем арҫынсене мĕншĕн хисепленнине ăнланса илтĕм пулмалла. Хăть мĕнле сăмах хускатсан та вĕсем чи малтан арҫынна мухтама, унсăр пуҫне нимĕнле ĕҫ те пулма пултарайманнинчен пуҫласа яратчĕҫ те ҫавăнпах вĕҫлетчĕҫ хăйсен калаҫăвĕсене. Ҫав вăхăтрах хăйсем кунĕн-ҫĕрĕн арҫын ĕҫĕсене пурнăҫласа нушаланнă пулсан та вĕсене мухтатчĕҫ.

/Малалли пулать/.

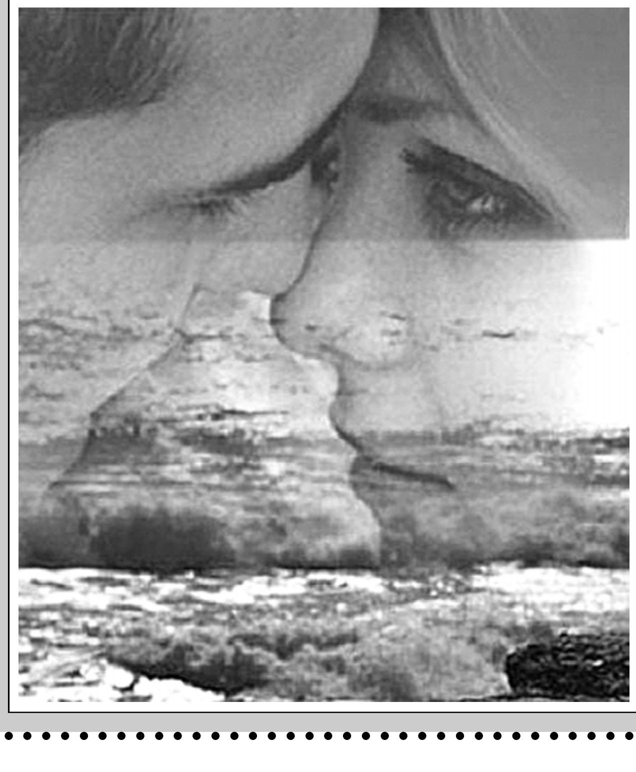

ЧУНРИ

Эсĕ – юханшыв

Эсĕ – иртнĕ кун ăшши те, сивви те. Лайăххи те, япăххи те ҫурхи шыв евĕр санпа пĕрлех кайтăр. Пăтранчăк кĕрле-кĕрле юхтăр та... тасалтăр. Ҫуллахи лăпкă юханшыв пек.

Эсĕ ĕнерхи кун вĕт. Вăл асăмра мĕнпе палăрса юласси вара пĕтĕмпех манран килет. Савăкки аса килсен – кулăп, хурлăхлине куҫ умне кăлармăп та. Эсĕ сутăнчăкла хăтланни текех вĕҫĕрхентермесен те – манăҫман-ха.

Тепĕр тесен эпĕ сана халĕ аса та илместĕп. Кунсем кăмăл-туйăмпа ахалех туп-тулли. Мĕне кирлĕ хаклă вăхăта санпа тăкаклама?

Эсĕ вара мана аса илетĕнех... Ахальтен мар тĕлĕкре тĕлленетĕн. Акă паян та ҫĕрĕпех каҫару ыйтрăн. Мансăр пурăнма йывăррине ҫине-ҫинех пĕлтертĕн, йăлăнтăн. Татах килме сăмах патăн... Пурнăҫра та ҫаплах асапланатăн-тăр. Тĕлĕкĕм ахаль маррине пĕлетĕп-ҫке. Пулинех. Ҫунах. Путах. Чун ыратăвĕсем – кашнин расна.

Утах хăв ҫулупа, юхах хăв еккӳпе... Эсĕ вĕт – юханшыв. Нихăҫан лăпланайми шыв. Хумсем пĕр ҫырана ҫапĕҫ, тепĕрне... Анчах нихăшĕ те йышăнмĕ, каяллах юхса тухăн. Ҫапла нихăҫан лăпкăлăх тупаймăн. Тăвăр ҫĕрте вырăн хĕсĕкрен пăтранăн, сарлака айлăма ҫитсен те хĕпĕртеме ан васка. Ку вăл – вăхăтлăх тăхтав: шыв сикки умĕн кăштах сывлăш ҫавăрмашкăн...

ЯНА.

ВУЛАКАН ПУЛТАРУЛĂХĔ

Николай АГАКОВ

Юрату ҫеҫкере,
Чун-чĕре чечекре.
Савнă тус чĕрере,
Тур ҫырни ман пĕрре.

Чун туртни, куҫ хывни –
Чун ҫунтармăш савни.
Хӳхĕм те чиперскер
Вăл ман кăмăллăскер.

Юрату хĕмленет,
Чун-чĕре хĕпĕртет.
Чун савни куҫ хĕсет,
Чуп тума хĕтĕртет.

Канаш районĕ.

Армен тата Татьяна Джигарханян

Армен Джигарханян хăйĕн арăмне вăрласа кĕнĕ теççĕ. Чăн-чăн джигит пек. Хыççăн хăваланине сиссе Мускава тарнă-мĕн. Анчах та ку суя сăмах кăна иккен. Тĕрĕссипе, каччă хĕр пуçне çавăрман, пике хăй паллă артиста... парăнтарнă.

Армен Джигарханян уявсене те, хăй çинчен калаçнине те юратмасть. Анчах та актерсен хушшинче мăшăрсем вăрах тытăнса тăни сайра тĕл пулать. Джигарханянсем вара пĕрле хăçан пурăнма тытăннине те манса кайнă ĕнтĕ.

Татьяна Еревана шăп вăхăтлă çитнĕ – Армен Джигарханян шăпи татăлнă çав самантра: ăна паллă режиссер Мускав театрне чĕннĕ. Вăтăрти Джигарханян паянхи пекех чаплă пулман-ха ун чухне, анчах та тăван çĕршывĕнче ăна куракан пĕлнĕ-палланă. Татьяна кăна çакăн пирки пачах та чухламан – Раççейре Джигарханян хушаматлă çăлтăр çуралман-ха вăл вăхăтра. Татьяна шăпинче те пĕлтерĕшлĕ самант пулса иртнĕ – вăл актриса карьерипе сывпуллашса Ереван театрĕн литература пайĕн заведующийĕнче ĕçлеме пуçланă. Армен ăна илĕртÿлĕхĕпе тыткăнланă. Чăн та, пĕрре курсах чунсене вут хыпнă теме çук, хутшăнусем тÿрех йĕркеленмен. Çук, хуравсăр юратуран хăраман чиперкке. Вăл малашлăх пирки те ĕмĕтленмен. Шалти туйăмне итлесе юратупа лăпкăн киленсе кăна пурăннă Татьяна.

Тĕрĕссипе, хăй те илĕртÿллĕ пике пулнă-ха вăл: вăрăм урallăскер, кĕске çÿçлĕскер, пĕлсе тăхăнаканскер... Анчах та хăйĕн хакне пĕлмен пике. Тен, çавăнпах хăйĕн пĕрремĕш профессийĕпе сывпуллашнă. Актрисăн çав вăхăтра йăлтах ăнăçлă пулса пынă темелле – Калининград тата Смоленск театрĕсенче вылянă, çав вăхăтри паллă спектакльсенче рольсем панă ăна: "Машенька", "Сто четыре страницы про любовь", "В день свадьбы". Пĕррехинче Татьяна Армена хăйне темшĕн тунсăх пусса илнине каланă. Каччă ун çине пăхнă та çак туйăмран пĕр витĕмлĕ меслет пулăшма пултарнине каланă – юратса пăрахмалла. Тĕлĕнмелле! Хĕр капла та юрату авăрне пуçĕпех путнă-çке. Каччă вара çакна куçран пăхса та асăрхамасть. Мĕн тумалла кун пек чухне? Татьяна малалла та шăппăн кăна кĕтнĕ. Капла çăмăлрах.

Пĕррехинче Армен çумĕнчен иртсе пынă чух Татьяна пĕшкĕннĕ те каччăна сăмсинчен чуптуса хăварнă. Хăй çавăнтах пăрăнса утнă. Каярахпа вĕсем чÿрече умĕнче пĕрле тăнă. Пĕри те чĕнмен. Вара Татьяна каланă: "Пĕлетĕр-и, эпĕ сирĕн канашпа усă куртăм". "Хăшĕнпе?" – ăнланман каччă. "Юратса пăрахмалла тенипе. Тунсăх иртĕр тесессĕн эсир мана юратма сĕннĕччĕ. Вăт, юратса пăрахрăм та эпĕ". Пĕр вăхăт каллех шăплăх хуçаланнă. Каччă та, хĕр те чĕнмен. "Сире!"

Тĕлпулусем пуçланнă. Вăрахчен кино, театр, искусство, пурнăç çинчен калаçнă. Пĕррехинче, хĕре ăсатнă май, каччă ыйтнă: "Сире чуптума юрать-и?" "Çакăн çинчен ыйтаççĕ-и вара?" – вăтанса кайнă Татьяна. Шавлă туй ирттермен çамрăксем. Армен Мускава васканă, ăна Эфрос кĕтнĕ. Икĕ кÿнтелен чĕнсе çĕршыв тĕп хулинче хут уйăрттарнă мăшăр. Çĕрĕ тупса илме ĕлкĕреймен, Татьяна пÿрнине çавăнпах Арменăн асламăшĕ тăхăнса çÿренĕскерне тăхăнтартнă. Хут уйăрттарнă хыççăн пĕчĕк ушкăн "Арагви" ресторанра уява малалла тăснă.

Çамрăк мăшăра "Ленком" театр путвалĕнчи пĕр пÿлĕмпе тивĕçтернĕ. Унта нимĕнле хăтлăх та пулман паллах. Пĕчĕк чÿречерен хĕвел те аран сăрхăнса кĕнĕ. Хĕлле унта дворник пухакан таса мар юр кĕрчĕ кăна курăннă. Çамрăксем вара питех пăшăрханман – ку пÿлĕмре маларах та артистсем пурăннă. Анчах та Армен Мускав театрне ăнăçлă вăхăтра лекмен – шăп çав вăхăталла унта "çил-тăвăл" тухнă, Эфросăн "Ленкомран" кайма тивнĕ. Çапла вара Джигарханян Мускавпа куçа-куçăн тăрса юлнă...

Татьяна килте ларасшăн пулман – ун валли мар ку. Çапах та упăшкине юрама пĕлнĕ хĕрарăм – мăшăрĕ гастрольсенче е ĕçре чухне кăна ялапа çунă, кил-çурта тасатнă, ытти ĕçе пурнăçланă. Упăшки килте чух вара пĕтĕм вăхăта унпа ирттерме тăрăшнă. Мăшăрĕсĕр пурнăç пушăлла иртнĕ пек туйăннă хĕрарăма, çавăнпа вăл килте мар чухне тасатма тирпейлеме тăрăшнă Татьяна – ку ĕç уншăн кăсăклă пулман.

Малтанхи вунпилĕк çул хĕрарăм упăшкине вилсе кайса юратнă. Киле вăл чупса тенĕ пек таврăннă – савнă мăшăрĕ ăна унта кĕтни пирки шухăшлани хĕрарăма çунат хушнă. Каçхи апат хатĕр мар-и? Арçын кĕписене якатман-и? Мĕнех вара, юратнă упăшка çумра пулсан! Армен кино ÿкерме хутшăннă е гастрольсене тухса кайнă чухне кăна уйрăм пурăннă вĕсем. Отпуска ялanах пĕрле ирттернĕ. Европа урлă та пирлĕ çавраннă. Çул çÿренĕ май мăшăр хăтлă хăна çуртĕсенче чарăннă, ресторансенче апатланнă. Çав вăхăтрах темшĕн те савăнма пĕлнĕ – кĕтмен çĕртен пуçланнă çумăршăн, илемлĕ тавралăхшăн. Чи кирли – вĕсем пĕрле пулнă, çакă вара телей хушнă. Вĕсем пĕрпĕриншĕн пурăннă. Анчах та пуç çухатса юратсан та Татьяна упăшкине çухатасран хăраман, кĕвĕçмен, йĕрлесе çÿремен, мăшăрĕн мĕлкине çавранман. Армена хăй çумĕнче тытса тăрас тесе те ытти хĕрарăм пек чеелленмен вăл. Юлашкинчен çемьери хутшăнусем идеал шайне çитнĕ – кун пекки пирки кашниех ĕмĕтленет ахăр.

Пĕррехинче Болгарире каннă май, чăн та, вĕсен те чашăктирĕк шăкăртатнă. Хĕрсе кайнă Татьяна лăпланас тесе юлташĕ патне кайнă. Армен вара ăна çĕрĕпе кĕтнĕ, арăмне ăçта шырамаллине те пĕлменнипе аптраса ÿкнĕ. Асапланса çитнĕ арçын патне мăшăрĕ ирхине хаваслă кăмăлпа таврăннă, хул хушшинче – юлташĕн упăшки, художник, парнеленĕ икĕ картина. Тарăхнă Армен кăшкăрса пăрахнă: "Эсĕ чăнах та мана хăв çумăнта тытса тăрас тесе нихăçан та нимĕн те туман!" Кашни арçыннах кирлĕ пулас çакă – хĕрарăм упăшкине çухатасран хăранипе чĕтресе кăна тăни. Анчах та вĕсем чи малтанах калаçса татăлнă – пĕрпĕрне шанмалла. Каярахпа иккĕшĕ те панă сăмаха тытнă.

Татьянăн пушă вăхăт нумай пулнă, унпа вăл хăйне кирлĕ пек усă курма пултарнă. Паллă хушамат ун умĕнчи кирек те мĕнле алăка уçма пултарнă, анчах та хĕрарăма кирлĕ пулман ку. Хăй Джигарханян арăмĕ пулнине вăл самантлăха та манман, упăшкин ятне варлас мар тесе тăрăшнă. Çав вăхăтрах чапа пула пуçĕ çавраннăмасть хĕрарăмăн – Татьяна паллă актер арăмĕ пулнине халĕ те пурте пĕлмеççĕ. Кинофестивальсенче е шавлă ытти мероприятире курма çук ăна – Татьянăн нихăçан та "вăхăт çук". Хĕрарăм руль умне халĕ те хăй ларать. Çамрăк чухне, Красноярскра пурăннă чух, сĕтелçи теннис енĕпе çав тăрăх чемпионки пулнă вăл. Пурăнакиле Татьяна виççĕмĕш диплом илнĕ – куçаруçа вĕренсе тухнă. Татьяна ВГИКра вĕрентнĕ – мăшăрĕн мастерскойĕнче. Халĕ вара хăйне модель бизнесĕнче тĕрĕслет тата упăшкин театрĕнче вăй хурать.

Армен Джигарханян чапĕ ÿссех пынă. вăл кинора нумай ÿкерĕннĕ, куракан ăна юратнă, уйрăмах – хĕрарăмсем. Анчах та çемье пурнăçне нимĕнле витĕм те кÿмен çакă – Армен Борисович çăлтăр чирне парăнман. Пĕррехинче вăл арăмне çапла каланă: "Енчен те эпĕ чапа пула каппайланма пăхсан мĕн те пулин ил те мана пуçран шаплаттар".

Ахаль çын куçĕпе пăхсан, çемьери хутшăнусем ансат пулмалла мар пек туйăнать. Паллах, фанаткăсем актер вĕсене асăрхатăр тесе темĕн те тунă. Анчах та Татьяна вĕсемпе кĕрешмен, ăслă хĕрарăм ăнланнă – актера питĕ кирлĕ ку: чечеке сывлăшпа хĕвел кирлĕ пекех. Армена килĕштерекен пĕр хĕрарăм, сăмахран, каярахпа çемье тусĕ пулса тăнă. Тепри актера халалласа сăвă хыççăн сăвă çырнă, ятарласа хваттер тара илнĕ: унăн чÿречинчен Джигарханян çурчĕ курăннă. Сăввисем, чăн та, аванах пулнă. Татьяна вĕсене упранă. Армен кăна вĕсене нимĕнле хак та паман. Виççĕмĕшĕ çыру çырнă: "Мана сирĕнтен нимĕн те кирлĕ мар. Стена çинче портретăр çакăнса тăрать. Пĕр япала кăна канăç памасть – сирĕнтен ача çуратасчĕ". Эх, мăнтарăнсем! Арçын пуçне çавăрас тесе рельссем çине выртма та хатĕр вĕт, анчах та ăш çунтармăшĕ çакна хакламаннине мĕншĕн тавçăрмаççĕ-ши?

Юлашки вăхăтра Джигарханянсем канма пĕрле çÿремеççĕ. Çук, мăшăр харкашман, вĕсен килĕнче Филя кушак пурăнать халĕ, çавă çеç. Арăмĕпе упăшкишĕн çак чĕрчун – ахаль кушак кăна мар, çемье чăн-чăн членĕ. Вĕсем Фильăпа çынпа калаçнă пекех калаçаççĕ. Çитменнине, лешĕ хуравлать тата, тепĕр чух – пĕр чарăнми, итлесе тăранма çук! Армен Борисович кушак мĕн каланине йăлт ăнланать, куçарса пама та пултарать. Çавăнпа та халĕ арçынпа хĕрарăмăн уйрăммăн канма тивет – Фильăна кам аллине те пулин парса хăварасси пирки сăмах та пулма пултараймасть. Армен Борисович Мускав çывăхĕнчи санаторире пĕр-икĕ эрне канать, унтан Америкăра пурăнакан юлташĕсем патне çул тытать. Татьяна Карловы Вары санаторине кăмăлларах парать. Çапла вара кану вăхăтне пайлама тивет. Фильăсăр пуçне юратнă тепĕр ача пур халĕ вĕсен – хăйсен театрĕ.

ЧИПЕРУКСЕМ

Хитре хĕрарăмсене тĕнчипех пĕлеççĕ

Анжелина Джоли

Тĕнчери чи хитре хĕрарăмсен лидерĕн позицине тахçанах тата çирĕппĕн тытса пырать. 1975 çулта Лос-Анджелесра çуралнă вăл. Анжелина ыркăмăллăх енĕпе тăрăшулăхпа палăрать, татуировка тума юратать. Чиперкке – ултă ача амăшĕ, вĕсенчен виççĕшне усрава илнĕ.

Кира Найтли

1985 çулта актерсен çемйинче кун çути курнă. Хĕрача пĕрремĕш хут 7 тултарсан кинора ÿкерĕннĕ. Каярахпа çакна профессие çавăрнă, çав сăлтава пулах колледжран вĕренсе тухайман. Кира «Реальная любовь», «Пираты Карибского моря», «Король Артур», «Телохранитель» фильмсенче ÿкерĕннĕ.

Бейонсе

Америка юрăçи çĕр çинчи чи хитре хĕрсенчен пĕри шутланать. 1981 çулта Техасра çуралнăскер 1990 çулсен вĕçĕнче чапа тухнă. Актер карьерине 2001 çулта пуçланă. Паянхи кун – тĕнчери чи витĕмлĕ музыкантсенчен пĕри.

Камерон Диас

АПШ актриси 1972 çулта çуралнă. "Маска" фильм Голливуд шайĕнчи чап парнеленĕ. Каярахпа çак рете «Женские тайны», «Посылка», «Дом моего отца» тата ытти ĕçсем хутшăннă.

Скарлет Йохансcон

Чиперкке 1984 çулта Нью-Йоркра çут тĕнчене килнĕ. 9 çулта кинора ÿкерĕнме пуçланă. Унăн фильмографийĕнче: «Престиж», «Мститель», «Дневники няни» тата ытти ĕçсем.

Стэйси Кейблер

Хитре çак хĕрарăм чиперуксен хит-парадне пĕрремĕш хут мар лекет. 1979 çулта Балтиморта çуралнă вăл. Ăна чапа кăларнă ĕçсен хушшинче – «Чак», «Как я встретил вашу маму», «Ясновидец», «Реальные пацаны». Пурĕ Стэйси 72 фильмра ÿкерĕннĕ.

Шарлиз Терон

Илĕртÿллĕ ку хĕрарăма тĕнчипех киноактриса тата модель пек пĕлеççĕ. Шарлиз 1975 çулта çуралнă, 1990 çулсенче чапа тухнă. «Монстр», «Адвокат дьявола», «Ярды», «Прометей» ĕçсенче сăнарсем калăпланă.

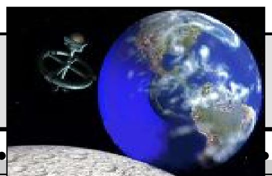

И-ХИ-ХИК

Никама та улталаман çынсем чĕрчунсем пекех – вĕсен те, кусен те нихăçан та укçа çук.

* * *

Пушкинах каланă – сулахаялла çӳрекен кушак аçи юмах калама юрататать...

* * *

– Атте, аннен кĕçех çуралнă кунĕ. Мĕн парнелĕпĕр?

– Халĕ укçа парасси йăлана кĕнĕ вĕт. Миçе тултарать – çавăн чухлĕ укçа: çулне кура.

– Мĕн, 50 пинех парасшăн-им?

– Мĕн, аннӳ 50 пин тултарать-им?

* * *

Юлташсене хам авланассине каларăм та вĕсем ман çине мĕнле пăхрĕç! Халĕ хам та иккĕленме пуçларăм ĕнтĕ.

* * *

Хĕрарăм киле тулли сумкăпа таврăнать. Упăшкине сĕтел хушшине чĕннĕ май сăра кĕленчисемпе рак кăларса хурать.

– Футбол пăхмастăн-им? – ыйтать хăй çавăнтах çепĕççĕн.

– Вăйлах-и? – тет арçын.

– Фара, капот тата бампер, – хуравлать хĕрарăм.

* * *

Ăнланма пултараймастăп: мĕнле-ха вăл, икĕ пӳри те пур арçын, арăмне кĕрĕк туянса параймасть?

* * *

Экзаменра. Студент пĕр билет туртса кăларать – хуравне пĕлменнипе каялла хурать. Иккĕмĕшне илет – каллех пĕлмест. Виççĕмĕшпе те çаплах пулса иртет, тăваттăмĕшпе те, пиллĕкмĕшпе те... Юлашкинчен профессор ывăнса çитет. Студентăн зачеткине ыйтса илет те “3” лартса парать.

– Виççĕ-и? Мĕншĕн?! – тĕлĕнеççĕ ытти студентсем.

– Туртать вĕт-ха вăл, темĕн шырать, апла тăк мĕн те пулин пĕлетех, – ăнлантарать профессор.

* * *

Пирĕн шалупа та пурăнма пулать, малтанхи эрне. Юлашки виçĕ эрнинче кăна йывăр.

* * *

– Санăн çĕнĕ шлепкӳ килĕшсех каймасть мана, – тет упăшки арăмне.

– Мĕн тăвас? – хуравлать хĕрарăм. – Пуç çинче пĕр ещĕк сăра çĕклесе çӳрейместĕп вĕт эпĕ.

* * *

Пур хĕрарăм та пĕр шуйттанах пулнине пĕлнĕ тĕк малтанхи арăмранах уйрăлман пулăттăм, – тет виççĕмĕш хут авланнă арçын.

* * *

Качака... çыртнă хыççăн арçын ача логикăна ĕненме пăрахнă.

* * *

– Эсир арăмпа тăтăшах вăрçăнатăр-и? – ыйтаççĕ арçынран.

– Çук, эпир пачах та вăрçăнмастпăр, – хуравлать хайхи.

– Мĕнле апла?

– Эпир тӳрех çапăçма пуçлатпăр.

* * *

Ялта.

– Кӳршĕ, эпĕ тата 10 гектар çĕр туянтăм, – мухтанасшăн пĕри.

– Эпĕ санăн лашу мĕншĕн çакăнса вилнĕ-ши тесе шухăшлаттăм...

* * *

– “Эпĕ ӳсĕр пулнă май мана савнă хĕр пусмăрланă” тесе ыйту çырма юрать-и полицине?

– Юрать паллах. Унта та çынсемех ĕçлеççĕ, вĕсен те кулас килет.

* * *

Ĕнер темĕн тунсăх пусса илчĕ те палламан телефон номерĕпе “Манăн çие юлнă” тесе СМС ярса патăм. “Арăм манăн япаласене пухса чăматана чикрĕ те килтен кăларса ячĕ. Адресна пĕлтер-ха”, – çитрĕ хурав кĕçех.

* * *

– Профессор, манăн ывăл ыран экзамен тытаймасран хăратăп.

– Тытать. Атя вунă пинле тавлашатпăр.

* * *

Сивĕтмĕше уçатăп та – мĕн кăна çук унта: салат çук, улма-çырла çук, пахчаçимĕç çук... Нимĕн те çук!

* * *

– Кинемей, сирĕн сывлăхăра тĕрĕслерĕм – пурте йĕркеллех, анализсем те чиперех. Нимĕн те ăнланмастăп, калăр-ха: мĕн канăççăрлантарать сире?

– Сывлăш пӳлĕнет тетĕпçке...

– Хăçан?

– Автобус хыççăн чупнă чух.

* * *

– Чунăм, карбюратора шыв лекнĕ пулас.

– Ăслă та вара эсĕ – карбюратор ăçтине пĕлекен пулнă. Ăçта-ха вăл?

– Машинăра.

– Машини вара?..

– Юханшывра...

* * *

– Ĕнер кӳршĕсем патĕнче хăнара пултăм. Ну, пуян пурăнаççĕ те вара – савăт-сапи, çĕçĕ таранах, ылтăнран...

– Ан тĕлĕнтер! Кăтарт-ха...

* * *

Тухтăр чирли валли рецепт çырать.

– “Манăн пациент ухмах” тесе çырма ан манăр, – ыйтать чирли.

– Мĕншĕн?

– Ӳслĕке ирттермелли эмеле ăслă-пуçлă çын 8 пин тенкĕ тӳлесе илессе кам ĕненĕ унсăрăн?

РЕКЛАМА ТАТА ПĔЛТЕРӲСЕМ

ТУЯНАТĂП КУПЛЮ

18.Бычков, тёлок, коров, лошадей. Т. 8-962-599-47-06.

19.ДОМ с участком в любом состоянии. Т. 8-960-300-87-87.

141.Коров, бычков и лошадей. Т. 8-960-310-98-78.

333.Бычков, тёлок, коров, свиноматок. Т. 8-937-014-49-97.

ĔÇ РАБОТА

110.Монолитчики, плотники, **монтажники,** шлифовщики, **каменщики,** сварщики. Питание, спецодежда. Вахта. Т. 8-925-002-22-38.

АУ "Издательский дом "Хыпар"
СДАЕТ ПОМЕЩЕНИЯ ПОД ОФИС
на 7 этаже Дома печати
Справки по телефонам:
28-83-70, 56-04-17.

АУ "Издательский дом "Хыпар"
требуется МЕНЕДЖЕР ПО РЕКЛАМЕ
Зарплата высокая + %
Справки по телефонам:
56-00-67, 56-04-17.

ПУЛĂШУ УСЛУГИ

25.Чăнкă тамада. Т. 89373935779.

38.Чистка колодцев. Т. 89613429059.

51.Бурение колодцев, скважин, кольца колодезные высококачественные. Доставка. Тел.: 8-927-847-71-43, 8-937-379-00-80.

152.Бурение скважин на воду. Т. 8-960-302-12-93.

СУТАТĂП ПРОДАЮ

2.Акция! Блоки керамзитобетонные 20х20х40 – 33 руб., 12х20х40 – 29 руб., 10х20х40 – 25 руб. Высокое кач-во. Доставка. Т. 8-967-470-46-77.

3.Акция! Кольца колодезные диам. – 0,7 м., 1 м., 1,5 м. Д-ка манипулятором. Бурение. Т. 8-967-470-46-77.

4.Немецкие ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА. Низкие цены. Пенсионерам скидки. Замер. Доставка – бесплатно. Без вых. **Т. 8-987-576-65-62.**

5.Блоки керамзитобетонные 20х20х40, 12х20х40, 9х20х40 пропаренные, гидровибропрессованные заводские от производителя – недорого, **цемент, песок.** Доставка. Разгрузка. Без выходных. Кассовый чек, документы. Т. 8-960-301-63-74.

7.Срубы для бани. Т. 37-28-74.

8.Гравмассу, песок, **щебень,** торф, кирпичный бой, **керамблок, керамзит.** Пенсионерам, уч. ВОВ – скидки. Т. 8-905-199-01-22.

10.Сетку-рабицу от производителя – более 80 видов, сетку сварную – более 30 видов, **профнастил,** гвозди, **столбы,** проволоку. Изготовление ворот, калиток. Доставка. Выездная сварка /генератор/. Грузоперевозки. Т.: 68-05-67, 34-70-70.

15.Кирпич, кольца. Т. 89613393363.

17.Песок, гравмассу, керамзит, чернозём, навоз. Доставка. Т. 8-905-197-40-19.

20.Кирпич, к/блок. Т. 89276678378.

21.Керамблоки, гравмассу, песок. Т.: 89033456307, 89176757528.

23.Гравмассу, песок, бой кирпича, **щебень.** Д-ка. Т. 89061355241.

24.ГРАБЛИ, косилки, **сажалки,** копалки, **окучники, опрыскиватели.** Доставка. Т. 89278533596.

26.КЕРАМБЛОКИ /20х20х40, 12х20х40, 10х20х40/, **керамзит** в мешках, **цемент,** кирпич, **к/кольца.** Доставка. Т. 8-903-346-85-56.

30.Гравмассу, песок, щебень, керамзит. Д-ка. Т. 89053465671.

31.Песок, гравмассу, бой кирпича, **щебень. Д-ка.** Т. 89033225766.

53.ОТРУБИ, зерно, к/корм, сахар, **муку.** Доставка. Т. 89373916016.

59.ТЕПЛИЦЫ от производителя. Доставка. Тел. 48-16-54.

Сăмах каçмăш

Николай КРАСНОВ /Йĕпреç районĕ/ хатĕрленĕ

ĂНЛАНТАРНИ: Хурав сăмахĕн юлашки саспаллийĕ çитессин пуçламăшĕ пулса пырать.

1. Лăкăшти инке шыва анать /туп. юм./. 2. Шăтăк-путăк вырăн. 3. Европăри халăх. 4. Хăй сăнне юратакан чечек. 5. Чунĕ çук, юнĕ çук, кайăкран хытă вĕçет /туп. юм./. 6. Узбек çĕршывĕн тĕп хули. 7. Сутуçăн ĕç хатĕрĕ. 8. АПШри штат. 9. Пушă. 10. В.Краснов-Аслин романĕ. 11. ... кĕперĕ. 12. Чăваш драматургĕ. 13. Чăваш йĕлтĕрçи, Олимп чемпионĕ. 14. Раççейри хула. 15. Хаçат ĕçченĕ. 16. Çар çынни. 17. К.Маркс пуянлăхĕ. 18. Ăна-кăна туртса кăлармалли хатĕр. 19. Авиаконструктор та, юрăç та. 20. Хĕлле мăнтăрланать, çулла начарланать /туп. юм./. 21. Техника хатĕрĕ. 22. Мускаври футбол команди. 23. Çĕршывĕпех паллă спорт комментаторĕ.

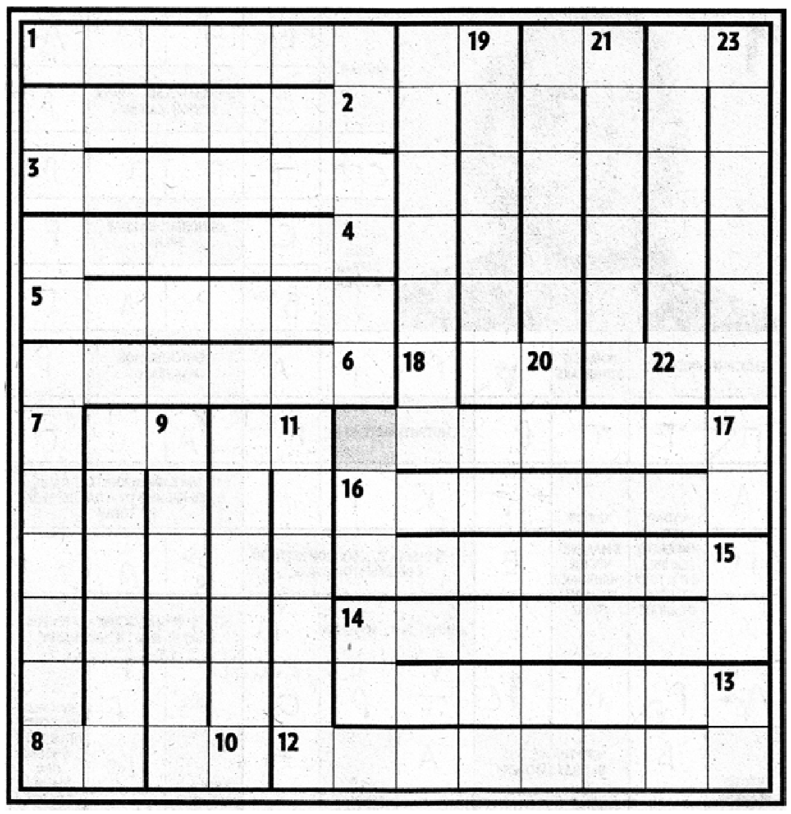

« ХЫПАР »
Издательство çурчĕ" автономи учрежденийĕ

УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ: ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИН ИНФОРМАЦИ ПОЛИТИКИН ТАТА МАССĂЛЛĂ КОММУНИКАЦИСЕН МИНИСТЕРСТВИ, ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИН ИНФОРМАЦИ ПОЛИТИКИН ТАТА МАССĂЛЛĂ КОММУНИКАЦИСЕН МИНИСТЕРСТВИН “ХЫПАР” ИЗДАТЕЛЬСТВО ÇУРЧĔ” ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИН АВТОНОМИ УЧРЕЖДЕНИЙĔ

Директор – тĕп редактор В.В.ТУРКАЙ

Чăваш ХĔРАРĂМĔ

Сырăнмалли индекс: 11515

Редактор – М.М.ИЛЬИНА

Дежурнăй редактор – Т.Н.НАУМОВА

Хаçата Федерацин çыхăну, информаци технологийĕсен тата массăллă коммуникацисен тытăмĕнчи тĕрĕслев службин 2013 çулхи апрель уйăхĕн 30-мĕшĕнче ПИ № ФС77-54016 номерпе регистрациленĕ.

РЕДАКЦИПЕ ИЗДАТЕЛЬ АДРЕСĔ: 428019, Шупашкар хули, Иван Яковлев проспекчĕ, 13, Пичет çурчĕ
ЫЙТСА ПĔЛМЕЛЛИ ТЕЛЕФОНСЕМ: 55-07-21, 56-00-67, 56-03-54, 28-83-67, 28-85-33.

Факс: /8352/ 28-83-70, 56-20-07
Электрон почти: hypar@mail.ru

Хаçатри рекламăсăр тӳлевлĕ информаци материалĕсем “Реклама çинчен” Федераци саккунĕн 2 ст. килĕшӳллĕн **“Аталану çулĕпе”, “Ят-сум”, “Ĕç тата çын”, «Самана таппи»** рубрикăсенче пичетленеççĕ.

Пичете графикпа 19 сехет те 30 минутра алă пусмалла, 19 сехетре алă пуснă.
Хаçата «Хыпар» Издательство çурчĕ» АУ техника центрĕнче калăпланă, «Чăваш Ен» ИПК» АУО типографийĕнче пичетленĕ.
428019, Шупашкар хули, И.Яковлев проспекчĕ, 13.
56-00-23 – издательство директорĕ.
Тираж 8216. Заказ 191.